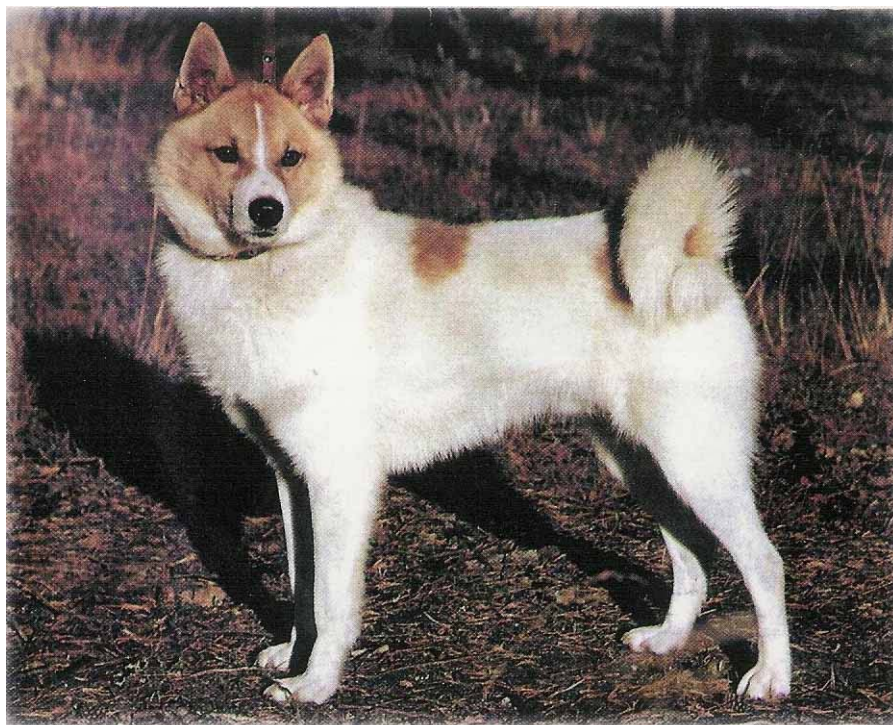

Tästä kaikki alkoi Suomessa 1973

Uros Pohjolan Mahti 41004/73 (Ö-rek. 1/73)

JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

POHJANPYSTYKORVA

Versio 2

SPJ-FSK:n hallituksen hyväksymä 24.01.2014
SPJ-FSK:n vuosikokouksen hyväksymä 15.03.2014
SKL-FKK:n jalostustieteellisen toimikunnan hyväksymä 15.04.2014

SUOMEN PYSTYKORVAJÄRJESTÖ
FINSKA SPETSKLUBBEN RY

Voimassa 1.1.2015 – 31.12.2019

SISÄLLYSLUETTELO

1.	YHTEENVETO.....	4
2.	RODUN TAUSTA	6
3.	JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	8
3.1.	Jalostusorganisaatio.....	9
3.1.1	Jalostusneuvonta.....	9
4.	RODUN NYKYTILANNE	10
4.1	Populaation rakenne ja jalostuspohja	11
4.1.1	Populaation rakenne ja sukusiitos	12
4.1.2	Jalostuspohja	16
4.1.3	Rodun populaatiot muissa maissa	26
4.1.4	Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	27
4.2	Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöomaisuudet	27
4.2.1	Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	27
4.2.2	Jakautuminen käyttö- / näyttely- / tms. linjoihin.....	27
4.2.3	PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöomaisuuksien testaus ja/tai kuvaus.....	28
4.2.4	Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	28
4.2.5	Käyttö- ja koeomaisuudet.....	31
4.2.6	Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	37
4.2.7	Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta.....	38
4.3	Terveys ja lisääntyminen.....	38
4.3.1	PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	38
4.3.2	Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	40
4.3.3	Yleisimmät kuolinsyyt	44
4.3.4	Lisääntyminen	45
4.3.5	Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet....	45
4.3.6	Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	45

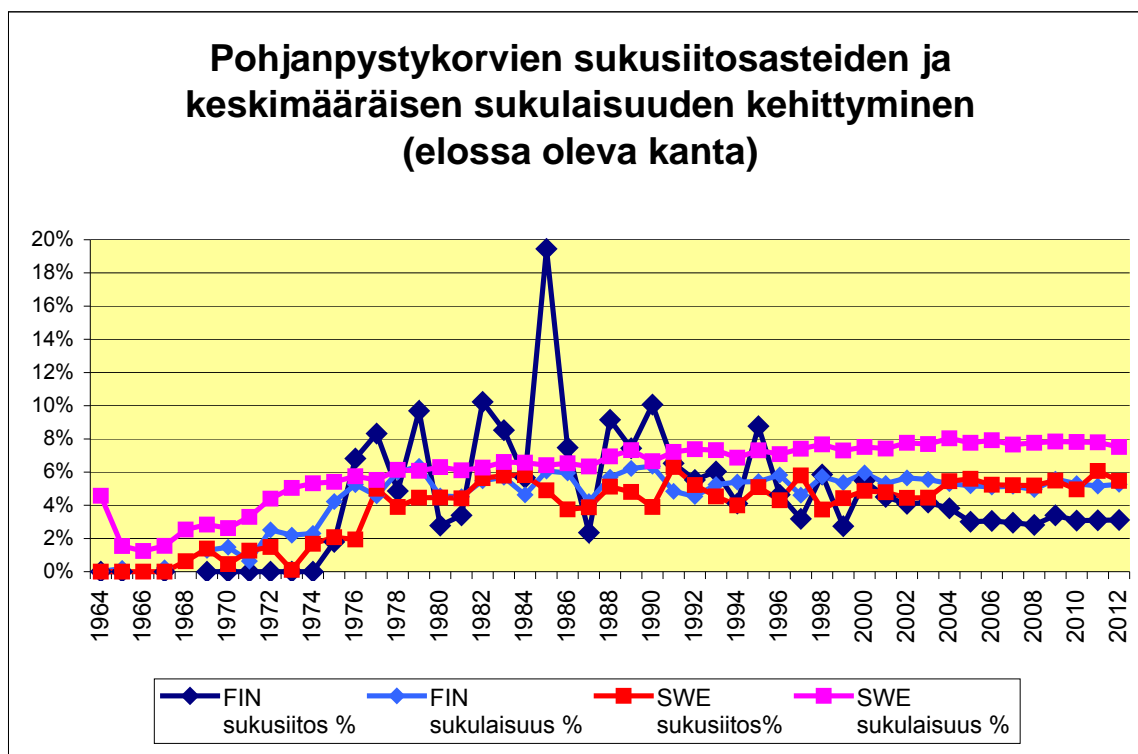
4.4	Ulkomuoto.....	46
4.4.1	Rotumääritelmä	46
4.4.2	Näyttelyt ja jalostustarkastukset.....	46
4.4.3	Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	48
4.4.4	Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	48
5.	YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA....	48
5.1	Käytetyimpien jalostuskoirien taso	48
5.2	Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	50
6	JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	52
6.1	Jalostuksen tavoitteet.....	52
6.2	Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	52
6.3	Rotujärjestön toimenpiteet	53
6.4	Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	54
6.5	Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta.....	56
6.5.1	Toimenpiteet ja aikataulut.....	57
6.5.2	Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta.....	58
7	LÄHTEET	59
8	LIITTEET	59
9	LYHENTEET, TERMIT JA SANASTO	60
10	JTO:N TEHDYT MUUTOKSET JA PÄIVITYKSET	61

1. YHTEENVETO

Pohjanpystykorvan jalostuksen tavoiteohjelmaan (JTO) on kirjattu rodun tausta- ja tilastotietojen lisäksi rodun jalostustavoitteet. Tavoiteohjelmaan kirjatuilla tiedoilla ja niiden seurannalla voidaan tarkastella rodun kehitystä. Jokaisella rodulla on omat ongelmansa ja tavoiteohjelman tarkoitus on tuoda avoimesti esille ne ongelmat, jotka voivat haitata tai jopa estää jalostuspyrkimysten saavuttamisen. JTO antaa myös pohjanpystykorvakasvattajalle vastauksia siihen minkälainen pohjanpystykorvan historia on ollut, minkälainen rotu on tällä hetkellä, minkälainen se tulevaisuudessa pitäisi olla ja miten nämä päämäärät saavutetaan.

Pohjanpystykorvan suurimpia ongelmia ovat edelleen kapea jalostuspohja ja maailmanlaajuisesti pieni kokonaispopulaatio, josta johtuen rodun yksilöiden keskinäinen sukulaissuhde on korkea (keskimäärin ovat serkuksia).

Kaavio 1

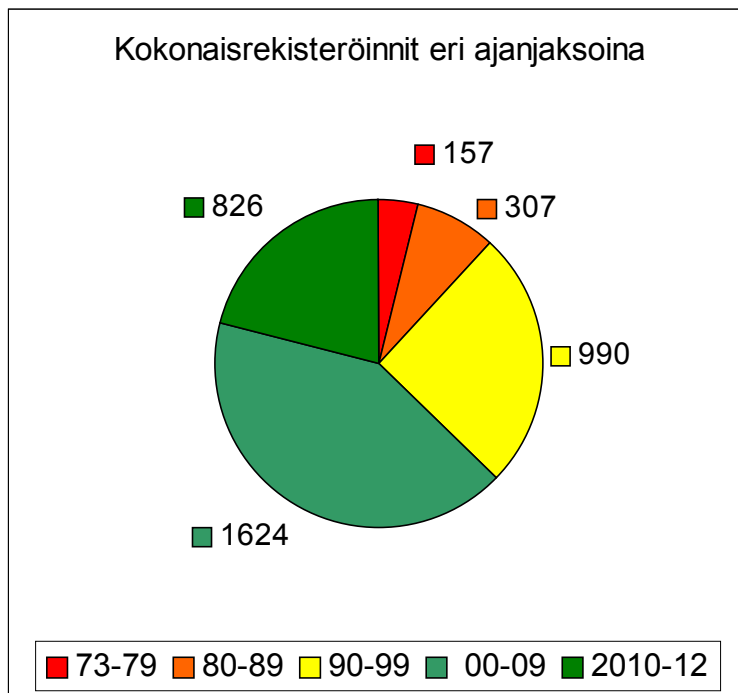

[Kaavion tiedot Mauri Kumpulainen]

Kaavio 1 esittää Endog v4.8-ohjelmalla tehtyä monimuotoisuustutkimusta käyttäen hyväksi pohjanpystykorvatietokantoja (<http://metsastaspystykorvat.com/spj/> ja Ruotsin HundData). Rekisteriaineistoista on otettu mukaan vuosina 1995-2012 syntyneet koirat sekä niiden sukupuut kantakoiriin asti. Tutkimuksessa on keskitytty Suomen ja Ruotsin nykyiseen pohjanpystykorvakantaan vaikuttaviin sukupuihin ja karsittu hävinneet suvut pois. Sukusiitosaste ja sukulaissuhde ovat 2000-luvulla olleet Suomessa laskusuunnassa. Sukulaisuus nykypohjanpystykorvilla on globaalisti keskimäärin noin 6-8 %.

Kapea jalostuspohja on alunperin ollut seurausta muutamien näyttelyssä ja kokeissa menestyneiden ns. muotiurosten käytöstä, sekä osaksi siitä että rotuunotettujen koirien jalostuskäyttöaste on edelleen ollut liian pieni (keskimäärin 74% 1997-2012). Ensimmäisten parinkymmenen rekisterissä olovuoden aikana myös rodun rekisteröintimäärät olivat erittäin alhaiset, alle 50 koiraa/vuosi. Kokonaispopulaatio pysytteli 1990-luvulle saakka noin 500 yksilössä (kaavio 2). Rotu eli pitkään pullonkaulatilanteessa.

Kaavio 2

[Kaavio Inkeri Kangasvuo]

Tämä kaikki on johtanut rodun sisäisen geneettisen vaihtelun ja monimuotoisuuden pienenemiseen. Koirat ovat enemmän tai vähemmän sukulaisia keskenään. Rodun suosio on viime vuosina kasvanut huomasti siten, että 63 % kaikista rekisteröinneistä osuu 2000-luvulle. Kasvattajan pitäisi ajatella rotua kokonaisuutena aina kun hän suunnittelee paritusta, koska tuleville pennuille tulisi myös kyetä löytämään partnerit, joiden kanssa sukusiitosaste (ssa) ei nouse liian korkeaksi. Suosituksena on pitää sukusiitosaste ≤ 3 %:ssa laskettuna 7-polvella.

Yhden koiran (uroksen tai nartun) kokonaisjälkeläismäärä ei saisi ylittää 5 % sukupolven aikana syntyneistä pennuista (maksimi). Pohjanpystykorvajaosto teki 30.10.2004 esityksen jälkeläisten enimmäismäärästä lisäykseksi rodun PEVISA-ohjelmaan, jonka Suomen Pystykorvajärjestön hallitus hyväksyi ja Kennelliiton Jalostustieteellinen Toimikunta vahvisti ja toistaiseksi voimassa olevan päätöksen mukaan jälkeläisten enimmäismäärä on 1.1.2010 lähtien 30 pentua/yksilö (vastaten hieman yli 2 % sukupolven aikana syntyneistä pennuista) koko koiran elinaikana. Lukemaa päivitetään tarvittaessa suuntaan tai toiseen JTO:n voimassaolon päättyessä. Tämä uusi rotukohtainen erikoisohje on karsinut muoti- ja matadoriurokset pois jalostuksesta, uroksia käytetään nyt laajemmalla pohjalla. Toisen polven jälkeläismäärille ei ole asetettu rajoitusta, mutta tässäkin pätee ettei yhden koiran antamien jalostuspanosten määrä ei myöskään saisi nousta yli 4-6% rajan laskettuna yhden sukupolven rekisteröintimäärästä. Laskelman 1998-2012 mukaan yhdelläkään isovanhemmalla ei saisi maksimissaan olla enempää, kuin 69. (= 4%) toisen polven jälkeläistä.

Pohjanpystykorvarodun keskimääräiseksi sukusiitosasteeksi 9-polvella saadaan 3,55 %, kun lasketaan kaikki tunnetut koirat vuosien varrelta vuosi 2012 huomioiden. Korkeimmillaan elossa olevan populaation sukusiitosaste oli ajanjaksolla 1981-1990; 7,66%. Kymmenen viime vuoden (2003-2012) rekisteröintien perusteella elossa olevan populaation sukusiitosaste on 2,75 %. Sukupolven (2008-2012) sukusiitosaste on 2,74 % laskettuna 9-sukupolven mukaan. (2003-2007; 2,76 %) Huippu on siten ohitettu, mutta laskevan trendin varmistamiseksi ja säilyttämiseksi tarvitaan edelleen tiukkoja toimenpiteitä.

Ruotsissa, rodun virallisessa kotimaassa, pohjanpystykorvan populaatio, laskennallisesti kymmenenä peräkkäisenä vuotena rekisteröity kanta, on pienentynyt voimakkaasti, 1970-luvulla alkanut populaation voimakas kasvu huipentui v.1983, jolloin rekisteröintiin 457 pohjanpystykorvaa, sen jälkeen rekisteröinnit ovat laskeneet jyrkästi ollen vuosina 1997-2006 suurin piirtein samalla tasolla kuin Suomessa. Tämän jälkeen on pohjanpystykorvia rekisteröity Suomessa huomattavasti

enemmän, kuin Ruotsissa. Ruotsalaisen populaation koko siten laskenut 1980-luvun lopun lähes 4000:sta nykyiseen noin 1400 yksilöön, kun taas Suomessa populaatio on kasvanut 2100 yksilöön.

Pohjanpystykorva on rotuna edelleen kovin epäyhtenäinen tai myönteisesti ilmaistuna moni-ilmeinen. Tämä moni-ilmeisyys johtuu rodun nuoruudesta ja rotuunotoista. Moni-ilmeisyys on kuitenkin rodun voimavara, sillä vaihtelun ollessa näinkin suurta on vielä mahdollista tehdä valintaa sekä käyttöominaisuuksien, että ulkomuodon parantamiseksi. Jalostuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on rodun metsästysominaisuuksien säilyttäminen ja parantaminen.

Nyky-yhteiskunnassa on kuitenkin otettava huomioon myös muita käyttötarkoituksia metsästyksroduille, kuten esimerkiksi jäljestämiskokeet, rauniotyöskentely, agility ja koiranäyttelyt, jos metsästysmahdollisuudet vähenevät olennaisesti. Tärkeää on, että koira saa käyttää niitä aistejaan, joita se tarvitsee metsästyksessään, jotta nämä ominaisuudet säilyvät. Ulkomuodon muokkaaminen on koiranjalostuksen helpoin alue, johon ei edelleenkään tulisi kiinnittää ylenmääräistä huomiota, rotutyypin ja oikea koko on silti huomioitava. Tärkeää on käyttää jalostukseen mahdollisimman laajalla pohjalla terveitä, luonteeltaan tasapainoisia, metsästysominaisuuksiltaan erinomaisia, vaikkakaan ei ehkä ulkomuodoltaan täydellisiä yksilöitä.

Pohjanpystykorvan terveydellisiä ongelmia ovat etupäässä erilaiset silmäsairaudet, joita PEVISA-ohjelman puitteissa on vastustettu. Perinnöllisen harmaakaihin esiintymistiheys on alentunut 1.1.2006 voimaan tulleen PEVISA-ohjeen jälkeen 1,45 prosenttiyksikköä (5,05 % -> 3,60%) ja PHTVL/PHPV asteet 1-6; 2,4 prosenttiyksikköä (4,5 % -> 2,1 %). PHTVL/PHPV asteita 2-6 esiintyy 1,06 %lla tutkituista. Patella luksaation (asteet 1-3) esiintyminen sitä vastoin on tutkimusten lisääntyessä kasvanut (3,4% ->6,4%). Näistä 77,8 % on ollut 1-asteen polvilumpion luksaatioita, jotka aiheuttavat koiralle jalostusrajoituksen, jolloin toisen osapuolen on oltava terve. (tilasto 10.7.2013) Positiivisena seikkana voidaan pitää, että jalostuskoirat on nykyään tutkittava jo ennen ensimmäistä astutusta, jolloin sairastuneet yksilöt karsiutuvat automaattisesti jalostuksesta.

Pohjanpystykorvalla esiintyy myös epilepsiaa, mutta Suomessa ei ole tullut tietoon riittävästi virallisia epilepsiailmoituksia, jotta epilepsian todellisesta esiintymistiheydestä voisi tehdä oikeita päätelmiä. Ruotsin pystykorvajärjestö (SSF) alkoi kesällä 2009 kerätä tietoa pohjanpystykorvan epilepsiasta ja jo syksyllä oli siellä saatu tiedot noin 40 ruotsalaisesta epileptisestä pohjanpystykorvasta. Samana vuonna saatiin myös aikaan yhteispohjoismainen (Suomi, Ruotsi ja Norja) sopimus mm. epi-tietojen keskinäisestä jakamisesta. Tällä hetkellä näissä kolmessa pohjoismaassa on tiedossa 81 epileptistä tai mahdollisesti epileptistä pohjanpystykorvaa. Vuosina 1993-2007 rekisteröidyistä ruotsalaisista pohjanpystykorvista 2%:lla on todettu epilepsia! Vuosittaisen vaihteluvälin ollessa 0,61% - 4%. Suomen kannasta on ilmoitettu 0,8 % epileptisiksi. Koska suomalaisessa rotukannassa on myös ruotsalaistaustaisia jalostuskoiria, on mahdollista, että täällä on enemmänkin epilepsiataipumusta. Ruotsi ja Suomi ovat mukana Eurooppalaisessa koirien epilepsian tutkimuksessa, jota johdetaan Suomesta Hannes Lohen ryhmän toimesta.

Tämä JTO toimii Suomessa pohjanpystykorvarodun asiantuntijoiden ja rodun harrastajien ohjeena ja suosituksena rodun edelleen kehittämiseksi. Se on apuna kenneltyössä, jonka tavoitteena on säilyttää ja turvata uhanalainen metsästyspystykorvarotu ja sen myötä edistää perinteiseen eränkänntiin kiinteästi kuuluvaa pystykorvametsästystä.

Ensimmäinen pohjanpystykorvan JTO hyväksyttiin v.1988 ja rotu on ollut PEVISA-ohjelmassa 1.1.1994 alkaen.

2. RODUN TAUSTA

Pohjanpystykorva polveutuu pienistä pystykorvaisista koirista, joita pohjoisella metsästäjäväestöllä oli jo esihistoriallisella kaudella. Pieni vanteraa maataispystykorva, jonka säkäkorkeus oli noin 40 - 42 cm ja jonka väri vaihteli lähes yksivärisen eriasteisesta punaisesta, riistanväristä, harmaasta, valkokirjavasta valkoiseen, antoi oman ja varsin keskeisenkin leimansa Kainuun, Oulun-läänin pohjoisosien, Tornionjokilaakson sekä Etelä-Lapin erämaakylien kyläkuviin aina 1970 luvulle asti alueen syrjäisimmässä kyläyhteisöissä. Rodun luonnonkannan pääasiallisina

esiintymis- ja koontialueena voidaan varsin todistetusti pitää lähinnä Pohjois-Karjalaa ja Kainuuta rajan molemmin puolin.

Rodun levinneisyyteen on voimakkaasti vaikuttanut suomalaisten vapaaehtoinen tai vähemmän vapaaehtoinen siirtolaisuus. Ensimmäinen suurempi siirtolaisuusaalto Ruotsiin ajoittuu jo vuosille 1580 – 1660, jolloin Värmlandin hallitsija, Kaarle Herttua, houkutteli sinne asukkaita muun muassa Suomesta verovapaudella ja lupauksella omasta maasta. Tuolloin suurin osa siirtolaisista, noin 20.000 henkilöä, lähti muuttomatkalle entisestä Rautalammin suurpitäjästä, mukanaan tietenkin myös maataispystykorvansa. Tällöin mm. syntyi Ruotsin ja Norjan rajalle ns. Suomalaismetsät eli Finnskogen.

Ruotsissa lintu- ja oravakoira otettiin kenneltyön kohteeksi ensimmäisen kerran vuonna 1910. Se sai maantieteellisistä syistä nimekseen Norrbottens fågelhund tai Norrbottens skällande fågelhund (Norrbottenin haukkuva lintukoira), joiksi kutsuttiin Ylä-Norrbottenin kylien pienikokoisia pystykorvia. Rotuun merkittiin vain muutama yksilö ja kun merkittävää populaation kasvua ei tapahtunut, niin Tukholmassa vuonna 1947 kuviteltiin rodun jo kuolleen sukupuuttoon ja rotu poistettiin luettelosta. Varsin todennäköistä kuitenkin on että tämä pieni populaatio oli suoraan suomalaisten siirtolaisten aikoinaan mukanaan viemien maataispystykorvien jäljellä olevia jälkeläisiä.

Maataispystykorvallemme talvi-, jatko- ja eteenkin siihen liittyvä lapinsota olivat vaikeita aikoja. Lapinsodan aikana lähes koko Lapinlänin väestö evakuoitiin Etelä-Suomeen ja Ruotsiin. Tällöin maataispystykorva seurasi oma-aloitteisesti evakkokärriä ja rekiä, koska kiireen keskellä siitä ei ehtinyt kukaan huolehtia. Sodan loputtua, kun evakko aika päättyi, tuli kiire katsomaan mitä kodista Suomessa oli jäljellä. Siinä kiireessä moni koira unohtui. Ruotsissa kutsuttiinkin niitä koiria, joita evakoilta jäi maahan evakkokoiriksi. Näin oli Ruotsiin saatu uudelleen maataispystykorvakanta, jota köyhästä Suomesta oli helppo täydentää.

Suurimassa arvossa maataispystykorvamme oli 1930-luvun pulavuosina. Silloin ruuasta oli huutava puute. Silloin se haukkui oravan lisäksi myös kanalinnun oksalta ammuttavaksi helpotamaan elintarvikepulaa pohjoisen ihmisten ruokapöydässä. Maataispystykorvan arvo pohjoisen väestölle oli pilvissä - vieras ei saanut silittää talon koiraa. Pienet turkiseläimet riistana antoivat merkittävän tulonlähteen talvikuukausina aina 1950-luvulle saakka. Oravan pyynnissä tuo maataispystykorva oli verraton apuri. Ilman hyvää oravakoira pyynnistä ei olisi tullut mitään. Kun oravan merkitys turkisriistana menetti arvonsa, myös maataispystykorva menetti merkitystään kotitalouksissa.

Ruotsissa rodun uudelleen tuleminen alkoi 1950-luvulla. Metsänhoitaja Stig Onnerfeld Ruotsin Pajalasta alkoi kerätä maataispystykorvia Torniojokilaaksosta Ruotsin puolelta. Hän esitti niitä näyttelyissä ja teki Ruotsin Kennelklubille aloitteen rodun uudelleen kokoamisesta tehden myös esityksen rotumääritelmästä. Stig Onnerfeldin sitkeä työ palkittiin ja Ruotsin Kennelklubi hyväksyi rotumääritelmän uudelleen koirarotukirjaansa vuonna 1966. Varsinaiset rotuunotot Ruotsissa aloitettiin 1967. Merkittävin katselmus pidettiin Ojebyn näyttelyn yhteydessä. Siellä hyväksyttiin 36 maataispystykorvaa norrbottenspetsiksi. Kaikkiaan sikäläisiä maataispystykorvia hyväksyttiin rotuun 80–100 yksilöä, joista 15 koiraa oli hankittu lehti-ilmoituksilla Suomesta aina Kainuuta myöten. Matti Kuivila ja Erkki Pihlaja tekivät 1960-luvun lopulla yhteisen aloitteen Suomen Kennelliitolle rodun talteen ottamisesta myös Suomessa. Aloite kuitenkin raukesi ja se hyllytettiin.

Ruotsin Kennelklubi teki 1973 virallisen yhteistyöaloitteen Suomen Kennelliitolle. Kapeaan jalostuspohjaan tuli saada vahvistusta Suomesta. Vasta siihen aloitteeseen Suomen Kennelliitto lämpeni. Kennelliitto hyväksyi rotumääritelmän ruotsalaisen rotumääritelmän pohjalta ja rodun nimeksi tuli norrbottenspetsin suomenkielinen käänös pohjanpystykorva.

Hugo Jonathan Roos oli kirjoittanut tasan kahdeksankymmentä vuotta aikaisemmin kirjoituksen Sporten lehdessä, jossa hän taustavoimineen puolusti valkokirjavaa väriä suomalaiselle haukkuvalle lintukoiralle. Roosin toive toteutui, tuli valkokirjava koirarotu. Surkuhupaisaa asiassa oli, että kotoisesta koirasta tuli vierasmaalainen rotu.

Huhtikuussa 1973 Olli Korhonen ja Juho Perttola tekivät ensimmäisen katselumatkan pohjoiseen, jossa Oulussa, Rovaniemellä ja Sodankylässä runsaasta viidestäkymmenestä tarjokkaasta

hyväksyttiin rotuun otettavaksi 10 urosta ja 29 narttua. Kaikkiaan vuosina 1973–1974 eri kennel-tapahtumien yhteydessä hyväksyttiin pohjanpystykorviksi n. 80 koiraa. Sen jälkeen, aina 1980 luvun lopulle katselmuksien kautta tapahtunut rotuunotot, hiipuivat. Kaikkiaan tuona aikana rotuun hyväksyttiin runsaat 20 koiraa. 1990-luvun puolivälissä tehtiin vielä lehti-ilmoitusten tukemana yritys löytää maatiaispystykorvan jäänteitä Koillismaalta, Pohjois- ja Itä Lapista. Tuloksena oli liki 50 varsin hyvää pohjanpystykorvaa luonnonkannasta. Tämä todistaa tämän koiran sitkeydestä säilyä puhtaana itseään suurempien koirien joukossa.

Pohjanpystykorva otettiin vastaan suomenpystykorvaharrastajien taholla varsin sekavin tuntein. Oli kuitenkin paljon henkilöitä jotka näkivät rodussa moniarvoisuuden siemenen haukkuvien lintukoerien joukkoon. Myös se, että tiedettiin koiran olevan kotimaisen, vaikutti sitä virallisesti tunnustettukaan ja samasta lähtöaineksestä kuin suomenpystykorva, lisäsi kiinnostusta rotua kohtaan. Suomen Pystykorvajärjestö otti rotujärjestönä sen siipiensä suojaan heti v. 1973. Vuonna 1989 se sai oman rotujaoston ja samana vuonna pidettiin sille omat epäviralliset SM-haukut, jotka Suomen Kennelliitto melkein heti (v. 1991) virallisti. Näiden toimien ansiosta jalostusohjaus tehostui. Koirat olivat enemmän esillä näyttelyissä ja haukkukokeissa. Tehdyt toimenpiteet alkoivat näkyä rodun suosion tasaisena kasvuna.

Pohjanpystykorvapopulaatio oli 70–80-luvun vaihteessa vain noin 200 yksilöä. Vuotuiset rekisteröintiluvut olivat 20-30 koiran tasoa. 80-luvun aikana suosio ei vielä noussut ja vuosittaiset rekisteröintimäärät säilyivät alhaisella tasolla (noin 30–40 yksilöä/v). Populaatio oli 80-luvun lopulla vain vajaat 400 koiraa. 1990-luvun alusta lähtien alkoivat rekisteröintiluvut edellisessä kappaleessa kerrottujen toimenpiteiden seurauksena kasvaa ollen tällä hetkellä keskimäärin 200 - 250 rekisteröintiä/vuosi, vuonna 2012 pohjanpystykorvia rekisteröitiin 360. Populaatio Suomessa on tällä hetkellä noin 2100 yksilöä. Pohjanpystykorvan tulevaisuus näyttää varsin valoisalta.

Suomalainen pieni maatiaispystykorva - pohjanpystykorva on kokenut luonnonvaraisena sekä rotukoirona vastoinkäymisiä, mutta kaikista se on selviytynyt sitkeytensä ja neuvokkuutensa ansiosta. Sitä on tarvittu ja tarvitaan edelleenkin. (lähde; Raimo Karvonen).

[yksilölukumääräkorjaukset Inkeri Kangasvuo]

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Kenneltoiminta alkoi 1930-luvulla levitä yhä runsaampana suomenkielisen maalaisväestön keskuuteen. Ruotsinkielisen Kennelklubin rinnalle perustettiin vuonna 1935 Suomen Kennelliitto. Vuoteen 1962 mennessä oltiin kypsytty siihen, että voitiin perustaa yksi yhteinen valtakunnallinen kenneljärjestö Suomen Kennelliitto – Finska Kennel-klubben ry (jatkossa SKL).

Suomen Pystykorvajärjestö perustettiin Kennelliiton vanavedessä Helsingin Seurahuoneella 6.5.1938 vaalimaan suomenpystykorvan ulkomuoto- ja käyttöominaisuuksia. Neuvottelut Suomen Pystykorvajärjestön ja Suomen Kennelklubin Pystykorvaosaston yhdistymisestä tuottivat lopulta tuloksen v.1964 ja uusi järjestö sai nimekseen Suomen Pystykorvajärjestö – Finska Spetsklubben ry (jatkossa SPJ). Siitä lähtien Suomen Pystykorvajärjestö on voimistunut jäsenmäärältään ollen tällä hetkellä määrältään 7376 [SPJ Hallitus 14.05.2013].

Vaikka Suomen Pystykorvajärjestön toiminta virisikin aluksi suomenpystykorvan parissa, niin pian mukaan tulivat kaikki muutkin suomalaiset pystykorvamme. Sääntötarkistuksessa vuonna 1950 järjestön rotuihin kuuluivat suomenpystykorva, karjalankarhukoira, lapinporokoiria ja suomenlapinkoira. Välillä siihen kuuluivat myös venäläiset laikarodut; itäsiperianlaika, länsisiperianlaika ja venäläiseurooppalainenlaika, kunnes niille perustettiin oma rotujärjestö.

Pohjanpystykorva liittyi joukkoon vuonna 1973, kun Suomen Kennelliitto hyväksyi sen rotumääritelmän.

Vuonna 1997 perustettiin uusi rotujärjestö Lappalaiskoirat - Lapplands Hundar ry, mihin siirtyivät suomenlapinkoira ja lapinporokoiria. Suomen Pystykorvajärjestön rotuina ovat tällä hetkellä yksinomaan kotimaiset metsästyskäyttöön tarkoitettut pystykorvarodut eli suomenpystykorva, karjalankarhukoira ja pohjanpystykorva.

3.1. Jalostusorganisaatio

Suomen Pystykorvajärjestön hallitus uudisti (kokouksessaan 16.2.2013) organisaatiotaan rotujaostojen ja jalostustoimikuntien osalta. Rotujaostoissa on päätöksen mukaisesti puheenjohtajan lisäksi enintään seitsemän henkilöä. Jaosto sisältää tehtävittäin vastuhenkilöt jalostukseen, kilpailutoimintaan, markkinointiin/tiedottamiseen, sääntö-/koulutustoimintaan ja hallituksen edustaja. Jalostus ja koulutus saavat muodostaa oman ryhmänsä alansa asiantuntijoista. Jaoston kokoonpanon hyväksyy hallitus.

Jalostusryhmät toimivat rotujaostojen alaisuudessa. Jalostusryhmään kuuluu puheenjohtaja, sekä tarvittava määrä jalostusneuvoja. Jalostusryhmien tehtävät liittyvät suoraan rodunjalostukseen ja sen jäsenet ovat rodun jalostukseen perehtyneitä ja alueen asiantuntemuksen omaavia henkilöitä, jotka valitaan ”ammattillisiin” ei alueellisiin perustein. He tiedottavat jalostusasioista, valmistelevat rodunjalostusta koskevia esityksiä hallituksen päätettäväksi, hoitavat kansainvälisiä yhteyksiä ja antavat pentuneuvontaa sekä hoitavat astutuspalstaa. Tarvittaessa jalostusneuvonta käyttää ryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita hyödykseen jalostukseen liittyvissä asioissa.

3.1.1 Jalostusneuvonta

Jalostusneuvojen tehtävä on neuvoa ja opastaa harrastajia ja kasvattajia jalostus- ja kasvatusasioissa. Neuvonta on puolueetonta, ainoastaan pohjanpystykorvarodun etua ajattelevaa ja sen tehtävä on kouluttava ja ohjaava, sillä kasvattajalla on viimekäden vastuu jalostustyöstään. Jalostusryhmä on Suomen Pystykorvajärjestön hallituksen alainen elin, joka kerää ja jakaa tietoa rodun tilasta kotimaassa ja ulkomailla. Jalostusneuvonnan tärkein tehtävä on avustaa kasvattajia siitosyhdistelmien suunnittelussa.

Urosvalintaa pyritään ohjaamaan järjestön Internet-sivuilla olevan ”jalostusurokset”-listan avulla, jossa on lueteltuna sellaiset urokset, jotka täyttävät jalostusurokselle asetettavat kriteerit.

Jalostusneuvojilla on SKL:n jalostustietojärjestelmän ja SPJ:n tietokannan lisäksi käytössä ”Koirasuku” tietokanta, johon on sukutaulutietojen lisäksi kerätty myös tarvittavat terveystiedot, myös kaikki jotain sairautta periyttäneiden tiedot, sekä ulkomaisten jalostuskoirien ja tuontikoirien vastaavat tiedot.

Yhdistelmien riskikartoituksessa käytetään ”PedRisk” ohjelmaa, joka laskee todennäköisyydet yhdistelmien sairausriskeille. Laskennallinen sairausriski % on sairaiden osuus kaikista tutkituista.

Epilepsian riskikartoituksessa käytetään jo suomenpystykorvilta tuttua EPI-lukua, joka pyritään yhdistelmissä pitämään mahdollisimman alhaisena (mieluiten < 0,5). Yhdistelmän sukukatkerroin (ALC – Ancestor Loss Coefficient) löytyy SKL:n KoiraNetistä ja SPJ:n tietokannasta. Myös ulkolaisesta partnerista ALC on tarvittaessa laskettavissa. ALC lasketaan todellisten ja mahdollisten esivanhempien suhteena.

Sukusiitosaste pyritään pitämään mahdollisimman alhaisena, sukukatkerroin taas mahdollisimman korkeana, tällöin sukutaulussa esiintyvien esivanhempien lukumäärä on suuri. Ihanteellista olisi, jos neljän polven sukutaulussa sukukatkerroin olisi 0,9 – 1 (taustalla 27-30 eri koiraa) tai viiden polven sukutaulussa 0,8 – 0,9 (taustalla 50-56 eri koiraa).

Näiden eri perusteiden mukaan voidaan laskennallisesti ”ennustaa” yhdistelmän sopivuutta. Käytännön jalostussuunnittelussa tämä tarkoittaa, että astutusyhdistelmän sairaus- ja kantajuusriski analysoidaan ennalta ja kaikissa yhdistelmien toteutuksessa riskin yläraja pidetään populaation riskin keskiarvon alapuolella.

4. RODUN NYKYTILANNE

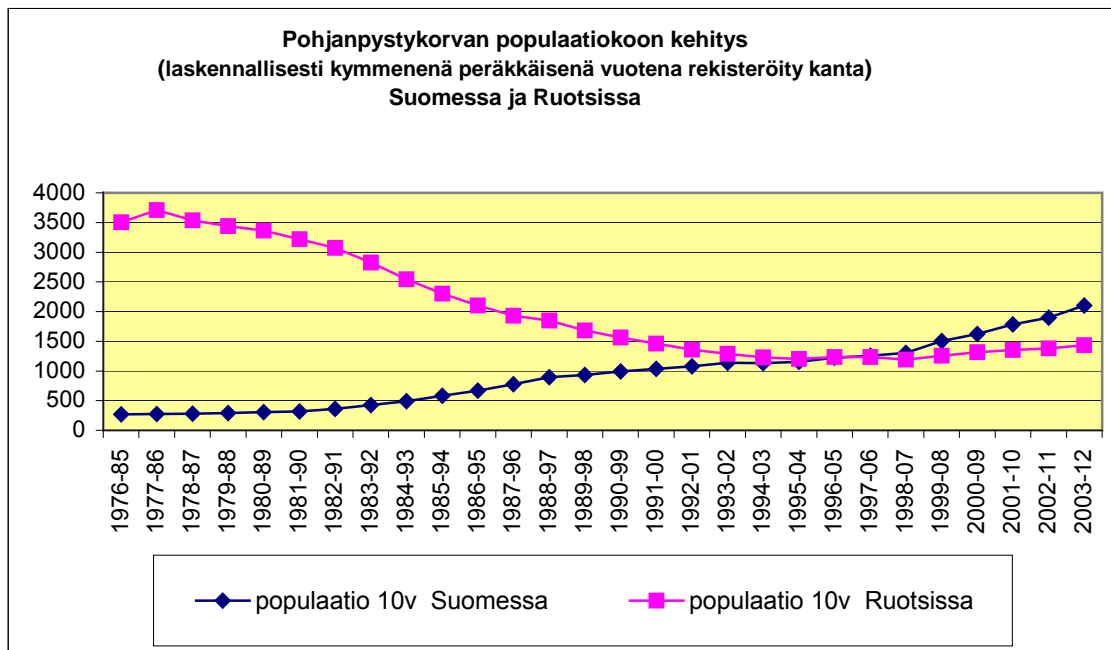
Pohjanpystykorvan alkuperäinen levinneisyysalue on käsittänyt pohjoisen havumetsävyöhykkeen länsiosat suunnilleen Venäjän Vienajoelta Atlantin rannikolle. Sen ensimmäinen virallinen rotumääritelmä laadittiin Ruotsissa 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Rotu oli rekisteröitynä hyvin harvalukuinen, vaikka pohjoisessa elikin ns. maatiaiskantaa eli luonnonkantaa. Ruotsin Kennel Klubi poisti rodun koirarotukirjastaan 1947, koska uudet rekisteröinnit olivat loppuneet lähes kokonaan. 1960-luvun lopussa rodun etsiminen aloitettiin uudestaan ja rotuunottojen myötä se sai taas rotukoiran aseman. Pohjanpystykorva merkittiin uudelleen Ruotsin Kennel Klubin koirarotukirjaan vuonna 1967.

Samoihin aikoihin alettiin myös Suomessa etsiä koiria rotuun otettavaksi. Ensimmäiset suomalaiset pohjanpystykorvatyyppiset maatiaispystykorvat otettiin rotuun vuonna 1973. Katselmuksissa Lapin – ja Pohjoispohjanmaan kennelpiirien alueilta rotuun hyväksyttiin 70 – 80 yksilöä, joista jalostuksen käytettiin n. 50 yksilöä. Viimeisin merkittävä työ rodun jalostuspohjan laajentamiseksi suoritettiin 1990-luvun puolivälissä Matti Joenpolven johdolla ja pääosiltaan Ari Juntusen sekä Kalle Ukonmaanahon toteuttamana, jolloin lähinnä Koillismaalla ja Koillis-Lapissa pidettyjen katselmusten myötä rotuun saatiin otettua vielä noin 50 yksilöä.

Tämän jälkeen rotuunottoja on ollut vain muutamia vuosittain. Vuonna 2006 rekisteröitiin ensimmäinen Karjalan Tasavallasta tuotettu maatiaiskantainen uros rotuunottomenettelyn kautta pohjanpystykorvaksi. Rotuunottomenettelyn epäselvyyksien vuoksi pohjanpystykorvien rotuunotot keskeytettiin vuonna 2008. Suomen Pystykorvajärjestön hallitus esitti pohjanpystykorvajaoston toiveesta, että pohjanpystykorvan rotuunottoa jatketaan. Suomen Kennelliiton hallitus on 8.4.2010 pidetyssä kokouksessaan hyväksynyt rotukirjan uudelleen avaamisen JTTn päätöksen 17.2.2010 (2/2010) mukaisesti. Rotuunottoa varten rotujärjestö on nimennyt seuraavat ulkomuototuomarit suorittamaan pohjanpystykorvan rotuunottoja: Pekka Teini, Reino Korpela, Matti Palojärvi ja Tapio Eerola. Pohjanpystykorvajaosto järjestää vuosittain enintään kaksi erillistä rotuunottotilaisuutta. Tilaisuudessa otetaan hyväksytyiltä koirilta näyte DNA-tunnisteen muodostamista varten. DNA-tunniste on koiralta otettuun DNA-näytteeseen perustuva yksilöllinen ”DNA-sormenjälki” (SKL:n Koirarekisteriohje) Kuopion jalostuspäivillä 29.1.2011 rotuunotettiin kolme koiraa (kaksi urosta ja narttu) ja 26.1.2013 yksi narttu.

Pohjanpystykorva on pääosin levinnyt vain Suomeen ja Ruotsiin. Seuraavaksi eniten pohjanpystykorvia on Kanadassa, Norjassa ja Tanskassa. Myös USAhan on muodostumassa pienehkö populaatio Suomesta, Ruotsista ja Tanskasta ostetuista koirista. Muissa maissa esiintyy vain yksittäisiä rodun edustajia. Kokonaispopulaatio globaalisti on noin 4100 yksilöä. Suomessa populaation koko vuosi 2012 huomioituna on noin 2100 yksilöä. Ruotsissa populaation koko on noin 1400 yksilöä (kaavio 3).

Kaavio 3

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Minkä tahansa koirarodun jalostuspohjaa voidaan arvioida yksinkertaisesti listamalla eniten käytettyjen urosten (ja narttujen) jälkeläisten lukumäärät. Tämä voi kuitenkin olla hyvinkin harhaanjohtavaa, sillä tietyn yksilön vaikutus koko rotuun voi muuttua jo yhdessä sukupolvessa. Runsaasti käytetyn uroksen jälkeläiset voivat kadota jonnekin kotikoiriksi, eikä niistä kuulu koskaan mitään, eikä niitä koskaan käytetä jalostukseen. Toisaalta jonkun vähän käytetyn uroksen/nartun jälkeläisiä saatetaan hyvinkin suosia seuraavan sukupolven jalostuksessa.

Yleisesti hyväksytty sääntö on, ettei yksi jalostuskoira saisi pienilukuisissa roduissa koko elinaikanaan olla vanhempana, kuin maksimissaan 5 % yhden sukupolven aikana syntyneistä pennuista. Pohjanpystykorvajaosto teki 30.10.2004 esityksen jälkeläisten enimmäismäärästä lisäykseksi rodun PEVISA-ohjelmaan, jonka Suomen Pystykorvajärjestön hallitus hyväksyi kokouksessaan 6.11.2004 ja Kennelliiton Jalostustieteellinen Toimikunta vahvisti ja joka on 1.1.2010 lähtien 30 pentua/yksilö, vastaten hieman yli 2 % sukupolven aikana syntyneistä pennuista. Tämä uusi rotukohtainen erikoisohje on karsinut muoti- ja matadoriurokset pois jalostuksesta, uroksia käytetään nyt laajemmalla pohjalla.

Jalostuspohjan arvioimiseen on myös menetelmä, joka perustuu siitosurosten/narttujen isovanhempiosuuksiin. Tarkastelemalla uroksen/nartun jälkeläisten määriä toisessa sukupolvessa päästään arvioimaan jalostuksen tilaa astetta pidemmällä aikavälillä. Yhden koiran antamien isovanhempiosuuksien määrä ei myöskään saisi nousta sukupolvessa yli 4-6 % rajan laskettuna yhden sukupolven rekisteröintimäärästä. Laskelman 1998-2012 mukaan yhdelläkään isovanhemmalla ei saisi maksimissaan olla enempää, kuin 69 toisen polven jälkeläistä. (= 4 %).

Pohjanpystykorvan sukupolvenväli on noin 4-5 vuotta (= jälkeläisiä tuottavat jalostuskoirat ovat keski-ikänsä noin 4-5 vuotiaita). Laskennassa on tässä JTOssa käytetty 5 vuoden jaksoja.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

4.1.1.1 Rekisteröinnit

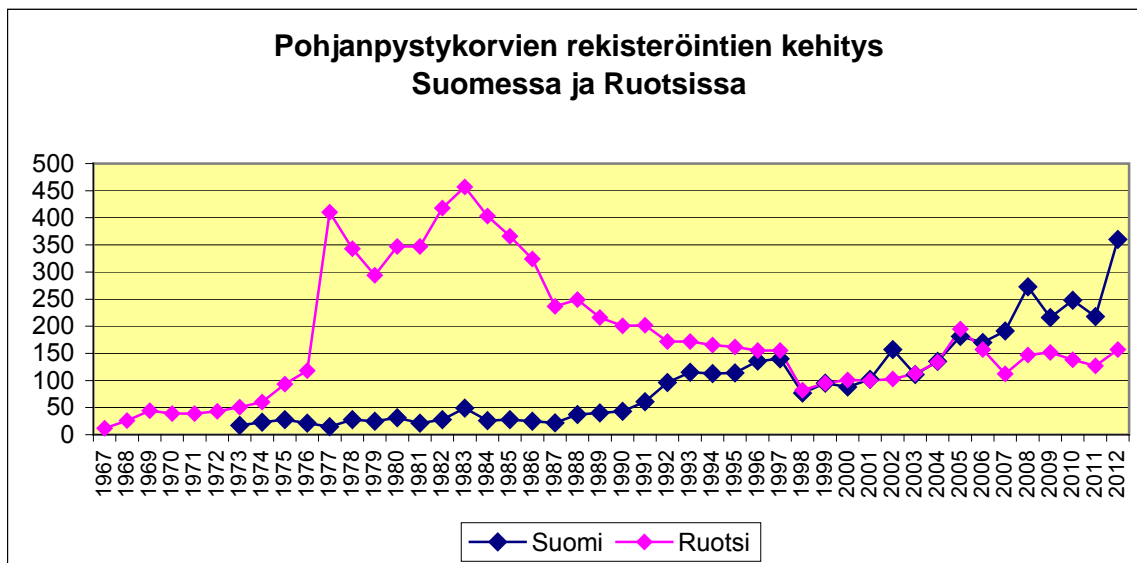
4.1.1.2 Keskimääräinen jalostusikä eli sukupolvenväli

4.1.1.3 Sukusiitosasteet

4.1.1.4 Isovanhempiosuudet

4.1.1.1 Rekisteröinnit

Kaavio 4

Kaavio 4 esittää vuosittaisten rekisteröintien lukumäärän Ruotsissa ja Suomessa pohjanpystykorvarodun perustamisesta lähtien.

Kaavioon 4 liittyvää tilastotietoa:

10 vuoden kokonaisrekisteröinnit Suomessa (2003-2012) 2103

(1999–2008) 1503; (1994-2003) 1133;

5 vuoden kokonaisrekisteröinnit Suomessa (2008-2012) 1315

(2004–2008) 950; (1999-2003) 553;

5 vuoden penturekisteröinnit Suomessa (2008-2012) 1304

(2004–2008) 931; (1999-2003) 540;

Taulukko 1. Jalostustilasto [koonnut Inkeri Kangasvuo]

Vuosi	Urosten lukumäärä	Narttua urosta kohden	Urosta narttua kohden	Pentueita	Penturekisteröinnit	Pentuekoko	Rotuunotot / Tuonnit	Kokonaisrekisteröinnit
2012	62	1,37	0,73	85	357	4,2	0 / 3	360
2011	40	1,33	0,75	53	214	3,87	3 / 1	218
2010	48	1,33	0,75	64	248	3,87	0 / 0	248
2009	39	1,43	0,70	56	215	3,84	0 / 1	216
2008	54	1,31	0,76	71	270	3,80	0 / 3	273
2007	34	1,38	0,72	47	187	3,97	3 / 1	191

Vuosi	Urosten lukumäärä	Narttua urosta kohden	Urosta narttua kohden	Pentueita	Penturekisteröinnit	Pentuekoko	Rotuunotot / Tuonnit	Kokonaisrekisteröinnit
2006	30	1,33	0,68	44	165	3,75	4 / 1	170
2005	34	1,38	0,72	47	176	3,74	5 / 0	181
2004	28	1,65	0,85	33	133	4,03	1 / 1	135
2003	23	1,26	0,79	29	111	3,83	0 / 0	111
2002	31	1,32	0,76	41	155	3,78	2 / 0	157
2001	21	1,09	0,91	23	99	4,30	3 / 0	102
2000	20	1,10	0,91	22	85	3,86	3 / 0	88
1999	20	1,15	0,87	23	90	3,91	5 / 0	95
1998	18	1,00	1,00	18	72	4,05	5 / 0	77
1997	28	1,35	0,80	35	137	3,91	3 / 0	140
1996	22	1,50	0,67	33	124	3,76	11 / 1	136
1995	19	1,31	0,76	25	95	3,8	19 / 0	114
1994	20	1,31	0,69	29	96	3,31	17 / 0	113

10 vuoden pentuekoko Suomessa (2003-2012) 3,89 (1999–2008) 3,98; (1994-2003) 3,85;
5 vuoden pentuekoko Suomessa (2008-2012) 3,92 (2004–2008) 3,93; (1994-2003) 3,91;

Suhdeluku ”narttua/uros” ja ”urosta/narttu” kuvaavat kuinka tasaisesti uroksia ja narttuja käytetään jalostukseen. Mitä lähempänä lukua 1 suhdeluvut ovat sitä laajemmalla pohjalla koiria käytetään ja perinnöllinen vaihtelu säilyy paremmin.

4.1.1.2 Keskimääräinen jalostusikä eli sukupolvenväli

Taulukko 2. Keskimääräinen jalostuskäytön ikä

jalostusikä ka	2008	2009	2010	2011	2012
urokset	4v 4kk	4v 2kk	4v 1kk	4v 10kk	4v 4kk
nartut	4v 3kk	4v 3kk	4v 5kk	4v 2kk	4v 6kk

Sukupolvenväli Suomessa noin (2008-2012) 4v 4kk (2004–2008) 4v 7kk. (1999-2003) n. 5v

Pohjanpystykorvan sukupolvenväli on noin 4-5 vuotta (= jälkeläisiä tuottavat jalostuskoirat ovat keski-ikäitään noin 4-5 vuotiaita). Laskennassa on tässä JTOssa käytetty 5 vuoden jaksoja.

4.1.1.3 Sukusiitosasteet

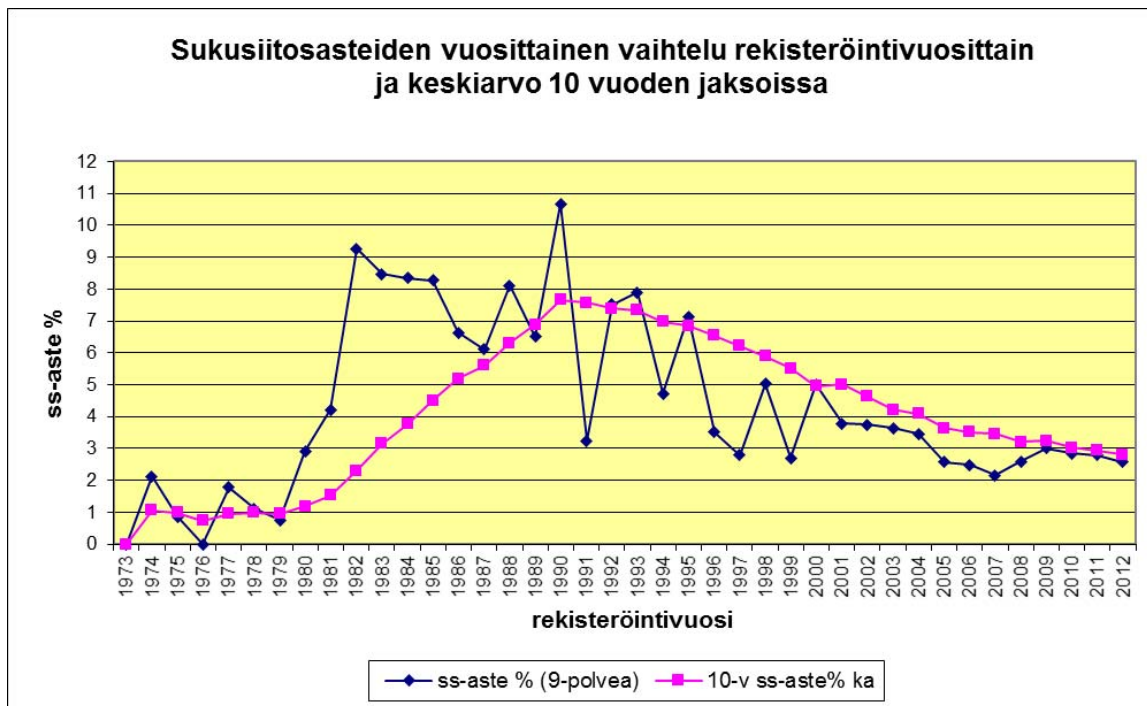
Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten

heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. (Ote SKLn sivuilta kohdasta ”Artikkelit”)

Kaavio 5 esittää pohjanpystykorvan vuosittaisen sukusiitosasteen keskiarvon rekisteröinti-vuosittain (sininen käyrä) verrattuna sukusiitosasteen keskiarvoon 10 vuoden jaksoissa, joka vastaa laskennallisesti elossa olevaa kantaa; esim. vuoden 1990 kohdalla ajanjakson 1981-1990 keskiarvo (punainen käyrä).

Kaavio 5

Pohjanpystykorvarodun keskimääräiseksi sukusiitosasteeksi saadaan 3,55 % (vuosi 2012 mukaan lukien) laskettuna 9 sukupolven mukaan kaikki tunnetut koirat vuosien varrelta huomioituna.

Kulloinkin elossa olevan populaation (laskennallisesti 10v. jakso) sukusiitosaste nousi alussa varsin jyrkästi ollen korkeimmillaan 7,66% jaksolla 1981-1990. Tämän jälkeen sukusiitosaste on ollut tasaisessa laskussa, johtuen kasvattajien valistuneisuudesta ja rekisteröinti- lisäntymisestä ja sitä kautta kokonaispopulaatiokoon kasvusta. (kaaviot 3 - 5)

Viimeisen kymmenen vuoden jaksolla (2003-2012) populaation keskimääräinen sukusiitosaste on edelleen laskenut ollen nyt 2,81 % (ssa% jaksolla 1989-1998 5,9%; 1999-2008 3,21%) Viiden viime vuoden (2008 – 2012) rekisteröinti- perusteella sukusiitosaste on 2,76% (2003 – 2007; 2,86 %) laskettuna 9-sukupolven mukaan.

Laskelmat on osaksi jouduttu tekemään vajailla sukupolvilla, sillä kaikilla koirilla ei ole yhdeksää sukupolvea esivanhempia rodun nuoruuden ja/tai rotuunottojen takia. Niillä koirilla joilla sukupolvia löytyy enemmän kuin 5 on sukusiitosaste melko korkea. Korkeimmat yksittäiset sukusiitosasteet ovat olleet yli 33 %. Jalostusiässä (nartut 2v - 10v. urokset 2v - 12v.) olevien pohjanpystykorvien sukusiitosaste on keskimäärin 3,25 %.

Rotuunotetulle yksilöille sekä niiden jälkeläisille sukusiitosaste on aina 0 % vaikka ne olisivat samalta alueelta tulleita, siis todennäköisesti sukulaisia. Vuosien 2003 – 2012 aikana 0 % sukusiitos-asteella oli 181 koiraa, joista rotuun otettuja tai ensimmäisen polven kasvattajia oli 136. Ilman rotuun otettuja ja näiden ensimmäisen polven jälkeläisiä, keskimääräinen sukusiitosaste ajanjaksolla 2003 – 2012 olisi 2,93 % (1994-2003; 5,3%).

Ruotsissa, jossa rotukirja on ollut suljettu 1980-luvulta lähtien, sukusiitosaste on 1,22 % laskettuna 5 sukupolven mukaan (vuosilta 1998 – 2012 Ruotsin HundData ja AvelsData). Suomessa 5-polven sukusiitosaste samalta ajanjaksolta on 0,78 %.

Jalostustoimikunnan päättäväisten toimenpiteiden ansiosta 7-polvella laskettu sukusiitosaste on saatu laskemaan, mikä näkyy myös populaation keskimääräistä sukusiitosastetta kuvaavan janan muuttumisena laskevaksi (Kaavio 5). Jalostustoimikunnan asettamaan 2,5 % tavoitearvoon on jo päästy. Viimeisten viiden vuoden aikana (2008-2012) keskiarvoksi saadaan 2,11 % (2004–2008 2,2 %). Tavoitteeseen on päästy, nyt sen säilyttäminen pidemmällä aikavälillä on haaste.

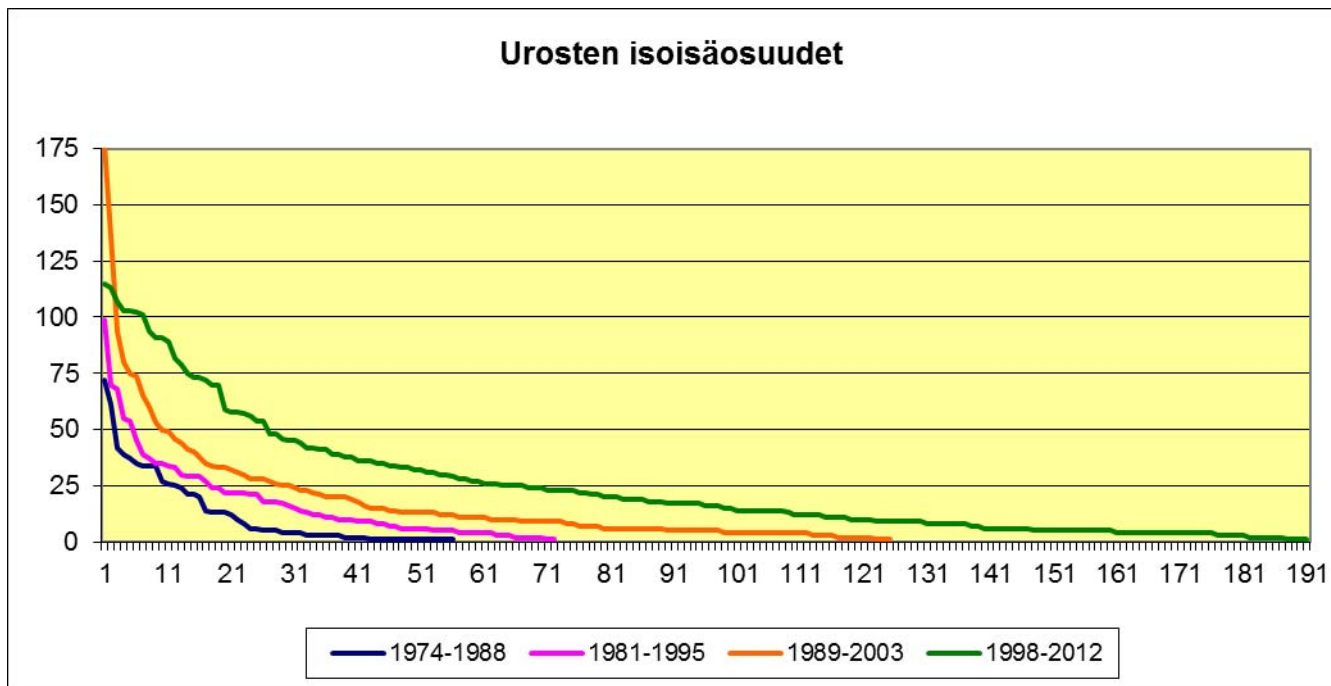
4.1.1.4 Isovanhempisuudet

Jalostuspohjan tarkempaan arvioimiseen on Ruotsin Maatalousyliopiston tutkija Lennart Swensson kehittänyt menetelmän, joka perustuu siitosurosten/narttujen isovanhempisuuksiin. Menetelmä perustuu siihen, että 15 vuoden jaksolla jokaisesta syntyneestä pennusta lasketaan yksi osuus kaikille sen isovanhemmille, siten pentu antaa isoisilleen (ii ja ei) kaksi osuutta ja isoemilleen (ie ja ee) kaksi osuutta. Tarkastelemalla uroksen/nartun jälkeläisten määriä 2. sukupolvessa päästään arvioimaan jalostuksen tilaa pidemmällä aikavälillä. Laskennan tulokset esitetään kaaviona, jossa x-akselille (vaaka-akseli) on merkitty kaikki isovanhempisuuksia antaneet yksilöt ja y-akselille (pystyakseli) kunkin koiran isovanhempisuuksien lukumäärä. Jalostuspohjan kannalta ihanteena olisi, että muodostuva kaari olisi loiva ja pitkä, eikä yhdenkään koiran isovanhempisuudet poikkeaisi kovinkaan paljon toisista. Lisäksi koirayksilöiden lukumäärä saisi olla suuri. Totuus on yleensä, kuten tässäkin toinen. Tavallisesti saadaan hyvin jyrkästi ja nopeasti laskeva käyrä. Mitä jyrkempi ja lyhempi käyrä saadaan, sitä kapeampi rodun jalostuspohja on. Yhden koiran antamien isovanhempisuuksien määrä ei saisi nousta yli 3 - 5% rajan. Laskelman mukaan (1998-2012) yhdelläkään isovanhemmalla ei siten saisi olla enempää, kuin 69 (= 4%) toisen polven jälkeläistä.

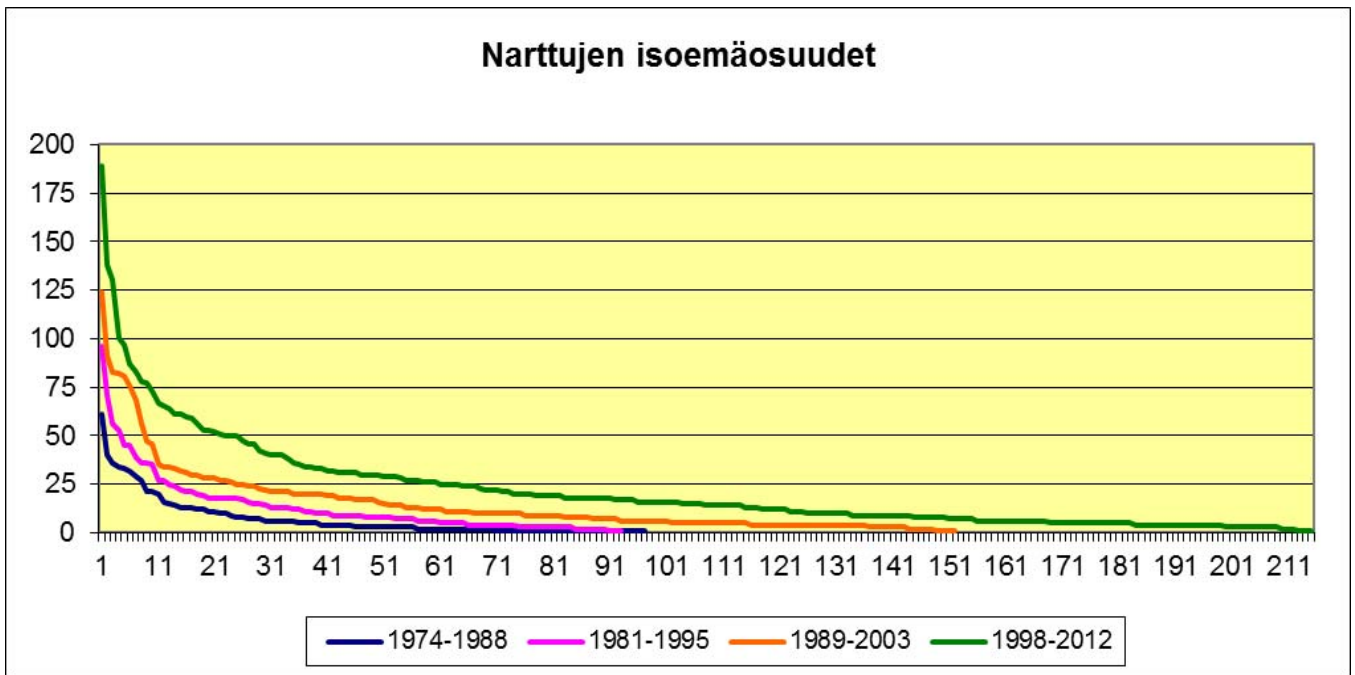
Kaaviot 6a ja 6b esittävät neljänä eri 15-vuotisjaksona isovanhempina esiintyneiden pohjanpystykorvauroksien ja -narttujen jälkeläisosuudet. Isovanhempina esiintyneiden urosten ja narttujen lukumäärät ovat nousseet, mutta käyrä on edelleen jyrkkä varsinkin narttujen osalta, joka osoittaa, että tiettyjen koirien jälkeläisiä käytetään runsaammin, kuin muiden. Urosten kohdalla tilanne näyttää paremmalta, käyrä on loiventunut ja pidentynyt.

[graafiikka ja kappaleen laskelmat Inkeri Kangasvuo].

Kaavio 6a

Kaavio 6b

4.1.2 Jalostuspohja

- 4.1.2.1 Siitosmateriaali
- 4.1.2.2 Urokset
- 4.1.2.3 Nartut
- 4.1.2.4 Rotuunotot
- 4.1.2.5 Kantauros- ja kantanarttulinjat
- 4.1.2.6 Tehollinen populaatiokoko

4.1.2.1 Siitosmateriaali

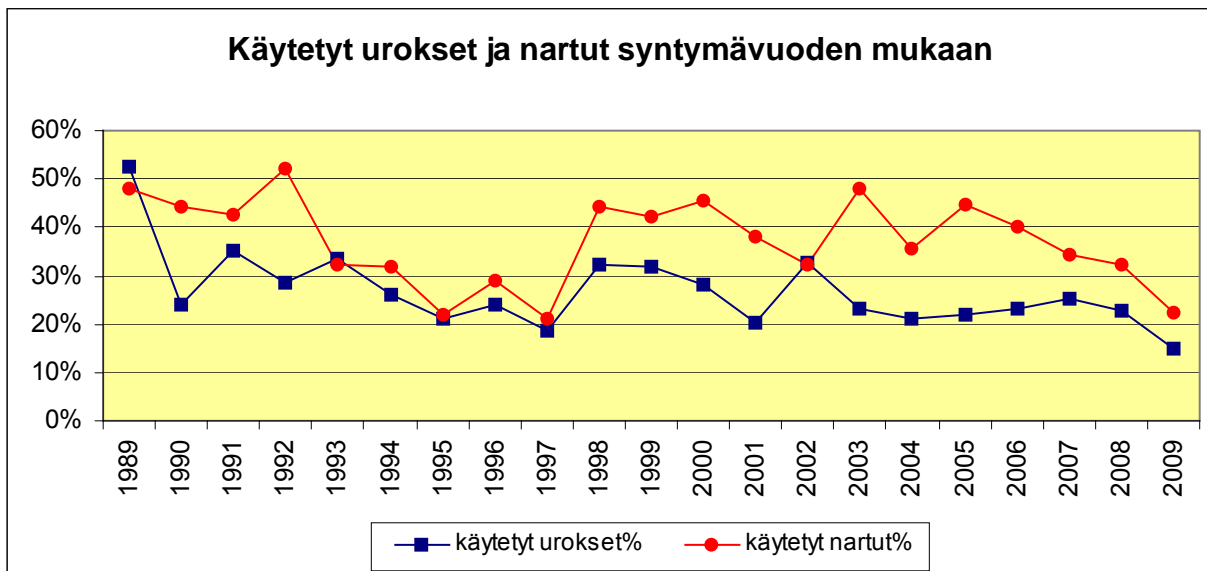
Siitosmateriaali, sekä urosten, että narttujen osalta, on edelleen kapealla pohjalla. Tosin jalostuspohjan levenemistä on ollut havaittavissa viimeisten vuosien aikana. Rekisteröintimäärät ovat voimakkaassa kasvussa ja jalostukseen käytettyjen koirien lukumäärä on reippaasti kasvanut. Prosentuaalisesti tämä ei kuitenkaan näy, sillä pitkällä aikavälillä uroksista keskimäärin noin 76 % ja nartuista 65 % jää kokonaan jalostuksen ulkopuolelle (kaavio 7). Tämä tarkoittaa sitä, että vain noin 30 % mahdollisista siitoskoirista käytetään jalostukseen.

Rotuunotettuja ja ER-rekisterissä olevia uroksia ei yleensä osin ”tuntematon” taustansa vuoksi useinkaan uskalleta käyttää, ennen kuin ne selvästi kokeissa ja näyttelyissä osoittautuvat rodun keskitasoa paremmiksi yksilöiksi. Valitettavaa on myös että v.1994 jälkeen rotuunotetuista nartuista on käytetty jalostukseen vain puolet. Monille on riittänyt, että ”pikkurakki” on saanut ”paperikoiran” statuksen. Yleisestikin näyttää siltä että kasvattajat valitsevat mieluummin kokeissa ja näyttelyssä menestyneen uroksen nartulleen, kuin sen jolta näytöt puuttuvat. Tämä jalostukseen käytetty osa ei välttämättä edusta rodun parhaimmistoa jalostusmielessä, koska näyttöjen hankinta on omistajan aktiviteetista riippuvainen asia. Moni käytännön metsästyksessä hyvin suoriutunut uros, voisi jalostuksellisesti olla aivan yhtä sopiva, kuin koekoirana menestynytkin. Ongelma on, etteivät nämä useinkaan tule rotujärjestön tietoon.

Vuosittain siitokseen käytettyjen urosten lukumäärä on noin 39 (vaihteluväli vv 2003-2012 = 23-62) yksilöä. Ne tuottavat vuosittain noin 208 jälkeläistä (vaihteluväli vv 2003-2012 = 111-357) n. 53 jalostukseen käytetyn nartun kanssa (vaihteluväli vv 2002-2011 = 29 – 83

Taulukko 3. Vuosittain käytettyjen urosten ja narttujen keskiarvo

ajanjakso	käytetyt urokset	käytetyt nartut	jälkeläiset ka/v.	jälkel. min – max
2003-2012	n. 39 (23 - 62)	n. 53 (29 –83)	208	111 – 357
2001-2010	n.35 (21 – 54)	n. 45 (21 – 63)	180	101 –270
1996-2005	n. 25	n. 29	120	75 – 178
1991-2000	n. 20	n. 23	100	61 – 126

Kaavio 7

4.1.2.2 Urokset

Pohjanpystykorvajaoston jalostustoimikunta suosittelee, että ensikertalaista urosta käytetään jalostukseen vain kerran ensimmäisen jalostusvuoden aikana ja alle neljä vuotiaalle urokselle suositellaan teettettävän vain kaksi pentuetta, jotta varmistetaan ettei koira periytä tai sairasta epilepsiaa tai muita perinnöllisiä vikoja tai sairauksia. Noin neljä vuotta täyttäneellä voidaan suositella kolmea pentuetta kalenterivuodessa. Jälkeläismäärä yhdellä koiralla saa olla maksimissaan 30 jälkeläistä koko koiran elinaikana.

Taulukot 4, 5 ja 7. Lihavoinnilla merkityt koirat/yhdistelmät muodostavat sukuja, joiden jälkeläistuotanto on ollut huomattavampi kuin muiden (sulkeissa uroksen kokonaisjälkeläismäärä)

X = muotovalio, XX= käyttövalio, XXX= muoto- ja käyttövalio [Inkeri Kangasvuo].

Taulukko 4. Eniten jalostukseen käytetyt urokset viimeisen kymmenen vuoden 2003 - 2012 aikana [taulukko päivitetty [6.9.2013]

Rekisteri-numeroja synt.vuosi	Uroksen nimi ja titteli	Koiran vanhemmat	Pentueita /10v (yhteensä)	10 v. jälkeläismäärä (kokonaisjälkeläismäärä)	Jälkeläisiä 2-polvessa
ER54356/06 1996	Suvantobik ro (rotuunotto)	tuntematon x tuntematon	5	27	102
FIN28189/04 2004	X Vauhti	Pakkasrustan Jooseppi x Tara	9 (10)	26	28
FIN36878/07 2007	Joutsenvaaran Luukas	Vili FIN28187/04 x Joutsenvaaran Becky Lou	5	26	35
ER39654/01 2001	Aku	Turo ro x Pimu ro	7 (9)	25 (31)	115
ER20412/00 2000	X Pakkasrustan Pyry	Hankikannon Panu x Värkki	7	25	79
FIN28187/04 2004	XXX Vili	Pakkasrustan Jooseppi x Tara	5	25	70
FIN41343/02 2002	Osku	Lupsun Peetu x Apris Juta	7	25	45
ER33771/03 2003	X Joutsenvaaran Dave	Ketsakairan Tiku x Joutsenvaaran Becky Lou	6	24	91
ER11721/06 2005	X Piilokorven Viti	Homenokan Piski x Tara	6	23	16
ER28376/05 2005	XXX Hupi	Paukku x Jupukan Elma	5	23	20
ER29189/08 2008	Rontti	Topi x Netta	5	23	0
ER26182/99 1999	X Eetu	Pakkasrustan Piekko x Nelli ro	6 (7)	21 (25)	45
ER18546/05 2005	Vili	Paukku x Pojanukon Taru	5	21	25
FIN10015/04 2004	X Chic Choix Aavan Aarre	Santasepon Shamaani x Homenokan Kultakimpale	5 (6)	20 (26)	17
FIN33231/02 2002	Riku	Lupsun Peetu x Kovionrannan Pöri	6	20	22
FIN51426/04 2004	Hopeapajulaakson Valdo	Saman's Lappu x Homenokan Tähti	6	20	19
FIN34336/07 2007	X Pohjanukon Tuisku	Rönnbäckens Olle x Pakkasrustan Sindi	5	19	10
FIN33712/03 2003	Reetu	Santasepon Nalli x Rajajoen Tessu	4	19	29
ER19806/03 2003	Paukku	Aku ro x Bella	4	19	103
FIN34334/07 2007	Pohjanukon Salama	Rönnbäckens's Olle x Pakkasrustan Sindi	3	19	33
FIN28131/05 2005	Arsipan Joiku	Pakkasrustan Pyry x Vilma	4 (5)	18	25
ER32099/02 2002	Viljakoiran Vertti	Turo ro x Kelokallen Vilja	4	18	28
ER20405/02 2002	Ruskohangen Julle	Bjarmian Riky x Ceri	8	18	36
ER51167/09 2009	Koppeloperän Poju	Napsu x Kovionrannan Pimu	3	18	6

Kaikenkaikkiaan 10 vuoden (2003-2012) aikana jalostukseen on käytetty 231 eri urosta, joista 58 yksilöä (25,1% kaikista käytetyistä uroksista) on aikaansaanut 50% pennuista. Eniten käytetyt 30 urosta ovat aikaansaaneet 30% aikavälin pennuista (SKLn KoiraNet kumulatiivinen %).

**Taulukko 5. Eniten jalostukseen käytetyt urokset viimeisen viiden vuoden
2008 - 2012 aikana** [taulukko päivitetty 6.9.2013]

Rekisteri-numero ja synt.vuosi	Uroksen nimi ja titteli	Koiran vanhemmat	Pentueita yhteensä	5 v. jälkeläismäärä (kokonaisjälkeläis-määrä)	jälkeläisiä 2-polvessa
FIN36878/07 2007	Joutsenvaaran Luukas	Vili FIN28187/04 x Joutsenvaaran Becky Lou	5	26	35
ER11721/06 2005	X Piilokorven Viti	Homenokan Piski x Tara	6	23	16
ER29189/08 2008	Rontti	Topi x Netta	5	23	0
ER18546/05 2005	Vili	Paukku x Pohjanukon Taru	5	21	25
FIN10015/04 2004	X Chic Choix Aavan Aarre	Santasepon Shamaani x Homenokan Kultakimpale	5 (6)	20 (26)	17
FIN34334/07 2007	Pohjanukon Salama	Rönnbäckens Olle x Pakkasrustan Sindi	3	19	33
FIN34336/07 2007	X Pohjanukon Tuisku	Rönnbäckens Olle x Pakkasrustan Sindi	5	19	10
FIN33712/03 2003	Reetu	Santasepon Nalli x Rajajoen Tessu	4	19	29
ER28376/05 2005	XXX Hupi	Paukku x Jupukan Elma	4 (5)	18	20
ER51167/09 2009	Koppeloperän Poju	Napsu x Kovionrannan Pimu	3	18	6
FIN37809/06 2006	Ruskohangen Topi	Josku x Ruskohangen Siru	3 (4)	17 (20)	6
ER28719/07 2004	Keje ro (rotuunotto)	tuntematon x tuntematon	3	17	18
ER58699/07 2007	Raipe	Karhujupakan Jehu x Pakkasrustan Milla	4	17	11
ER29525/06 2006	Tuomirinteen Haku	Viljakoiran Vertti x Sohvi	4	17	91
ER25750/07 2007	Tervas	Suvantobik ro x Ruska	3	17	0
FIN44243/05 2005	XXX Joutsenvaaran Hero Husty	Pakkasrustan Viti x Joiku	4	17	7
ER28377/05 2005	X Rocky	Paukku x Jupukan Elma	4	17	14
FIN28189/04 2004	X Vauhti	Pakkasrustan Jooseppi x Tara	6 (10)	16	28
ER19568/07 2007	Jimi	Suvantobik ro x Riekkorannan Ani	4 (6)	16 (25)	0
FIN54087/06 2006	X Hopeapajulaakson Rocky	Vauhti x Homenokan Tähti	5	16	23
ER27170/03 2003	Metsäharjun Turre	Pakkasrustan Pyry x Homenokan Sara	4	16	59

Aikavälillä 2008-2012 jalostukseen on käytetty 153 urosta arviolta noin 1000 jalostusikäisestä mahdollisuudesta (yli 2 v, mutta alle 12v). Samalla aikavälillä on rekisteröity 1315 pentua. neljäkymmenen / 40 eniten käytetyn urosten jälkeläisiä on 652, eli n. puolet 50% kaikista ko. aikavälillä syntyneistä pennuista. Yhteenvedona; Aikavälillä 2008-2012 vain 4 %, = 40/1000

käytettävissä olleista uroksista on tehnyt 50 % syntyneistä pennuista ja vain n. 15,3 % käytettävissä olleista uroksista (153/1000) on käytetty jalostukseen.

Taulukko 6. Jalostukseen käytettyjen urosten osuus jalostusikäisistä

aikaväli	käytetyt urokset	jalostusikäiset urokset	joista käytetty %	rekisteröity yhteensä	eniten käytetyt urokset	% kaikista jalostusikäisistä	joilla jälkeläisiä	osuus kaikista pennuista
2008-2012	153	1000	15,3 %	1315	40	4 %	652	50 %
2006-2010	137	1100	12,5 %	1087	36	3,3 %	550	50,6 %
2004-2008	120	950	13,5 %	931	34	3,5 %	489	52,5%
1999-2003	77	600	12,8 %	540	18	3 %	261	48,3%

4.1.2.3 Nartut

Taulukko 7. Eniten jalostukseen käytetyt nartut viimeisen viiden vuoden 2008 - 2012 aikana [taulukko päivitetty 6.9.2013]

Rekisterinumero ja synt.vuosi	Nartun nimi ja titteli	Koiran vanhemmat	Pentueita yhteensä	5 v. jälkeläismäärä (kokonaisjälkeläis-määrä)	jälkeläisiä 2-polvessa
ER24480/07 2007	Riekkorannan Viena	Suvantobik ro x Nätti	3	21	22
FIN20081/08 2007	Davvins Randi	Kroknäbbens Lasso x Pohjanukon Riitu	4	21	18
FIN27188/04 2004	Pohjanukon Nanna	Rönnbäckens Moltas x Pakkasrustan Sindi	4	20 (25)	61
ER11881/07 2006	Yavanna's Lilian	Joutsenvaaran Dave x Sileston Penni	4	19 (22)	29
ER43891/05 2005	Nasta	Suivakon Tuisku x Nasu	3	16 (27)	16
ER40086/05 2005	Jessica	Aku ER39654/01 x Pakkasrustan Milla	3	16 (20)	31
ER26880/05 2005	XX Viljakoiran Vaula	Ilvo x Helmi	4	16 (18)	52
FIN44812/08 2008	Neljäntuulen Nella	Åkes Smirnoff x Yavanna's Leonora	3	15	7
ER28380/05 2005	Kikka	Paukku x Jupukan Elma	3	14	16
ER26877/05 2005	X Viljakoiran Wiina	Ilvo x Helmi	3	13 (18)	20
FIN18988/03 2003	Taika	Hakopuun Jekku x Atomin Lumikki	3	13 (17)	20
ER11345/02 2001	Rimpan Pella	Joutomäki Peippo x Lola ro	3	13 (16)	5
FIN44239/05 2005	X Joutsenvaaran Heavy Honey	Pakkasrustan Viti x Joiku	3	13 (16)	6
ER43887/05 2005	Eppu	Suivakon Tuisku x Nasu	4	13	0

Aikavälillä 2008-2012 rekisteröidyistä 1315 pennusta n. 50% on aikaansaanut 63 eri narttua = 27,4 % kaikista käytetyistä nartuista. Kaiken kaikkiaan aikavälillä 2008-2012 on jalostukseen käytetty 230 narttua eli n. 29 % noin 800 kokonaisuudesta (yli 2v - alle 10 vuotiaat).

Taulukko 8. Jalostukseen käytettyjen narttujen osuus jalostusikäisistä

aikaväli	käytetyt nartut	jalostusikäiset	joista käytetty %	rekisteröity yhteensä	eniten käytetyt nartut	% kaikista käytetyistä nartuista	joilla jälkeläisiä	osuus kaikista pennuista
2008-2012	230	800	27,4 %	1315	63	28,7 %	658	50 %
2006-2010	212	750	28 %	1087	55	25,9 %	542	50 %
2004-2008	164	600	20,5 %	931	44	26,9 %	465	50 %
1999-2003	97	350	24 %	540	28	28,9 %	269	49,8 %

4.1.2.4 Rotuunotot

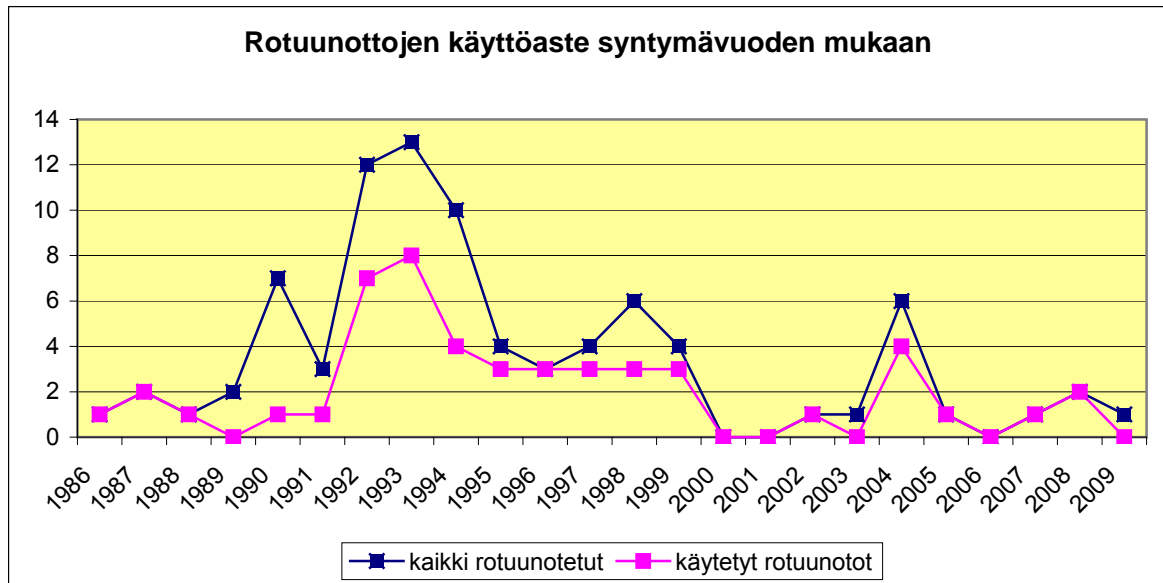
Vuosien 1994 – 2013 aikana rotuun on otettu 85 koiraa, joista 49 (57,6 %; 22 urosta ja 27 narttua) on käytetty jalostukseen pohjanpystykorvan jalostuspohjan laajentamiseksi (kaavio 8). Näistä 11 koiran suvut on vaarassa tai kadotettu, sillä niillä itsellään tai niiden 2-polven jälkeläisillä ei ole jälkeläisiä tai niillä alkaa olla jo reilusti ikää. Näiden rotuunotettujen suvut ovat siten 55 %:sti kadotettu.

Vuonna 2006 rekisteröitiin ensimmäinen Karjalan Tasavallasta tuotettu maatiaiskantainen uros rotuunottomenettelyn kautta pohjanpystykorvaksi.

Rotuunottomenettelyn epäselvyyksien vuoksi pohjanpystykorvien rotuunotot keskeytettiin vuonna 2008. Suomen Pystykorvajärjestön hallitus esitti pohjanpystykorvajaoston toiveesta, että pohjanpystykorvan rotuunottoa jatketaan. Suomen Kennelliiton hallitus on 8.4.2010 pidetyssä kokouksessaan hyväksynyt rotukirjan uudelleen avaamisen JTTn päätöksen 17.2.2010 (2/2010) mukaisesti. Rotuunottoa varten rotujärjestö on nimennyt seuraavat ulkomuototuomarit suorittamaan pohjanpystykorvan rotuunottoja: Pekka Teini, Reino Korpela, Matti Palojärvi ja Tapio Eerola. Pohjanpystykorvajaosto järjestää vuosittain enintään kaksi erillistä rotuunotto-tilaisuutta. Tilaisuudessa otetaan hyväksytyiltä koirilta näyte DNA-tunnisteen muodostamista varten. DNA-tunniste on koiralta otettuun DNA-näytteeseen perustuva yksilöllinen ”DNA-sormenjälki” (SKLn Koirarekisteriohje) Kuopion jalostuspäivillä 29.1.2011 rotuunotettiin kolme koiraa (kaksi urosta ja narttu) ja 26.1.2013 yksi narttu.

Kaavio 8 esittää konkreettisesti, ettei pelkkä rotuunotto aina johda koiran jalostuskäyttöön. Tähän on varmaan montakin syytä. Jotkut koirista olivat alunperinkin jo varsin iäkkäitä, mutta osa johtuu varmasti siitä, että rotujärjestö ei pitänyt yhteyttä omistajiin ohjeistaen rotuun-otettujen jalostuksen tärkeydestä. Näin ollen osa jo rodun piiriin saadusta materiaalista on hukattu ja menetetty.

Kaavio 8

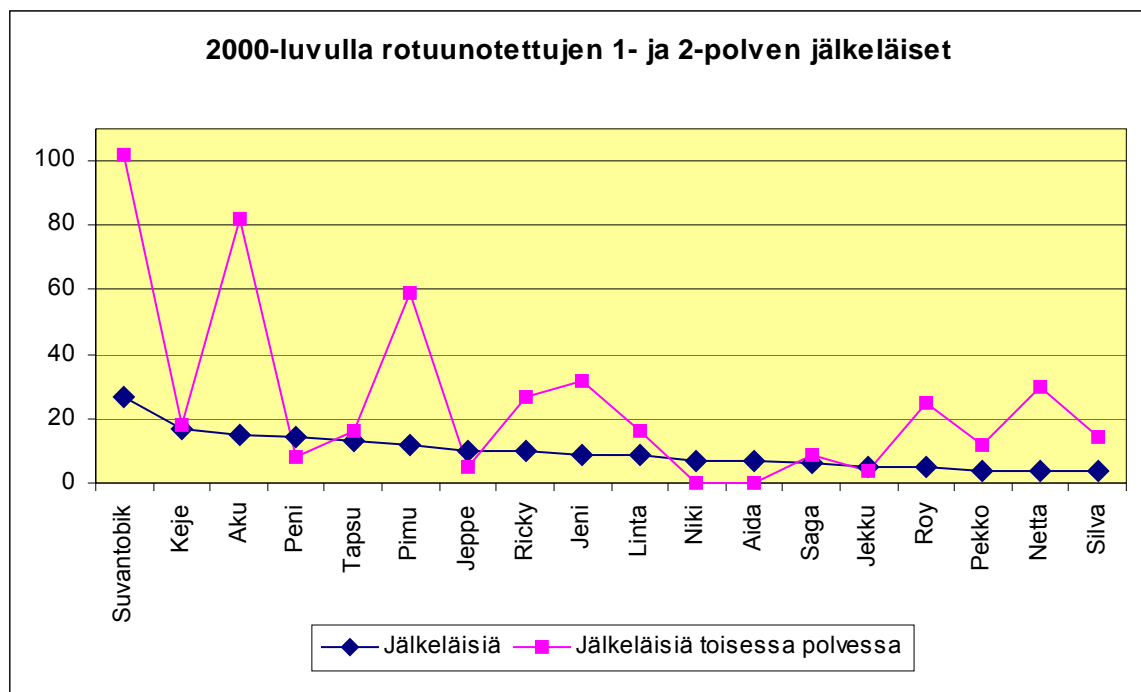
Taulukko 9. Vuosien 1997 – 2013 aikana rotuun otetut pohjanpystykorvat

[tilanne 14.7.2013]

s-puoli	rek.no	koiran nimi	s.aika	kotikunta	Jälkeläisiä	Jälkeläisiä toisessa polvessa
n	ER21676/13	Täplä	9.3.2009	Petäjävesi	0	0
u	ER32674/11	Niki	1.5.2007	Autti	7	0
n	ER20500/11	Aida	7.4.2008	Simo	7	0
u	ER15361/11	Jekku	9.12.2008	Rajamäki	5	4
u	ER58047/07	Pekko	17.11.2005	Taivalkoski	4	12
u	ER28719/07	Keje	17.6.2004	Oulu	17	18
n	ER18831/07	Jeni	5.5.1997	Kittilä	9	32
u	ER54356/06	Suvantobik	2.8.1996	Rovaniemi	27	102
u	ER17266/06	Jeppe	9.9.2004	Sodankylä	10	5
u	ER27461/06	Roy	25.5.2004	Pello	5	25
u	ER40397/06	Kara	18.3.1999	Jeesiöjärvi	0	0
n	ER53439/05	Netta	9.8.2004	Sodankylä	4	30
n	ER53437/05	Bella	15.7.2004	Sodankylä	0	0
n	ER27422/05	Pirre	25.3.2004	Kontio	0	0
n	ER53438/05	Seri	7.5.2003	Posio	0	0
u	ER40374/05	Tapsu	18.3.1999	Vaalajärvi	13	16
n	ER46486/04	Peni	25.11.2002	Taivalkoski	14	8
n	ER46550/02	Saga	16.4.1999	Tuusula	6	9
u	ER21504/02	Ricky	25.5.1997	Aavasaksa	10	27
n	ER32875/01	Linta	14.9.1998	Kuusamo	9	16
u	ER15667/01	Aku	4.6.1998	li	15	82
n	ER32229/01	Pimu	21.3.1995	Ivalo	12	59
n	ER23049/00	Silva	16.4.1999	Kursu	4	14
n	ER23081/00	Kirre	10.3.1998	Salla	0	0
n	ER23080/00	Lumi	10.3.1998	Salla	0	0

u	ER14909/99	Nippe	4.6.1998	Jääli	17	32
n	ER14910/99	Nita	4.6.1998	Haukipudas	0	0
n	ER41236/99	Ronja	1.1.1995	Anjalankoski	0	0
u	ER22517/99	Piikku	15.2.1994	Pelkosenniemi	11	58
n	ER14744/99	Peppi	15.7.1992	Haukipudas	3	32
u	ER29047/98	Osku	8.9.1997	Vaalajärvi	0	0
n	ER29048/98	Sara	8.9.1997	Sodankylä	1	0
n	ER26811/98	Nelli	26.11.1996	Oulu	13	53
n	ER20912/98	Lola	21.2.1996	Ristijärvi	6	18
n	ER31939/98	Temu	23.3.1993	Loukusa	2	5
n	ER24591/97	Piku	1.1.1992	Oulunsalo	4	5
u	ER24590/97	Piku	1.1.1990	Tornio	0	0
n	ER33952/97	Söpö	31.12.1988	Kolari	6	12

Kaavio 9

2000-luvulla rotuunotetusta 24 koirasta 18 (75 %) on käytetty jalostukseen (kaavio 9). Näillä on yhteensä 178 jälkeläistä, joka on noin 5,87% aikavälillä 2000-2012 syntyneistä pennuista. 2-polven jälkeläisiä näillä on yhteensä 459 kpl. [Kaaviot Inkeri Kangasvuo]

4.1.2.5 Kantauros- ja kantanarttulinjat

Kantakoira, uros tai narttu, on yksilö, joka on Suomessa rotuunotettu ja jolla ei ole Suomessa tai missään muussa maassa rekisteröityjä tai muuten yksiselitteisesti osoitettuja vanhempia. Vanhempaislinjat muodostuvat vain suoraan alenevista saman sukupuolen linjoista rodun kantavanhemmista nykykoiiriin eli sukutaulussa ylin on isälinja (male-tail line) ja alin on emälinja (female-tail line).

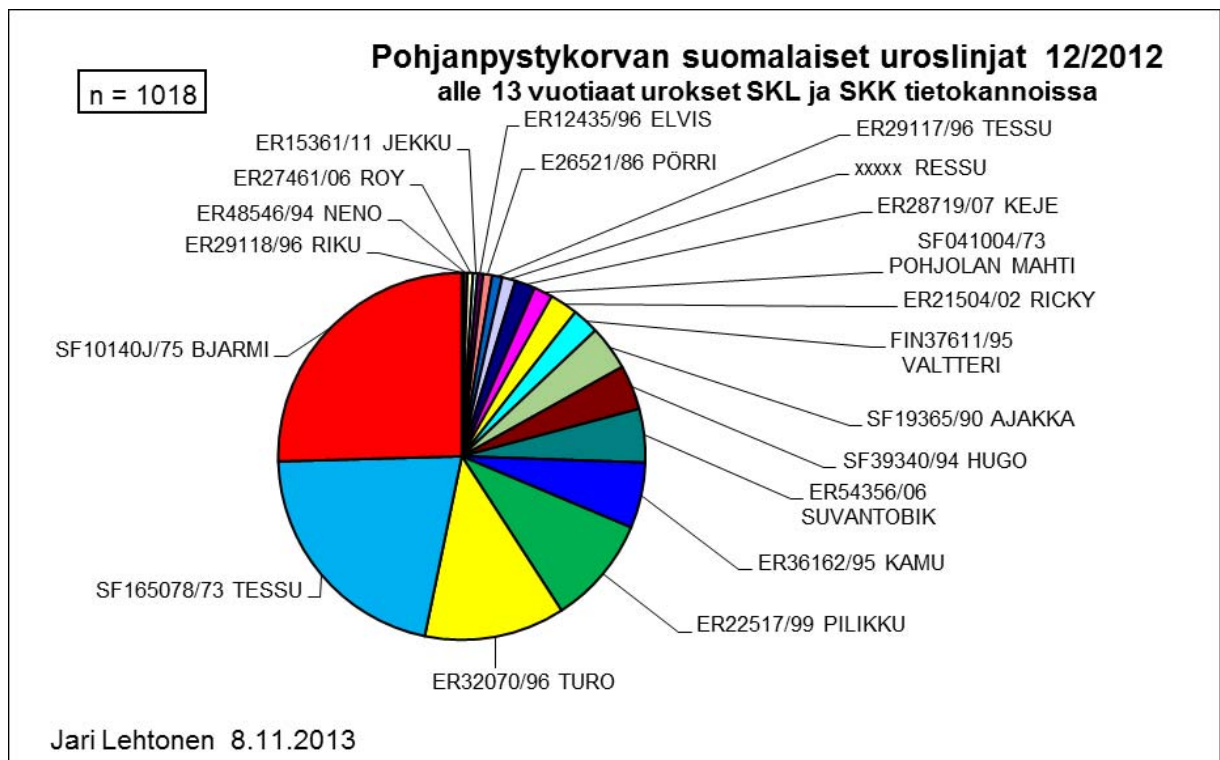
Kukin uroseläin lasketaan samaan linjaan isänsä kanssa ja näin jatketaan aina rodun kantaurokseen asti. Isälinjat muodostuvat Y-kromosomin siirtymisen myötä, joka tarkoittaa sitä että kaikilla uroksilla, jotka ovat alenevaa sukupolvea kantaisästä, on saman Y-kromosomin kloonin perimässään. Emäpuolella vastaava asia on mitokondrio-DNA (maternaali-DNA, mtDNA), joka periytyy vain emältä jälkeläisille. Emälinja tarkoittaa siis sukulinjaa, joka kulkee

vain narttujen eli äitien ja tytärten kautta. Kukin emälinja alkaa linjan ensimmäisestä rekisteröidystä nartusta.

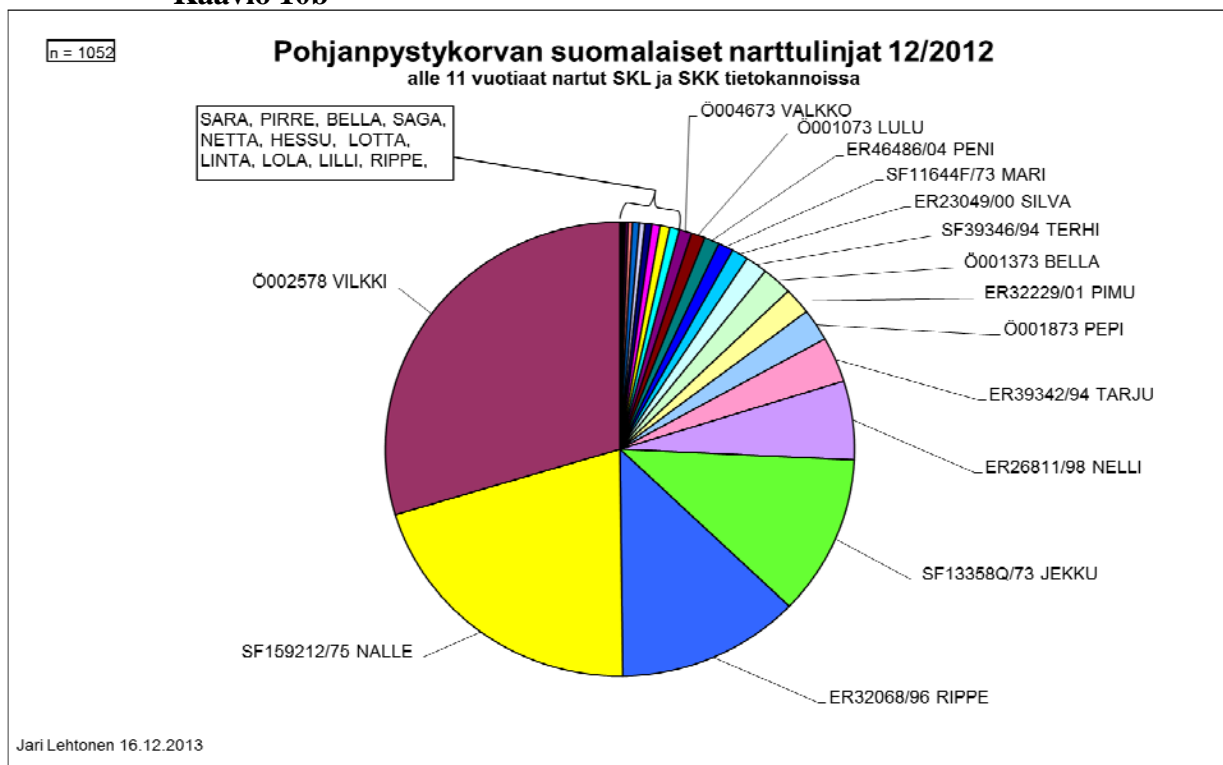
Jalostuspohjan laajuutta voidaan arvioida rodussa esiintyvien isä- ja emälinjojen lukumäärän perusteella ja kantakoiraalinjoiden tuntemisen avulla voidaan jalostuksessa ottaa huomioon rodun perimän pitäminen monipuolisena.

Virallisia uros- eli isälinjoja oli tarkasteluhetkellä 31.12.2012 yhteensä 20 kpl ja päättyneitä uroslinjoja 25 kpl (56 % linjoista päättynyt). Uroslinjojen uhanalaisuus määräytyy ao. linjan alle 13 vuotiaiden urosten ikäjakauman ja lukumäärän perustella verrattuna kaikkiin FI/FIN/ER rekisterissä oleviin alle 13 vuotiaisiin uroksiin. Yhteenvedossa on myös listattuna pohjanpystykorvan elossa olevat narttulinjat joulukuun 2013 lopussa. Tarkasteluhetkellä elossa olevia narttulinjoja oli yhteensä 27 kpl ja päättyneitä naaraslinjoja 65 kpl. Tarkastelussa oletetaan että naaraslinja on elossa jos linjasta löytyy alle 11 vuotiaita narttukoiria. [Jari Lehtonen, 8.11.2013]

Kaavio 10a

Kaavio 10b

Kaavioissa 10a ja 10b on jaoteltu jalostukseen ikänsä ja terveystensä osalta soveltuvien suomalaisperäisten kantauros- ja kantanarttulinjojen (rotuunotto tehty Suomessa) osuudet ajanjaksoilla 1998-2011 (urokset) ja 2001-2011 (nartut). Kaaviot näyttävät yllättävän yhtenäisiltä. Sekä kantauros- että kantanarttulinjoissa muutamat sukulinjat ovat saaneet valta-aseman (esimerkkinä narttulinjoissa VILKKI Ö002578 ja NALLE SF159212/75 ja uroslinjoissa BJARMI SF10140J/75 ja TESSU SF165078/73, joiden jälkeläisillä on lähes 50% osuus otoksen yksilöistä). Osa sukulinjoista on taas todella suuressa katoamisvaarassa potentiaalisten suvunjatkamiseen kykenevien koirien vähäisen lukumäärän, korkean iän tai ilmenneiden PEVISA-sairastapausten vuoksi. Osa on myös lähihistoriassa rotuunotettu, jolloin jälkeläisiä ei ole vielä syntynyt. Sinänsä tilanne voi muuttua nopeastikin, sillä esimerkiksi 2006 rotuunotettu SUVANTOBIK ER54356/06 on jo saavuttanut 3% osuuden uroslinjoissa 27 ensimmäisen- tai toisenpolven urosjälkeläisensä myötä. Kotimaisten kantalinjojen lisäksi SKL:n tietokannassa on ulkolaisia sukulinjoja (jätetty tässä tarkastelussa huomioimatta), jotka laajentavat jalostuspohjaa urosten osalta. Tarkastelussa otoksessa oli noin 20 % ruotsalaisista sukulinjoista peräisin olevia FI/FIN/SF/ER rekisteriin rekisteröityjä uroksia. Narttulinjojen osalta ei vastaavaa kuitenkaan ole havaittavissa muutamaa yksittäistä tapausta lukuunottamatta.

4.1.2.6 Tehollinen populaatiokoko

Tehollinen populaatiokoko (N_e) kuvaa jalostuspohjan laajuutta. Keskimääräinen sukusiitosasteen kasvu populaatiossa (ΔF) voidaan arvioida käyttämällä hyväksi tehollista populaatiokokoa.

$$\Delta F = 1/(2N_e), \text{ jossa } N_e = 4 * \text{Nurokset} * \text{Nnartut} / (2 * \text{Nurokset} + \text{Nnartut})$$

Käytettäessä kaavaa $N_e = 4 * \text{Nurokset} * \text{Nnartut} / (2 * \text{Nurokset} + \text{Nnartut})$, jossa Nurokset ja Nnartut ovat käytettyjen urosten ja narttujen todellinen lukumäärä, on huomattava, että kyseinen laskentakaava antaa aina yliarvion, koska siinä ei huomioida jalostukseen käytettyjen koirien sukulaisuusuhteita ja olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua. Samalla se antaa sukusiitosasteen kasvunopeudesta aliarvioita.

Pohjanpystykorvien keskimääräinen sukusiitosasteen kasvu (ΔF) sukupolvittain (5v.)

Taulukossa 10 on laskettu pohjanpystykorvapopulaation sukusiitosasteen kasvuprosentti. Laskennassa käytetyt Nurokset ja Nnartut ovat todellisten jalostukseen käytettyjen koirien lukumäärä. Sukupolvitasolla sukusiitosasteen kasvu on hidastunut.

Taulukko 10. Sukusiitosasteen kasvuprosentti sukupolvittain

sukupolvi		ΔF	Nurokset	Nnartut
1991-1995	– >	$0,0057*100 = 0,57 \%$	50	78
1996-2000	– >	$0,0039*100 = 0,39 \%$	75	110
2001-2005	– >	$0,0033*100 = 0,33 \%$	101	120
2006-2010	– >	$0,0022*100 = 0,22 \%$	137	195
2008-2012	– >	$0,0019*100 = 0,21 \%$	153	230

Huom.! Sukusiitoksen kasvunopeus saisi olla korkeintaan 1% sukupolvessa eli 0,20 % vuodessa, kun sukupolvenväli on 5v. Tämä vastaa tehollista kokoa 50. Tätä nopeampi kasvu merkitsee vaarallisen kapeaa jalostuspohjaa.

Laskennallisesti tehollinen populaatiokoko (N_e) on ollut viimeisten vuosien aikana hyvässä kasvussa. Esimerkiksi sukupolven 1991 - 1995 aikana syntyneillä pennuilla oli yhteensä 50 eri isää ja 78 eri emää. Tehollinen populaatiokoko tuolle ajalle olisi kaavan $N_e = 4*Nurokset*Nnartut/(2*Nurokset + Nnartut)$ perusteella $4*50*78/(2*50 + 78) = 88$. Mutta kuinka suuri tehollinen koko olisi voinut olla? 1991-1995 syntyi 119 pentuetta. Jos jokaisella näistä olisi ollut eri vanhemmat, eikä samaa urosta/narttua olisi käytetty, kuin kerran sukupolvessa, olisi tehollinen koko ollut $2*119 = 238$. Vertaamalla toteutunutta tehollista kokoa suurimpaan mahdolliseen, voidaan tarkastella mikä osuus maksimista on hyödynnetty. Em. sukupolven tehollinen populaatiokoko on vain 37% ($88/238*100 = 36,9 \%$) tehollisen populaatiokoon optimista /maksimista. Vaikka sukupolven 2008-2012 aikana syntyneillä 329 pentueella oli yhteensä 153 eri isää ja 230 eri emää ja N_e on kasvanut lukemaan 263, on se kuitenkin edelleen vain 39,9 % tehollisen populaatiokoon optimista/maksimista. (taulukko 3)

Taulukko 11. Tehollinen populaatiokoko ja sen osuus maksimista

Sukupolvi	Tehollinen koko sukupolvittain	Pentueiden lukumäärä	Tehollisen koon maksimi	Tehollisen koon osuus maksimista
1991-1995	88	119	238	36,9 %
1996-2000	127	131	262	48,5 %
2001-2005	151	173	346	43,6 %
2006-2010	228	282	564	40,4 %
2008-2012	263	329	658	39,9%

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Pohjanpystykorvia on maailmanlaajuisesti eniten Suomessa ja rodun virallisessa kotimaassa Ruotsissa. Seuraavaksi eniten pohjanpystykorvia on Kanadassa (reilu 400) ja Norjassa (noin 100). Tanskassa koiria on hieman yli 100. USA:han on myös muodostumassa pienekkö populaatio Suomesta, Ruotsista ja Tanskasta ostetuista koirista. Muissa maissa esiintyy vain yksittäisiä rodun edustajia. Kaikki rodun yksiot polveutuvat Ruotsissa 1970 – 1980-luvuilla ja Suomessa 1970-luvulta nykypäivään asti rotuunotetuista yksilöistä. Kokonaispopulaatio globaalisti on noin 4100 yksilöä.

4.1.4 Yhteenvedo populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Populaatiotasolla pohjanpystykorvan tilanne on Suomessa huomattavasti kohentunut viimeisen 10-vuotiskauden (2003-2012) aikana. Rekisteröinnit ovat olleet kasvussa ja populaatiokoko on vuoden 2012 laskelman mukaan kasvanut lähes kaksinkertaiseksi vv. 1993-2002 tilanteeseen verrattuna (1100 yksilöstä lähes 2100 yksilöön). Rodun kotimaassa Ruotsissa rekisteröinnit olivat vuosina 1983 – 1998 jyrkästi laskusuunnassa, jonka jälkeen on tapahtunut vain hieman kasvua. Populaatio Ruotsissa onkin vain 2/3 siitä mikä Suomessa tällä hetkellä.

Vuosittainen sukusiitosasteen trendi on ollut jatkuvasti aleneva. Osittain syynä on ollut rotuunotot, osittain se, että sukusiitosasteisiin on kiinnitetty 2000-luvulla enemmän huomiota, kuin aiemmin. Siten kaikista 9-polvella lasketuista sukusiitosasteista 63,7 prosenttia on välillä 0 – 3,125% ja 32,2 prosenttia välillä 3,126 – 6,25 %. Korkeita yli 10% sukusiitosasteita esiintyy vain noin 0,9 %:lla yksilöistä. Myös sukusiitosasteen sukupolvittainen kasvunopeus on hidastunut.

Laskennallinen tehollinen populaatiokoko ollut jatkuvassa kasvussa neljän viimeisen sukupolven aikana. Negatiivisena seikkana voidaan kuitenkin todeta, että tehollinen populaatiokoko on edelleen vain noin 40% maksimista.

Pohjanpystykorvajaosto teki 30.10.2004 esityksen jälkeläisten enimmäismäärästä lisäykseksi rodun PEVISA-ohjelmaan, joka on 1.1.2010 lähtien 30 pentua/yksilö, vastaten hieman yli 2 % sukupolven aikana syntyneistä pennuista. Uroksia ja narttuja käytetään lukumääräisesti laajalla pohjalla, mutta pitkällä aikavälillä käytettyjen urosten ja narttujen vuosiluokista jää suuri osa jalostuksen ulkopuolelle, mikä osaltaan pitää jalostuspohjaa edelleen kapeana. Uroksia ja narttuja käytetään kuitenkin terveellä pohjalla keskimäärin 4 nartulle 3 urosta (1,3 narttua/uros 0,75 urosta/narttu). Isoisien ja isoemien lukumäärät ovat olleet kasvussa, mutta yhä edelleen tietyt koirat esiintyvät pentueissa muita useammin isovanheppina. Rotuunottoja käytetään harvakseltaan, koska yhdistelmien laatua on vaikea ennustaa.

Keskimääräinen jalostukseen käyttöikä on hiukan laskusuunnassa, varsinkin narttujen osalta. Tämä johtuu mahdollisesti uudesta SKLn säännöstä, joka vaatii eläinlääkärin todistuksen nartun kunnosta 8 ikävuoden jälkeen.

Yhteenvedon voidaan kaikesta huolimatta sanoa, että parempaan suuntaan ollaan menossa, eikä rodun ”sukupuutto” enää uhkaa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

KÄYTTÖTARKOITUS: Metsästyskoira

YLEISVAIKUTELMA: Ote em. kohdasta: Olemukseltaan peloton ja hyvin ketterä.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Metsästyskoirana rodun tulee olla tarkkaavainen ja peloton. Se on innokas, eloisa, ystävällinen ja itsevarma. Vaikka rotua käytetään etupäässä metsäkanelintujen (metso ja teeri) metsästykseseen, siitä on myös turkisriistan metsästykseseen ja se pystyy pysäyttämään hirven.

4.2.2 Jakautuminen käyttö- / näyttely- / tms. linjoihin

Pohjanpystykorvalla ei ole nähtävissä jakautumista erillisiin käyttö- / näyttelylinjoihin luonne- tai käyttöominaisuuksien perusteella. Näyttelyt ovat nykyään erittäin suosittuja, mutta se ei ole aikaansaanut rakenteellisia tai luonteeseen liittyviä muutoksia rodussa.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttööminäisyyksien testaus ja/tai kuvaus

Pohjanpystykorvan PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty vaatimuksia luonteen ja/tai käyttäytymisen tai käyttööminäisyyksien osalta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Pohjanpystykorvan luonnetta on analysoitu varsin vähän, vaikka rodun suosio on kasvussa. Luonteen ja käyttäytymisen arviointi perustuu siten lähinnä omistajien omiin havaintoihin. SPJn 70-vuotiskirjaa varten vuosien 2006-2007 vaihteessa suoritettussa kasvattajakyselyssä haastateltiin vuosina 1988-2006 pohjanpystykorvavapentueita kasvattaneita henkilöitä. Kyselyyn vastasi noin 20% ajanjakson kasvattajista, joilla on kennelnimi. Kyselyssä tiedusteltiin pohjanpystykorvien suhtautumista muihin koiriin ja ihmisiin. Tulosten perusteella 60,9% suhtautuu muihin koiriin erittäin hyvin, 28,3% hyvin, 2,2% neutraalisti ja 8,7% ei kovin hyvin. Huonosti tai erittäin huonosti muihin koiriin suhtautuvia pohjanpystykorvia ei ilmoitettu lainkaan. Kukaan ei myöskään ollut tavannut ihmisille vihaista pohjanpystykorvaa, joten luonteen perusominaisuudet tuntuvat siten rodulla olevan kohdallaan ja ne ovat tällä hetkellä harrastajien mielestä luonteeltaan ja käyttäytymiseltään rodunomaisia.

Luonnetta voidaan myös määrittellä SKL:n luonnetestin ja MH-luonnekuvauksen avulla, sekä jalostustarkastuksilla.

Seuraavassa otetaan avuksi SKL:n luonnetestissä käytetty termistö ja sen selvennykset kuvaamaan luonteen eri osa-alueita ja koiran toivottua käyttäytymistä eri tilanteissa. Luonnetestisäännöt on saatavilla SKL:n internetsivuilla. Suluissa olevat arvot kuvaavat pohjanpystykorvalle hyväksyttävää pistemääriä. Tämä kuvaa sitä minkälainen pohjanpystykorvan tulisi olla. Valitettavasti vain viisi rodun yksilöä on osallistunut luonnetestiin (LTE).

Toimintakyky: Toimintakykenä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. Lähin vastaava inhimillinen vastine toimintakyvylle on rohkeus. Suhtautuu valppaasti tuntemattomaan ja / tai outoon tilanteeseen/objektiin, johon se reagoi haukkumalla. (+1,+2,+3)

Terävyys: Terävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi. Reagoi silmänräpäyksessä tuntiessaan uhan kohdistuvan itseensä, isäntäänsä tai reviiiriinsä. (+1,+2,+3)

Puolustushalu: Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäyksen tai hyökkäysryityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa (ohjaajaa) tai reviiiriään. Kohtalainen. (+2,+3)

Taisteluhalu: Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itseltään ilman, että se perustuu aggressioon. Käytöstä voidaan kutsua tietynlaiseksi leikkihaluksi. Kohtalainen. Taistelutahto ilmentää koiran tarvetta käyttää lihaksiaan ja leukojaan työhön. (+2,+3)

Hermorakenne: Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahva-hermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloja ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä. Tervehermoinen eikä ole altis ympäristön häiriötekijöille. Heikko hermorakenne tulee ilmi hermostuneisuutena, rauhattomuutena, paukkuarkuutena tai yleensä melun pelkona tai huonona sietona, sekä arkuutena ja pelkopuremisena. (+2,+3)

Temperamentti: Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Voidaan sanoa, että mikäli koira on tarkkaavainen, valpas, sopeutuva ja eloisa on sillä hyvä luonne. (+1,+2,+3)

Kovuus: *Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia.* Loukkaantuu kurituksesta ja on aggressiivinen tuntiessaan kipua. Kovaluonteinen koira unohtaa epämiellyttävät elämykset, kun taas pehmeä muistaa kauan kokemansa vääryydet. (+1,+2,+3)

Luoksepäästävyys: *Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin.* Suhtautuu avoimesti kaikkiin vieraisiin ihmisiin. Näyttää ilmeellään ja olemuksellaan, hyväksyykö tulijan. Luottaa vain isäntäänsä. Luoksepäästävyys eli sävyisyys, jolla tarkoitetaan koiran luottavaisuutta ja avoimuutta vieraita kohtaan. Ujous, arkuus tai epäluuloisuus tekevät koirasta pidettyvän. (+2a,+2b,+3)

Laukuspelottomuus: *Laukausvarmaksi nimetään koira, joka käyttäytyy täysin välinpitämättömästi laukauksiin tai joka on niistä vain normaalilla tavalla kiinnostunut. Koirat, jotka ensimmäisen laukauksen jälkeen käyttäytyvät rauhattomasti, mutta jotka selviävät nopeasti levottomuudestaan ja joille toistetut saavat aikaan yhä pienemmän reaktion, luokitellaan laukauskokemattomiksi (+++ / ++)*

+++ laukausvarma / ++ laukauskokematon

Haukkuherkkyys: Keskitasoa

Taulukko 12 esittää luonnetestattujen viiden pohjanpystykorvan saamat pistemäärät eri osa-alueista, joita voi verrata toisena vasemmalta olevan sarakkeen hyväksytyyn.

Taulukko 12. Luonnetestissä (LTE) käyneet koirat

Erikoiskoe	hyväksytyt pisteet	koira 1.	koira 2.	koira 3.	koira 4.	koira 5.
Toimintakyky	+1,+2,+3	-1	-1	+1	+1	+1
Terävyys	+1,+2,+3	+1	+1	+2	+1	+1
Puolustushalu	+2,+3	+3	+3	+3	+1	+3
Taisteluhalu	+2,+3	-1	+2	-1	+2	+2
Hermorakenne	+2,+3	+1	+1	-1	+2	+2
Temperamentti	+1,+2,+3	+2	+2	+2	+3	+3
Kovuus	+1,+2,+3	+1	+1	-2	+3	+3
Luoksepäästävyys	+2a,+2b,+3	+3	+2a	-1	+3	+3
Laukuspelottomuus	++, +++	+++	++	-	+++	+++
Kokonaispisteet		97	112	-26	221	223

-- laukausarka; - laukausaltis

+ paukkuärtyisä; ++ laukauskokematon; +++ laukausvarma

Metsästyskoiralle arkuus, varsinkin paukkuarkuus on suuri virhe. Arkuus ylipäänsä on vahvasti periytyvä ominaisuus. Ääniherkkyys liittyy usein yhteen hermostuneisuuden ja epävarmuuden kanssa, mutta ei kuitenkaan aina.

Ruotsissa ollaan siirrytty uudempiaan MH-luonnekuvaukseen (Mentalbeskrivning Hund), joka kartoittaa koiran luonnekuvaa 33 eri osion perusteella kymmenessä eri tutkimuskohteessa (kontakti, leikki 1, saalistus, aktiviteettitaso, etäleikki, yllättäminen, ääniherkkyys, kummitus, leikki 2 ja laukaus-testi). Luonnekuvauksessa koira ei hyväksytä tai hylätä, vaan testitilanteissa kuvaillaan koiran reaktioita havainnoiden sen luonteen osa-alueita mahdollisimman objektiivisesti ja tarkkaan. Mitta-asteikkona on eri osa-alueissa 1-5, jossa 1 vastaa pientä ja 5 suurta reaktiota tai aktiviteettia. Valitettavasti myöskään Ruotsissa MH-luonnekuvaus ei ole saanut pohjanpystykorvaharrastajien välitöntä kannatusta, sillä vain seitsemän koira on tähän mennessä MH-luonnekuvattu. Mikäli pohjanpystykorvia luonnetestataan ja/tai MH-luonnekuvataan riittävästi, voidaan niiden avulla määritellä muun ohella luonteenpiirteiden periytyvyyttä.

Taulukko 13.**Ruotsalaisten MH-kuvattujen pohjanpystykorvien tulokset osasuorituksittain**

	narttu	uros	narttu	uros	narttu	narttu	uros
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	4	4	4	3	4	4	4
1b. KONTAKTI Yhteistyö	3	3	3	3	3	3	3
1c. KONTAKTI Käsittely	3	4	3	3	3	4	4
2a. LEIKKI 1 Leikkihalu	5	2	4	1	2	1	1
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	3	1	4	1	1	2	1
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taisteluhalu	3	1	3	1	1	3	1
3a. TAKAA-AJO 1	4	1	2	3	2	3	5
3a. TAKAA-AJO 2	5	1	2	4	2	1	1
3b. TARTTUMINEN 1	2	1	1	2	1	2	1
3b. TARTTUMINEN 2	3	1	1	2	1	1	1
4. AKTIVITEETTITASO	3	4	3	4	3	4	2
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	3	2	4	2	3	2	1
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	1	1	3	1	1	1	1
5c. ETÄLEIKKI Uteliaisuus	1	2	1	1	5	2	1
5d. ETÄLEIKKI Leikkihalu	1	2	1	1	1	1	1
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	1	1	1	1	1	2	1
6a. YLLÄTYS Pelko	3	3	3	3	3	2	4
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	2	1	2	1	2	1	1
6c. YLLÄTYS Uteliaisuus	3	2	5	2	2	1	2
6d. YLLÄTYS Jäljellejäävä pelko	1	1	1	1	1	2	1
6e. YLLÄTYS Jäljellejäävä kiinnostus	1	1	1	1	1	1	1
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	3	2	2	3	4	3	4
7b. ÄÄNIHERKKYYS Uteliaisuus	5	5	5	5	4	1	2
7c. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä pelko	1	1	1	1	1	3	1
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä kiinnostus	1	1	1	1	1	1	1
8a. AAVEET Puolustus/aggressio	1	1	3	2	1	1	1
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	2	4	4	2	4	2	2
8c. AAVEET Pelko	2	2	5	5	1	2	1
8d. AAVEET Uteliaisuus	3	3	2	1	4	5	1
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	4	4	3	1	3	4	1
9a. LEIKKI 2 Leikkihalu	5	1	4	1	2	2	1
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	3	1	4	1	2	3	1
10. AMPUMINEN	1	3	1	3	1	1	3

Jalostustarkastus koskee tällä hetkellä ainoastaan uroksia ja kolmeen tarkastukseen vuosina 2011, 2012 ja 2013 on osallistunut yhteensä 33 koira. Osiossa ”luonne” 29 koira on saanut arvion ”ystävällinen ja avoin / rauhallinen”, 3 koira ”epävarma / tottumaton” ja yksi koira arvion ”rauhaton”. Osiossa ”käsiteltävyys” 29 koira on saanut arvion ”antaa käsitellä”, 3 koira ”epävarma / tottumaton käsittelyyn” ja yksi koira ”ei anna käsitellä”. Jalostustarkastetut urokset ovat siten lähes 90%sti luonteeltaan ja käyttäytymiseltään rodunomaisia: ystävällisiä ja itsevarmoja.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

- 4.2.5.1 Linnunhaukkukokeet (LINT) pähkinäkuoressa
- 4.2.5.2 LINT-koesuoritukset ja koekäytien kehitys
- 4.2.5.3 Yhteenveto ja tavoitteet
- 4.2.5.4 Käyttöominaisuudet Ruotsissa
- 4.2.5.5 Käyttöominaisuudet muissa maissa
- 4.2.5.6 Muut kokeet

On huomioitava, että metsästyskoe on koiralle kuitenkin korkeimmalle arvostettu luonnetesti, jossa sen kaikkia ominaisuuksia testataan suoraan luonnollisissa olosuhteissa.

Pohjanpystykorva on kehittynyt luonnonkantaisesta maatiaispystykorvasta, joka oli ns. kaikenviljan koira. Sen avulla pyydettiin pääsääntöisesti pieniä turkiseläimiä, kuten oravaa ja näätä. Viime vuosisadan vaihteen jälkeen sitä alettiin käyttää myös puuhun lintua haukkuvana koirana. Pohjanpystykorvaa käytettiin myös hirven ja karhun metsästyksessä.

Nykypäivän pohjanpystykorvaa käytetään ”serkkunsa” suomenpystykorvan tavoin pääasiassa puuhun lintua haukkuvana metsästyskoirana. Koiran riistavietti pienelle turkisriistalle on edelleen vahva. Se voidaan haluttaessa edelleenkin kouluttaa myös hirven metsästyksen tai vesilintumetsästyksessä noutajaksi ja haavakkojen etsintään. Se soveltuu parhaiten metsästyksen yhden metsästäjän kanssa.

Pohjanpystykorvan kuulo- ja hajuaistit ovat tarkat, liikkeet keveät ja reaktiot nopeat. Se reagoi nopeasti ja yllättävästikin tilanteeseen ja toimii sen mukaisesti. Riistaa hakiessaan se liikkuu kohdalaisen laajalla alueella ja löytää riistan haju- ja kuuloaistien avulla. Se seuraa pakenevaa riistaa useita satoja metrejä ylittäen tarvittaessa vesiesteitä. Menettäessään näköyhteyden pakenevaan lintuun, se pysähtyy kuuntelemaan linnun mahdollista puuhun istumisääntä. Se pyrkii haukunallaan pysyttämään linnun puussa, kunnes metsästäjä tulee paikalle ja löytää linnun koiran haukun ja olemuksen osoittamasta paikasta. Työskentely riistan kanssa on pitkäjännitteistä. Koiran haukkuääni on heleää, hyvin kuuluvaa ja vivahteikasta tapahtumat kertovaa. Koira pysyy hyvin haukulla. Yhteistyöhalukkuus on hyvä ja riistasta riippuen metsästäjän opastuksella tapahtuva. Koira pitää sopivin välein yhteyttä metsästäjään.

Käyttöominaisuuksien testaus suoritetaan linnun-, hirven- tai karhunhaukkukokeiden avulla. Kokeiden tulosten ja pistemäärien pohjalta saadaan koirien käyttöominaisuuksista selkeä kuva jalostustoimikunnan käyttöön. Mitä korkeampi pistemäärä, sen toimivampi koira. Kaaviot ja taulukot KoiraNet ja SPJ vuosikirjat.

4.2.5.1 Linnunhaukkukokeet (LINT) pähkinäkuoressa

Koe on metsästyksenomainen tapahtuma, jossa tavoitteena on kartoittaa koiran metsästysominaisuudet. Kokeiden tarkoituksena on kehittää rodun käyttökelpoisuutta linnunmetsästyksessä ja saada tietoa jalostusta varten, pitää linnunmetsästyksen korkeatasoisena koiraurheiluna, kehittää lajin harrastajien yhteistoimintaa sekä tarjota mahdollisuus kilpailla Koirat kilpailevat joko avoimessa luokassa (AVO) tai voittajaluokassa (VOI). Voittajaluokassa kilpailevat ne koirat, jotka ovat saaneet aikaisemmin avoimen luokan ensimmäisen palkinnon. Koe-erän pituus on neljä (4) tuntia. Koko koe-erän ajan tulee pyrkiä lintutyöskentelyyn. Koiran arvostelu suoritetaan seuraavia ansio- ja virhepisteasteikkoja käyttäen.

Ansiopisteet

Hakutyöskentely 0–25

Haku 0–10 Haulla tarkoitetaan koiran liikkumista maastossa. Haun arvostelussa kiinnitetään huomio pelkästään koiran liikkeen laajuuteen ja nopeuteen.

Löytökyky 0–15 Löytökyvyllä tarkoitetaan koiran kykyä löytää maastossa olevat riistalinnut riippumatta siitä, ovatko ne maassa tai puussa.

Haukkutyöskentely 0–35

Merkintä 0–10 Merkinnällä tarkoitetaan koiran kykyä haukkuessaan osoittaa sijoittumisellaan ja käyttäytymisellään linnun olinpaikka.

Äänenanto 0–5 Äänenannon tarkoituksena on ilmoittaa metsästäjälle, että koira on löytänyt puussa olevan linnun ja estää lintua kuulemasta metsästäjän tulo haukulle.

Pysyttäminen 0–20 Pysyttämällä tarkoitetaan koiran kykyä saada lintu pysymään haukulla.

Ensihaukkujen saanti löydöistä 0–10 Ensihaukkujen saannilla löydöistä tarkoitetaan koiran kykyä saada sekä maasta että puusta löytämistään linnuista ensihaukku eli miten tehokkaasti koira pystyy käyttämään koemaastossa tavattavat linnut hyväkseen.

Seuraaminen ja uusintahaukut 0–20

Seuraaminen 0–10 Seuraamisella tarkoitetaan koiran nopeaa syöksyä *maasta tai puusta lähtevän linnun perään* tarkoituksena saada kyseisestä linnusta ensi- tai uusintahaukku.

Uusintahaukut 0–10 Uusintahaukulla tarkoitetaan koiran saamaa uutta haukkuu haukulta karkoituneesta, riittävän kauas lentäneestä linnusta tai parvesta.

Puustalöytö 0–5 Puustalöydöllä tarkoitetaan tapahtumaa, jossa koira löytää linnun suoraan puusta ja *saa siitä haukun*. Uusintahaukku ei pidetä puustalöytönä. Puustalöytö voi tapahtua näön, kuulon tai hajuaistin avulla.

Lisäansiot 0–5 Lisäansioilla tarkoitetaan koiran suorituspuhtautta, työskentelyvarmuutta ja erityisansioita. Arvostelussa otetaan huomioon sekä koiran ansiot että virheet ja asetetaan pääpaino työskentelyn laadulle.

Yhteensä 0–100**Virhepisteet**

Liikaherkkyys 0–10 Liikaherkkyydellä tarkoitetaan sitä, kun koira äänтелеe ilman näkyvää syytä, haukahtelee maassa tai puussa olleiden lintujen hajuille ja jäljille tai haukkuu lentävää lintua. Liikaherkkyytinä käsitellään myös tyhjät haukut ja toistuvat väärin merkityt haukut.

Haukun jättäminen 0–10 Koiran keskeyttäessä kiinteän lintuhaukun ja poistuessa haukku-paikalta.

Muu koetta häiritsevä työskentely 0–10 Muuta koetta häiritsevää työskentelyä ovat lintupuun raapiminen ja pureminen eli aggressiivinen käytös haukussa, työskentelyhaluttomuus ja tottelemattomuus.

Yhteensä 0–30

Koira suljetaan kokeesta, jos se ansiopisteiden kohdista *Haku* tai *Seuraaminen*, saa nolla (0) pistettä tai jos mikä tahansa koiran virheistä on kymmenen (10) pisteen arvoinen.

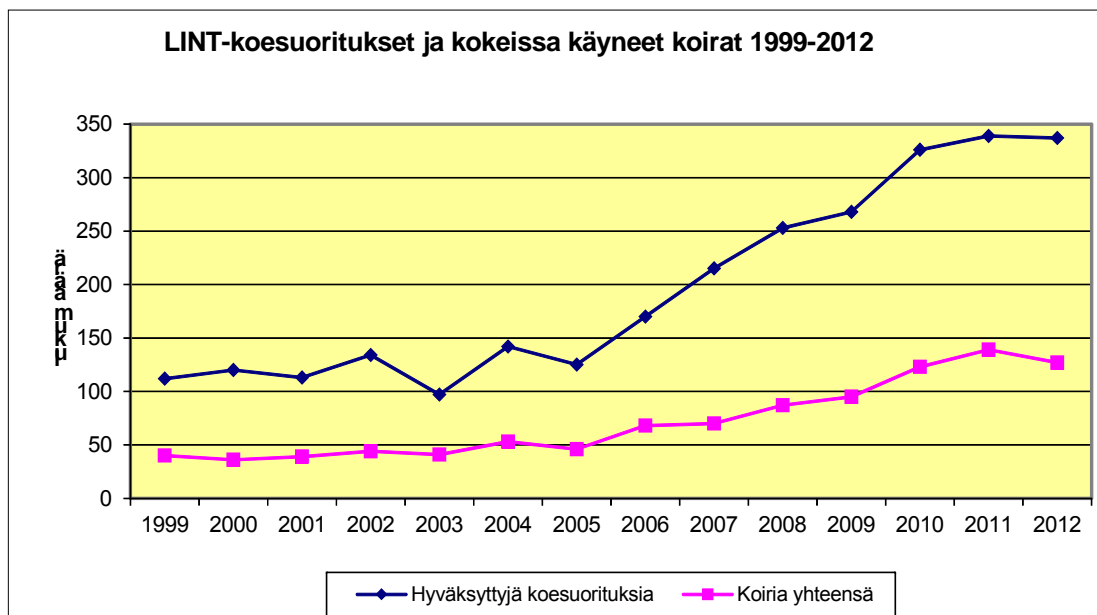
Palkintosijaan oikeuttavat pisteet

Palkintosija	1.	2.	3.
AVO	70	60	45
VOI	75	65	50

[Lähde – Linnunhaukkukooesäännöt] [Grafiikka Jari Lehtonen ja Inkeri Kangasvuo]

4.2.5.2 LINT- koesuoritukset ja koekäyntien kehitys

Kaavio 11

Kaavio 11 esittää linnunhaukkukoekäyntimäärien (LINT-koee) kehityksen ja koekoirien vuosittaiset lukumäärät. Hirvenhaukkutuloksia ei pohjanpystykorvilla ole riittävästi päätelmien tekemiseksi. Koekäyntimäärät pysyttelivät vuosina 1999-2005 suurin piirtein samalla tasolla eli 100-120:ssa käynnissä/vuosi. Samoin koekoirien lukumäärä oli vuosittain noin 40. Vuonna 2006 koekäyntimäärät kääntyivät selvään kasvuun. Vuotta aikaisemmin pohjanpystykorvajaosto oli aloittanut määrätietoisin kampanjoinnin linnunhaukkukokeiden tunnetuksi tekemiseksi tavoitteena kasvattaa koetoimintaa harrastavien pohjanpystykorvien omistajien lukumäärää, jonka myötä koekäyntimäärät lähtisivät kasvamaan. Kampanja onnistui sillä heti ensimmäisenä vuonna (2006) koekäyntimäärät lisääntyivät 38 %. Koekäyntien määrä on sen jälkeen lisääntynyt keskimäärin 15,2 % vuosittain (vaihteluväli ajanjaksolla 3 % - 26 %). Samoin koekoirien vuosittainen lukumäärä on kaksinkertaistunut. LINT-koekäynnit laskivat v.2012 ensimmäistä kertaa kuuteen vuoteen. Jaosto aikoo nyt panostaa uusien harrastajien kokeisiin osallistumisiin entistä voimakkaammin.

Taulukko 14. LINT-haukkukoetsuoritukset 1998 – 2012 (hyväksytyt tulokset)

Vuosi	Koekäyntien lukumäärä	Kokeisiin osallistuneet koirat, Voi / Avo (yhteensä yksilöitä)
2012	341	59 / 76 (127)
2011	339	55 / 94 (139)
2010	326	53 / 78 (118)
2009	268	38 / 63 (95)
2008	254	36 / 57 (87)
2007	215	30 / 45 (70)
2006	170	22 / 46 (68)
2005	125	19 / 27 (46)
2004	142	20 / 32 (53)
2003	97	16 / 25 (41)

2002	134	20 / 24 (44)
2001	113	17 / 22 (39)
2000	120	19 / 17 (36)
1999	112	18 / 22 (40)
1998	116	15 / 23 (38)

Taulukko 14 antaa koekäyntimäärät numeerisina arvoina ja se myös kertoo yksittäisten kokeissa käyneiden koirien lukumäärän vuosittaisen vaihtelun. Huomionarvoista on, että viimeisen vuosien aikana avoimesta luokasta on siirtynyt vuosittain useita koiria voittajaluokkaan, mikä viestii innostuksesta koetomintaan. [Taulukko: SPJ vuosikirjat ja Koiranet-tietojärjestelmä]

Vuonna 2008 todettiin suuressa osassa Suomea metsäkanalintujen kannanromahdus. Jalostustoimikunta ei usko sen kuitenkaan jatkossa vaikuttavan koesuorituksien määrään minkäänlaisena notkahduksena, sillä mahdollinen vähäisestä metsälintukannasta johtuva motivaation lasku kokeissa käynteihin peittynee populaation voimakkaan kasvun myötä tuomien uusien pohjanpystykorvaharrastajien koetoimintaharrastuksen aloittamisilla.

Mikäli lintukannat säilyvät alhaisella tasolla pidemmällä aikavälillä, on linnunmetsästysominaisuuksien mittaamiseksi mietittävä muitakin keinoja.

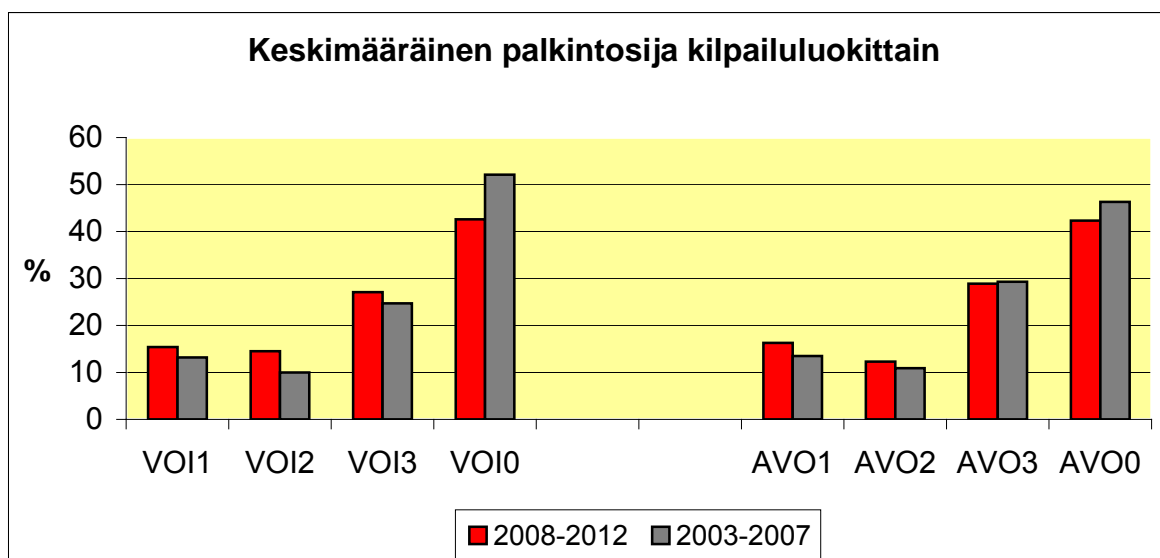
Seuraavassa kuvaajassa (Kaavio 12) on tarkasteltu pohjanpystykorvien linnunhaukkukokeiden keskimääräistä tulostasoa kilpailuluokittain (VOI = voittajaluokan tulokset ja AVO = avoimenluokan tulokset) viimeisen viiden vuoden (2008 – 2012) jaksolta. Vertailuna kuvaajaan on laitettu keskimääräinen tulostaso edeltävältä viisivuotisjaksolta (2003 – 2007). Kuvaajasta nähdään kummankin kilpailuluokan palkintosijajakaumat, sekä jaksojen välinen tuloskehitys. Viisivuotisjaksojen tilastollisessa tarkastelussa näkyy myös molempien luokkien tuloskehityksessä tapahtunut huomattava parannus. AVO0 ja VOI0 palkintosijojen suhteellinen osuus on viimeisellä seurantajaksoilla vähentynyt ja muiden palkintosijojen suhteellinen osuus on kasvanut (yksittäisten koetulosten pistemäärien kasvu johtaa parempiin palkintosijoihin). Kehitys on seurausta ennenkaikkea tiiviistä jalostusneuvonnan ja pohjanpystykorvakasvattajien välisestä yhteistyöstä – suunnitelluista pennutusta noin 70 % kasvattajista ottaa yhteyttä jalostusneuvontaan hankkiakseen tietoa urosten koe- ja näyttelymenestyksestä ja yhdistelmien terveystarkoitusta varten. Yhteistyötä pyritään syventämään edelleen valistuksella ja kasvattajakoulutuksella tarkoituksena saada käyttööminänsuoksiltaan vieläkin parempi linnunhaukkuja.

Kaavioon 12 liittyen:

2008 – 2012: VOI-luokassa n = 829 suoritusta ja AVO-luokassa n = 584 suoritusta.

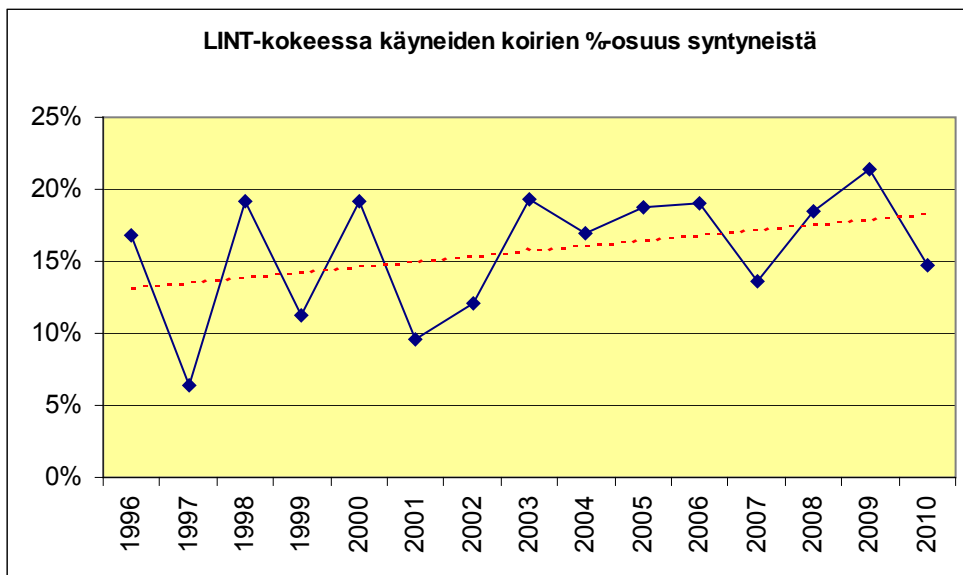
2003 – 2007: VOI-luokassa n = 401 suoritusta ja AVO-luokassa n = 348 suoritusta.

Kaavio 12

Grafiikkaa luetaan niin että esim. VOI-1 tuloksen on haukkunut keskimäärin 15,4 % VOI-luokan kokeisiin 2008 – 2012 osallistuneista pohjanpystykorvista ja vastaavasti AVO-1 tuloksen on haukkunut 16,3 % AVO-luokan kokeisiin 2008 – 2012 osallistuneista pohjanpystykorvista.

Kaavio 13

Pohjanpystykorva käy kokeessa ensimmäisen kerran keskimäärin noin 2-3 vuotiaana, minkä vuoksi kuvaajasta on jätetty pois pari-kolme viimeisintä vuotta. Katkoviiva osoittaa trendin.

Kaavio 13 osoittaa linnunhaukkukokeissa käyneiden yksittäisten koirien suhteellisen lukumäärän verrattuna koko vuonna syntyneisiin yksilöihin. Trendi on ollut jatkuvasti kasvava, joka sinänsä on hyvin edistysellistä, muttei näin jatkuessaan kuitenkaan vielä vastaa pohjanpystykorvajaoston asettamaa tavoitetta. Tavoitteena on saada yhä enemmän harrastajia koetominnan piiriin, järjestämällä koetuomarikoulutusta yhä useammalle ja innostamalla uusia harrastajia rohkeasti mukaan. Pohjanpystykorva on käyttökoirarotu, jolloin käyttöominaisuudet ovat yksi jalostusta ohjaavista mittareista. Nykyinen kokeissa käyvien koirien lukumäärä (pitkällä aikavälillä noin 16 % populaatiosta) ei kuitenkaan mahdollista täysipainoisesti ao. mittarin perusteella tapahtuvaa jalostuskoirien valintaa, mikä taas hidastaa rodun käyttöominaisuuksien kehittymistä. Vähäinen käyttökoetulosten omaavien koirien lukumäärä johtaa käytännössä siihen, että varsinkin jalostusurokseksi valikoituu hyvin helposti käyttöominaisuuksiltaan keskinkertaista heikompi yksilö pelkästään vain sen vuoksi, että sillä on virallinen näyttö (= hyväksytyt käyttökoetulokset) käyttöominaisuuksistaan verrattuna koiraan, joka ei ole käynyt käyttökokeessa lainkaan (= ei tietoa käyttöominaisuuksista). Tämä tilanne kylläkin ylläpitää nykyistä tasoa, mutta mikäli rodun käyttöominaisuuksia halutaan todella kehittää, tulisi jalostukseen käyttää vain AVO1 tuloksen haukkuneita tai VOI-luokassa kilpailevia yksilöitä, joka ei geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ole toistaiseksi mahdollista ennen kuin kokeissa käyneiden koirien lukumäärää kasvaa merkittävästi.

4.2.5.3 Yhteenveto ja tavoitteet

Tässä kappaleessa on käsitelty pohjanpystykorvan käyttöominaisuuksia pelkästään linnunhaukkukokeiden pohjalta. Vuonna 2007 rotu sai kuitenkin ensimmäisen hirvikäyttövalionsa ja 2012 hirven jäljestysvalion jotka todistavat pohjanpystykorvan käyttöominaisuuksien soveltuvan myös suurriistan haukkutamiseen sekä jäljestämiseen. Toistaiseksi vähäisten koiramäärien vuoksi käytettävissä oleva aineisto ei kuitenkaan mahdollista tilastollisen analyysin tekemistä tästä koemuodosta.

Pohjanpystykorvajaoston kampanjointi (koetoimintavalistus ja kannustus kokeissa käynteihin) on onnistunut, joka näkyy LINT-koesuorituksia kuvaavassa grafiikassa hyvin selkeänä kasvuna. Kuitenkin jos verrataan suhteellisesti koekäyntimäärän kasvua kokeissa käyneiden koirien lukumäärään, niin tilanne ei olekaan enää niin hyvä. Jaoston kampanjointi on saanut myös kokeneita koetoimintaharrastajia lisäämään koekäyntejään, joka antaa hieman liian positiivisen

kuvan koetoiminnan kokonaiskehityksestä. Uusia koetoiminnan harrastajia on tullut mukaan toimintaan, mutta ei siinä mittakaavassa kuin rekisteröintimäärän kasvun myötä olisi ollut mahdollista ja toivottavaa. Uusien pohjanpystykorvaharrastajien koetoimintaan mukaan saaminen ja sitä kautta koekäyntimäärien kasvattaminen tulee olemaan jatkossa yksi tärkeimmistä jaoston päätavoitteista seuraavalle viisivuotiskaudelle.

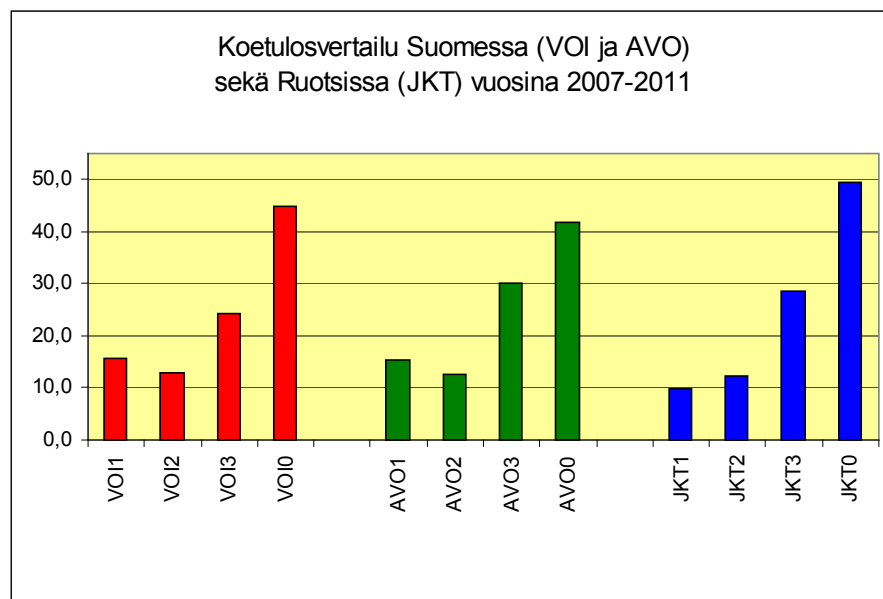
Pohjanpystykorvaa käytetään myös käytännön metsästyksessä hirvi- ja karhukoirana. Näiden koirien kartoittaminen olisi tärkeää, vaikkei niillä virallista koetulosta olekaan. Käyttöominaisuuksien mittaamiseen on myös kehitetty konekarhu ja konehirvi, joilla voidaan mitata kokemattomien koirien metsästystaipumusta.

Linnunhaukkutaipumusten mittaamiseksi ei ole tällä hetkellä muuta keinoa, kuin linnunhaukkukokeet.

4.2.5.4 Käyttöominaisuudet Ruotsissa

Ruotsissa pohjanpystykorvan ainoa koemuoto on linnunhaukkukokeet. Omistajien halukkuus haukkukoetoimintaan on laimeaa ja koirien koetuloksia on liian vähän, jotta rodun metsästysominaisuuksia voitaisiin luotettavasti arvostella niiden perusteella (808 suoritusta vv. 2007-2011, joka on yli 42% vähemmän, kuin Suomessa vastaavana ajanjaksona). Laskelmien mukaan vain noin 10% vuosiluokista osallistuu kokeisiin ja vajaa 52 % näistä saavuttaa palkintosijan. Koepalkittujen uroskoirien lukumäärä on siten aivan liian pieni, jotta jalostustyössä olisi mahdollista käyttää ainoastaan koetuloksen saaneita uroksia. Myös käytännön metsästyksessä hyvin toimineita uroksia on siten jalostuksen piirissä.

Kaavio 14

Oheisessa grafiikassa (kaavio 14) on vertailtu viiden (2007-2011) vuoden osalta rodunomaiseen käyttökokeeseen (LINT-haukkukoe) osallistuneiden koirien tulostasoa palkintoluokittain Suomessa ja Ruotsissa. Koesäännöt ovat yhteispohjoismaiset joka mahdollistaa vertailun tekemisen. Maakohtaisia poikkeuksia löytyy kuten esimerkiksi: Ruotsissa on käytössä vain yksi koeluokka, sekä työskentelyn pisteytys muutamien eritystapausten osalta. Koetulokset ovat kuitenkin täysin keskenään vertailukelpoisia jalostusta silmälläpitäen.

Pisteytysten perusteella tehdyssä vertailussa jakaumissa ei ole tilastollisesti merkittävää eroa rodun kotimaan tai Suomen hyväksi. Sensijaan kokeissa käyneiden yksilöiden lukumäärässä eroa löytyy vertailuajalta 2009-2011, joilta tietoa molemmista maista on saatavilla. Ruotsissa LINT-kokeeseen osallistui tarkastelujaksolla noin 50 koiraa/vuosi kun taas Suomessa noin 100 koiraa/vuosi. Sama ero Suomen hyväksi on havaittavissa koesuoritusten lukumäärässä. Ruotsissa koesuoritusten kokonaislukumäärä oli tarkastelujaksolla 403 suoritusta, kun taas Suomessa kokonaislukumäärä oli 933 suoritusta. Kehityksen jatkuessa samansuuntaisesti jalostustoimikunta

uskoo tulostason Suomessa kehittyvän nopeammin kuin Ruotsissa johtuen isommasta kokeisiin osallistuvien koirien lukumäärästä, joka mahdollistaa jalostusvalinnan myös koetulosten perusteella geneettisen perimän silti liikaa kaventumatta.

4.2.5.5 Käyttöominaisuudet muissa maissa

Pohjoismaita lukuunottamatta pohjanpystykorva on maailmalla etupäässä seurakoiran asemassa. Maailmalla harrastetaan pohjanpystykorvalla kuitenkin mm. agilitya, TOKOa ja AKC (Amerikan Kennel Klubi) on vuoden 2011 heinäkuusta lähtien hyväksynyt pohjanpystykorvan osallistumisen maastojuoksutapahtumiin (AKC Lure Coursing). Tämä on otettu innostuneena vastaan USA:ssa ja useita pohjanpystykorvia on jo kesän aikana osallistunut tällaiseen ”sähköjäniksen” ajo tapahtumaan.

4.2.5.6 Muut kokeet

Pohjanpystykorvat käyvät etupäässä vain linnunhaukkukokeissa. Jonkun verran koiria käytetään myös hirvenhaukkukokeissa (HIRV), mutta tuloksia ei ole vielä riittävässä määrin, jotta voitaisiin tehdä johtopäätöksiä rodun hirvityöskentelystä. Hirvenhaukkukokeiden suosio on viime vuosina lisääntynyt. Muissa kokeissa esiintyy vain yksittäisiä koiria.

Taulukko 15. Eri koemuotoihin osallistuneet koirat (vv.1997-2012)

Koemuoto	HIRV	HIRV-J	KARH	MEJÄ	VAHI	AGI	TOKO
Koiria yht	8	1	1	4	1	5	2
Koetuloksia yht	58	1	1	4	2	51	2

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Pohjanpystykorvaa voi myös kuvailla sanoilla: pirteä, valpas, rohkea. Se on isännälleen/emännälleen ja kodilleen uskollinen. Koska pohjanpystykorva on ensisijaisesti metsästyskoira on useimmilla omistajilla koiralleen tai koirilleen myös ulkotarha, jossa koirat mielellään viihtyvät. Yhtä mielellään ne viihtyvät myös sisätiloissa perheen parissa. Rotu ei siten ole yksinomaan sisätai ulkokoira. Myös lasten kanssa pohjanpystykorvat tulevat hyvin toimeen, sillä ne ovat vahvahermoisia, tasapainoisia, eivätkä ylireagoi lasten koviin otteisiin tai ääniin. Pohjanpystykorva tulee hyvin toimeen myös muiden kotieläinten (kissa, hevonen tms.), eikä se myöskään vahdi ruokaansa. Pohjanpystykorva on lisäksi luonteeltaan miellyttämisenhaluinen. Eroahdistus on tuntematon käsite pohjanpystykorvien kohdalla. Yksin ollessaan ne ovat rauhallisia eivätkä tuhoa paikkoja. Omistajat kehuvat pohjanpystykorvaa kotiloissa vähähaukkuseksi, jos vahtimisen syytä ei ole.

Sekä nartut, että urokset ovat normaalin parittelunhaluisia. Astutukset ja penikoimiset ovat suhteellisen helppoja, joskin pienten pentueiden kyseessä ollen suuret pennut voivat aiheuttaa hankaluuksia ensisynnyttäjille. Nartut saavat tyypillisesti ensimmäisen juoksunsa noin 6-12 kuukauden iässä. Juoksuaikojen välit ovat yleensä 4-6 kuukautta. Pohjanpystykorvan emäominaisuudet ovat erittäin hyvät. Emot eivät mielellään jätä vastasyntyneitä pentujaan ensimmäisten elinpäivien aikana yksin. Nartut hyväksyvät tarvittaessa omien pentujensa lisäksi myös muiden rotujen orpopentuja ja jopa toisen lajin (esim. kissan) pennut nisilleen. Imettäminen jatkuu yleisesti luovutusikään asti, ellei kasvattaja sitä estä. SPJn 70-vuotiskirjaa varten vuosien 2006-2007 vaihteessa suoritetussa kasvattajakyselyssä pohjanpystykorvalla on kasvattajien kertoman mukaan joskus ”liiankin” voimakas libido, mitä voidaan kuitenkin pitää jatkojalostuksen ja pohjanpystykorvarodun säilymisen kannalta positiivisena piirteenä. Kyselyyn osallistuneista kasvattajista 19 % kertoo, että astutettu narttu jää syystä tai toisesta tyhjäksi. Todennäköisesti useimmiten kyseessä on ollut väärä astutusajankohta. Samoin 19 % kasvattajista ilmoittaa pentueen syntyneen sektiolla, joka kerta syynä on ollut vain yhden pennun pentue. Polttoheikkoudesta kertoo 24 % kasvattajista.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Rodulla ei ole nähtävissä suurempia ongelmia luonteessa eikä käyttäytymisessä.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Pohjanpystykorvalla ei ole huomattavan paljon yleistä elinkykyä ja elämisen laatua heikentäviä perinnöllisiä sairauksia. Luonnonrotuna pohjanpystykorvalla ei myöskään ole liioiteltuja anatomisia piirteitä, jotka vaarantaisivat hyvinvointia, liikuntaa, hengitystä tai normaalia lisääntymistä ja elinikäennuste on yleensä pitkä. Rodulla esiintyy kuitenkin jonkun verran suoria polvikulmauksia, jotka altistavat polvilumpionluksaatiolle. Epilepsiaa esiintyy myös useimmissa valtalinjossa.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Alunperin Kennelliiton PEVISA-ohjelma on lähtenyt ajatuksesta, että sellaisia perinnöllisiä vikoja ja sairauksia, jotka alentavat koiran elinkykyä, -toimintoja, elämänlaatua tai jotka heikentävät koiran hyvinvointia tai kykyä toimia työtehtävässään, tulisi voida jollain keinolla aktiivisesti vastustaa ja ennaltaehkäistä.

Pohjanpystykorva on ollut PEVISA-ohjelmassa 1.1.1994 alkaen. Silmä- ja polvitarkastuksia on pohjanpystykorville tehty jo vuodesta 1989 lähtien. PEVISA-ohjelmaan on sisällytetty silmä- ja polvitarkastukset, sukusiitosasteen rajoitus sekä rajoitus suurimmasta jälkeläismäärästä koiran koko elinaikana. Vuosien varrella koiria on tutkittu silmien osalta yhteensä 1031 (1360 tutkimustulosta) ja polvien osalta 1017 (1208 tutkimustulosta) [*KoiraNet 07/2013*].

Vuoden 2005 loppuun voimassa olleessa PEVISA-ohjelmassa vaadittiin urokselta vasta sen neljännen pentueen jälkeen ja nartulla sen toisen pentueen jälkeen polvi- ja silmätarkastuslausunnot, jotta uroksen/nartun seuraavat jälkeläiset rekisteröitiin. Vuosina 1994 – 2005 voimassa ollut PEVISA-ohjelma perustui jalostuspohjan laajentamiseksi tarkoituksella tehtyyn lievennykseen tarkastusvaatimuksissa, jolloin myös sairauksien potentiaalisia kantajia tai jopa sairaita koiria on tarkastusten puuttumisten vuoksi voitu käyttää. Koska perinnöllistä kaihia näytti esiintyvän kannassa piilevänä melko suurella prosentilla (tilastollisesti, tarkastustuloksiin pohjautuen, voitiin arvioida yli kolmanneksen kannasta olevan potentiaalisia kaihin periittäjiä), katsottiin, että koirat tulisi tarkistuttaa jo ennen ensimmäistä astutusta. Silmien osalta uusintatarkastus olisi myös välttämätöntä, koska PRA ja kaihi ilmenevät usein vasta keski-ikällä.

Pohjanpystykorvajaosto teki 30.10.2004 esityksen jälkeläisten enimmäismäärästä lisäykseksi rodun PEVISA-ohjelmaan, jonka Suomen Pystykorvajärjestön hallitus hyväksyi ja Kennelliiton Jalostustieteellinen Toimikunta vahvisti ja toistaiseksi voimassa olevan päätöksen mukaan jälkeläisten enimmäismäärä on 1.1.2010 lähtien 30 pentua/yksilö (vastaten hieman yli 2 % sukupolven aikana syntyneistä pennuista) koko koiran elinaikana.

1.1.2006 (tarkistettu 1.1.2009 alkaen) voimaan tullessa PEVISA-ohjelmassa vaadittiin hyväksytyt polvi- ja silmätarkastuslausunnot jo ennen ensimmäistä astutusta. Silmätarkastuslausunto on tarkastuksen jälkeen voimassa 36 kk. Tällä ohjelman muutoksella pyrittiin pysäyttämään perinnöllisten sairauksien esiintyvyys poistamalla sairait yksilöt kokonaan jalostuksen piiristä. Perinnöllistä kaihia, PRA:ta tai PHTVL/PHPV-sairauden asteita 2-6 sairastavan koiran jälkeläisiä ei myöskään rekisteröidä.

Nykyinen PEVISA-ohjelma on seuraava ja voimassa 1.1.2015- 31.12.2019

- Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto.

- Koiran on silmätutkimushetkellä oltava täyttänyt 12 kk ja silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 36 kk vanhempi.

- Perinnöllistä kataraktaa, PRA:ta tai PHTVL / PHPV - sairauden asteita 2 - 6 sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Diagnoosi muu (vähämerkityksellinen) katarakta ei kuitenkaan sulje koiraa jalostuksesta. Silmätutkimustuloksen PHTVL / PHPV aste 1 tuloksen saaneelle koiralle on käytettävä PHTVL / PHPV:n suhteen tervettä parituskumppania.

- Rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1 ja astetta 1 sairastavalle koiralle on käytettävä parituskumppania, jonka polvilumpioluksaatiotulos on 0.

- Rekisteröitävän pentueen sukusiitosaste saa olla korkeintaan 6,25 % laskettuna seitsemällä (7) sukupolvella. Laskennassa huomioidaan Kennelliiton tiedossa olevat esivanhemmat.

- Koiralle rekisteröityjen jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 30 pentua. Se pentue, jossa raja ylittyy, rekisteröidään kokonaisuudessaan.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Silmätarkastettuja 1031 yksilöä	esiintyvyyys%	toimenpide
Perinnöllinen katarakta	3,60%	jalostuskielto
PHTVL/PHPV 2-6 asteet	1,06%	jalostuskielto
PHTVL/PHPV 1 aste	1,04%	jalostusrajoitus
PRA	0,5%	jalostuskielto
Polvitarkastettuja 1017 yksilöä	esiintyvyyys%	toimenpide
Patellaluksaatio asteet 2-3	1,41%	jalostuskielto
Patellaluksaatioaste 1	4,95%	jalostusrajoitus

Perinnöllinen kaihi / katarakta (Hereditary Cataract) Kaihiksi kutsutaan mitä tahansa linssissä näkyvää harmautta tai samentumaa. Linssi on se osa silmää, joka kerää valoa, jotta kuva voi muodostua verkkokalvolle. Kaihissa linssiin muodostuu tiivistymiä, jotka voivat olla eriasteisia ja -kokoisia ja voivat haitata koiran näköä sekä aiheuttaa toissijaisia silmänsairauksia. Muutokset eivät ole linssissä tasaisesti levinneet, vaan vaaleita alueita nähdään yleensä ensin linssin reunaosissa ja erityisesti ns. suturalinjoissa. Nämä suturalinjat olivat alueita, joista linssi on kasvanut sikiökaudella ja ne sijaitsevat linssissä samassa asennossa kuin sakarat "mersun merkissä". Muutoksia havaitaan yleensä kummassakin silmässä, muttei samanlaisina. Silmän linssin harmaantuminen johtune aineenvaihdunnallisista muutoksista, jotka sakkauttavat aineita muuten kirkkaassa linssissä. Etenevä harmaakaihi heikentää koiran näkökykyä, mutta ei tee siitä sokeaa, ennen kuin linssi on muuttunut tasaisen helmenharmaaksi ja kovaksi. Kaihimuutokset voivat pahentua koiran vanhentuessa ja vaikeasteisena sokeuttaa koiran. Tarvittaessa kaihi voidaan leikata ja asentaa keinolinssi samentuneen linssin tilalle. Kaikki kaihimuodot eivät ole perinnöllisiä. Kaihimuodostelmia voi muodostua tulehduksen, vamman, aineenvaihdunnallisten syiden (esim. diabetes) tai toissijaisesti PHTVL/PHPV sairauden seurauksena. Myöskin nukleari-skleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu ”opaalin-harmaaksi”. Pohjanpystykorvalla esiintyy useita erityyppisiä kataraktoja. Periytymistapa eri kaihityypeillä on rotukohtaisesti erilainen, eikä sitä useinkaan tunneta tarkoin. Perinnöllisen harmaakaihin vähentäminen kannasta on suhteellisen vaikeaa, sillä tarkkaa periytymistapaa ei tunneta, mutta on viisainta suhtautua siihen, kuten autosomaaliin resessiiviseen vikaan. Tällöin sairaan koiran vanhemmat ovat kantajia, osa sisaruksista niin kliinisesti kuin myös geneettisesti terveitä ja osa kliinisesti terveitä sairauden kantajia. Silmätarkastuksessa perinnöllistä kaihia on todettu 40 yksilöllä (3,88 %) kaikista tutkituista yksilöistä. Näille se aiheuttaa jalostuskiellon.

PHTVL/PHPV (Persistent Hyperplastic Tunica Vasculosa Lentis/Persistent Hyperplastic Primary Vitreous) on jääne silmän linssin ja silmänpohjan välisestä sikiöaikaisesta verisuonesta, jonka tulisi hävitä syntymän jälkeen. Tila pystytään havaitsemaan pennulla ennen luovutusikää tehdyssä silmäpeilauksessa. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, lievä muutos (1) ei häiritse koiran normaalielämää, vakavin aste (6) aiheuttaa näön menetyksen sairaassa silmässä sekä toissijaisia silmänsairauksia kuten kaihia, joka tulee riskinä huomioida. Sairauden perity-

mismekanismia ei tunneta. PHTVL/PHPVn asteita 2-6 on havaittu 1,06 % tarkastetuista yksilöistä. Näille se aiheuttaa jalostuskiellon.

Etenevä verkkokalvon surkastuma eli PRA (Progressive Retinal Atrophy) Tässä sairaudessa silmänpohjan verisuonitus surkastuu jättäen toimintaan vain tärkeimmät suonet, nekin huomattavasti pienentyneinä. Tämän prosessin seurauksena myös verkkokalvo ohentuu. Silmän valo aistivat solut, sauvat ja tapit rappeutuvat ja tuhoutuvat, jonka seurauksena koira sokeutuu yleensä 5-6 vuoden iässä. PRA-tutkimus tehdään käyttäen oftalmoskooppia. Muutoksia voidaan nähdä eri roduilla eri iässä, mutta ne ovat yleensä todettavissa kahden vuoden ikään mennessä. Tutkimukseen voidaan käyttää myös ERG (elektroretinografia) menetelmää, joka on sähköinen näköärsyksen vastaanottamista tutkiva menetelmä. Käyrä paljastaa PRA:n jo silloin, kun oftalmoskoopilla ei nähdä mitään muutoksia. Useimmilla roduilla periytymismekanismi on autosomaali ja resessiivinen. Joillakin roduilla PRA-geenin kantajat pystytään löytämään DNA-testillä. Silmätarkastuksissa on todettu 2 sairasta ja 3 epäilyttävää tapausta (uusintatarkastus vahvistaa diagnoosin).

Polvilumpion sijoiltaanmeno (Patella luksaatio) on perinnöllinen vika, jossa polvilumpio siirtyy normaalilta paikaltaan reisiluun nivelnastojen välisestä urasta polven etupuolelta jommallekummalle puolelle, joko raajan ulko- tai sisäpuolelle. Polvilumpiota paikallaan pitävä ura voi olla synnynnäisesti epämuodostunut ja/tai liian matala, reisiluu ja sääriluu voivat olla toisiinsa nähden virheasentoiset tai joillakin koirilla polvilumpio voi olla myös synnynnäisesti väärin sijoittunut. Patellaluksaatio jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Patella luksaatiota on todettu 63 yksilöllä (6,37 %), joista neljälletoista (14; 1,41%) se on aiheuttanut jalostuskiellon (patella luksaation aste II - III), muilla jalostusrajoituksen, jolloin partnerin tulee olla tervepolvinen. Patella luksaatiota voidaan hoitaa kirurgisesti.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

4.3.2.1 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. *Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Mikäli mahdollista, ilman jalostuspohjan liiallista kapenemista olisi myös epileptikon vanhempien ja täyssisarten jalostuskäytöstä pidättäydyttävä. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä*, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Pohjanpystykorvan epilepsia ilmenee keskimäärin 3-5 vuotiaana. Epilepsiatyyppisen kohtauksen saaneen koiran diagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään mahdollisesti myös neurologinen tutkimus (ei yleensä välttämätön). Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. (Otteita SKLn sivuilta kohdasta: Artikkelit)

Ruotsin pystykorvajärjestö (SSF) alkoi kesällä 2009 kerätä tietoa pohjanpystykorvan epilepsiasta ja jo syksyllä oli saatu tiedot noin 40 ruotsalaisesta epileptisestä pohjanpystykorvasta. Samana vuonna saatiin myös aikaan yhteispohjoismaainen (Suomi, Ruotsi ja Norja) sopimus mm. epitetien keskinäisestä jakamisesta. Tällä hetkellä näissä kolmessa pohjoismaassa on tiedossa yhteensä 81 epileptistä tai mahdollisesti epileptistä pohjanpystykorvaa, joista 25 Suomessa. Vuosina 1993-2007 rekisteröidyistä ruotsalaisista pohjanpystykorvista 2%:lla on todettu epilepsia. Vuosittaisen vaihteluvälin olleessa 0,61% - 4%. Ruotsi ja Suomi ovat mukana Eurooppalaisessa koirien epilepsian tutkimuksessa, jota johdetaan Suomesta Hannes Lohen ryhmän toimesta. Joulukuuhun

2012 mennessä suomalaisilta pohjanpystykorvilta on saatu verinäytteitä tutkimusprojektiin 115 kpl. (Koirien geenitutkimus sivusto <http://www.koirangeenet.fi/>: Epilepsia)

Pohjanpystykorvan jalostusryhmän tavoitteena on pitää epilepsiariski mahdollisimman alhaisena käyttämällä yhdistelmien suunnittelun riskikartoituksessa suomenpystykorvilta tuttua EPI-lukua. Tämä luku on matemaattinen suure, joka on kehitetty apuneuvoksi jalostukseen, jotta olisi mahdollista kartoittaa mahdolliset riskit koiran suvussa piilevästä epilepsiasta. Tämän tekee mahdolliseksi sitä varten kehitetty tietokanta, jossa on sukutauluissa merkinnät epileptisistä koirista ja niiden lähisukulaisista sekä tältä pohjalta kehitetty laskentamenetelmä, josta saadaan koiran sairastumisriskiä kuvaava epi-luku.

Kuurous (todettu kaikissa pohjoismaissa) Merkittävin kuurouden aiheuttaja pohjanpystykorvalla liittyy väriperimään. Rodulla esiintyy värigeenejä, jotka aiheuttavat ns. toissijaista eli sekundaarista synnynnäistä kuuroutta. Merkittävimpiä näistä geeneistä ovat valkokirjavuutta ja valkoisuutta aiheuttavat *white spotting* valkokirjavuus (sp) ja *extreme white spotting* valkovoittoisuus geeni (sw). Melanosyytit ovat peräisin ns. hermostopienasta ja ne vaeltavat sikiökehityksen aikana eri puolille elimistöä, myös kehittyvän korvan alueelle. Täysin valkoisilla koirilla (sw/sw) melanosyytit puuttuvat kokonaan tai niitä on vain murto-osa normaalista määrästä. Melanosyytit puuttuvat tällöin myös kehittyvän sisäkorvan alueelta. Melanosyyttien merkitystä sisäkorvan kehityksessä ei vielä kokonaan ymmärretä, mutta melanosyyttien on havaittu ylläpitävän sisäkorvan käytävään endolymfanestettä tuottavaa stria vascularis- verkostoa. Jos ko. verisuonisto ei kehity normaalisti melanosyyttien puuttuessa, ei korvassa ole endolymfaa eikä synny kuuloaistimukselle välttämätöntä värähtelyä. Sisäkorvan rakenteet usein myös surkastuvat ja kuulo on pysyvästi vaurioitunut ja usein seurauksena on toisessa tai molemmissa korvassa täydellinen ns. sekundaarinen kuurous. (Otteita SKL:n sivuilta kohdasta: Artikkelit) Jalostuksessa tulisi kiinnittää huomiota, että molemmilla vanhemmilla on reilusti väriä pään ja korvien alueella, joka vähentää värigeenin aiheuttamaa kuuroutta.

PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty seuraavaksi mainittuja silmissä esiintyviä silmäluomen karvojen erityyppisiä epänormaaliuksia (distichiasis / trichiasis / ektooppiset ciliat) jalostuksen rajoittajina, mutta huomiota tulisi kiinnittää myös näihin, sillä niitä esiintyy 3,69% tutkituista. Kahta em. diagnoosien saanutta ei pitäisi parittaa keskenään.

Distichiasis/Ectopic Cilia/Trichiasis Distichiasikseksi kutsutaan ylimääräisiä tai epänormaalisti kasvavia ripsiä, jotka ärsyttävät silmää. Ektooppiset ciliat ovat luomen reunaan liian lähelle silmää/luomen sisäpuolelle kasvavia ylimääräisiä ripsiä. Trichiasikseksi kutsutaan silmäluomen (normaalien) karvojen/ripsien kääntymistä silmäänpäin. Nämä epänormaaliudet voivat pidemmän päälle aiheuttaa lisääntyntä silmävuotoa, sarveiskalvon haavaumia ja/tai tulehduksen (keratitis), kun koira hieroo silmiään. Koira voi myös siristellä silmiään, koska niitä kirvelee. Jos ärsytys jatkuu pitkään, voi seurauksena olla sarveiskalvon haavautumat ja myös näön heikkeneminen. Ylimääräisiä ripsiä joudutaan usein poistamaan polttamalla, toimenpide vaatii nukutuksen, ja usein se tehdään potilaalle säännöllisin väliajoin uudelleen. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periyntymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

Verkkokalvon vajaakehitys eli RD (Retinan Dysplasia) Verkkokalvo on silmän takaseinällä oleva kalvo, jonka pinnalla on näkösoluja (tapit ja sauvat). RD ilmenee siten, että verkkokalvo on poimuilla, eikä sileänä silmän takaosassa. RD luokitellaan kolmeen eri muotoon ja vaikeusasteeseen: lievin MRD (multifokaali RD), keskivaikea GRD (geograafinen RD) ja vaikea TRD (totaali RD, verkkokalvon irtoaminen) Yleensä muutama ryppe verkkokalvolla ei aiheuta näkökyvyn heikentymistä. Jos taas poimuttumista on runsaasti, seurauksena voi olla koko verkkokalvon irtautuminen ja sokeutuminen. Monilla yksilöillä on muutamia retinan poimuja ja on eläinlääkärin tulkinnasta kiinni katsotaanko ne vakaviksi. Yleensä noin kymmenkuntaa poimua pidetään vielä normaalina. Sairaus on synnynnäinen ja voidaan todeta jo luovutusikäisillä pennuilla. Useilla roduilla sairaus periytyy resessiivisesti. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. Pohjanpystykorvalla on löytynyt kaksi tapausta RD (muotoa tai vaikeusastetta ei merkitty) ja kahdeksan (8) tapausta MRD.

Kivesviat (todettu, polygeeninen) jalostuskielto. Kivesten puuttuminen (anorchia ja monorchia) ja laskeutumattomat kivekset (cryptorchia). Tunnetuin ja ehkä yleisimmin tiedossa oleva perinnöllinen vika on kivesvika. Keskimäärin arvioiden noin 5-7% kaikista uroksista on kivesvikaisia. Synnynnäinen anorchia tarkoittaa todellista kivesten puuttumista, silloin kiveksiä ei ole olemasakaan. Monorchia on yhden kiveksen puutos. Koirankasvattajat puhuvat usein monorchiaista, jos uroksella on yksi kivespussiin laskeutunut kives ja mikäli kumpikaan kives ei ole laskeutunut on kyseessä cryptorchidi. Täten he puhuvat hieman väärin käsittein, sillä uros jolla on laskeutumaton tai laskeutumattomat kivekset on cryptorchidi, joka voi olla siten yksipuolinen (yksi laskeutunut kives) tai molemminpuolinen (kumpikaan ei ole laskeutunut). Kun taas monorchidilla todella on vain yksi kives kehossaan. On olemassa myös aiheutettua kivesvikaa, johon voi olla syynä emän raskauden aikainen sairastuminen, pikkupennuille annettu ravinto tai muut syyt. On jonkin verran näyttöä sille, että kivesten tuhoutumista tapahtuu ennen syntymää ja tällöin on kyseessä jonkun lääkeaineen vaikutus. Kivesten epäonnistunut laskeutuminen kivespusseihin on kehityshäiriö, johon voi olla syynä liian suuri kives, liian kireä nivusrenkas tai liian lyhyt siemenjohdin tms. On monta syytä miksi koirasta tulee cryptorchidi, joten kaikkien kivesvikojen taustalla ei ole yksi ja sama häiriötila/syy. Ainoastaan perinnöllisyys ei selitä vian ilmenevyyttä. Noin 35% kasvattajista kertoo kasvateillaan todetusta kivesviasta.

Napatyrä (todettu, resessiivinen ja polygeeninen) leikattavissa. Yleisin koiranomistajan ja kasvat-
tajan havaitsema tyrä on napatyrä. Jos napa-aukon sulkeutuminen pentuaikana hankaloituu, syn-
tyy napatyrä eli vatsaontelon kalvoon jää reikä. Aukon sulkeutuminen voi estyä, jos napanuora
joutuu epätavallisen kovaan venytykseen syntymähetkellä. Emo voi purra napanuoran poikki liian
läheltä ja aiheuttaa tyrän syntymisen. Myös napatulehdus voi hidastaa napa-aukon sulkeutumista.
Useimmissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeu-
tuminen epätäydellistä. Napatyrien koko vaihtelee, mutta yleisimmin se on noin peukalonpään
kokoinen pehmeä pullistuma. Tämän kokoinen pullistuma ei haittaa pentua, eikä se yleensä kasva
pennun kasvaessa. Siten sitä ei myöskään tarvitse leikata, sillä eläinlääkärit eivät usein leikkaa
pientä tyrää vain kosmeettisista syistä. Tyrän leikkaamiselle tulee olla kliiniset, vakavat syyt.
Napatyrä leikkaus on pieni kirurginen toimenpide. 24% kasvattajista on ilmoittanut kasvateilla
olevan napatyriä.

Hammaspuutokset (todettu näyttelyarvosteluista) Ensimmäisten elinviikkojen aikana pennuille
kasvaa maitohampaat, joita on yhteensä 28. Välihampaita ei pentupurennassa ole lainkaan ja
ensimmäinen pysyvä välihammas puhkeaa 4-5 kuukauden iässä. Aikuisella koiralla on nor-
maalissa purennassa yhteensä 42 hammasta. Yläleuassa 2 x 3 etuhammasta (I, incisor), yksi kul-
mahammas (C, canine), 4 välihammasta (P, premolar) ja 2 poskihammasta (M, molar). Alaleuassa
taas 2 x 3 etuhammasta, yksi kulmahammas, 4 välihammasta ja 3 poskihammasta. Pentu-
hampaistosta on vaikea tietää, minkälainen aikuisen koiran purenta tulee olemaan. Myöskin
leukaluiden pituus ja leveys kasvavat eri tahtiin. Yleisin virhe purennassa on ensimmäisen väli-
hampaan (P1) puutos. P1 voi puuttua yksittäisesti kummasta tahansa leuanpuoliskosta joko
ylhäältä tai alhaalta. Pahimmassa tapauksessa kaikki neljä P1:stä puuttuu. Myös muiden väliham-
paiden (P2-P4) puutokset ovat melko yleisiä. Hammaspuutokset periytyvät todennäköisesti
osittain dominantisti, joskin vian synty muutoin on polygeeninen. Siten osa hammaspuutteisen
koiran jälkeläisistä on myös hammaspuutteisia, joskaan eivät kaikki. Olisikin mahdollisuuksien
mukaan vältettävä käyttämästä sellaisia koiria jalostukseen, joilta puuttuu useita hampaita ja
paritettava hammaspuutteinen koira täysihampaisen kanssa.

Häntämutka (todettu) Häntämutka syntyy, kun häntänikamien päät pyöristyvät, jolloin nikamien
pinnat eivät enää ole yhteneväiset. Sairaus liittyy luonmuodostuksen häiriöön. Pennulla häntä on
muodostunut nikamarungoista, jotka näkyvät röntgenkuvassa suorakulmioina, rustoiset osat eivät
röntgenissä näy. Nikamarunkojen päissä on kasvurustoa ja luutumispisteitä. Jos
päätelevy/kasvurusto jää epä-muotoiseksi tai ei kehity kunnolla, luutuu seuraava nikama
vialliseen kulmaan, jolloin syntyy mutka. Koska pennun luusto on ”valmis” vasta lähes vuoden
vanhana ei pikkupennun hännästä vielä näe, onko sillä mutkia vai ei. Vasta kasvun loputtua nämä
viat on varmasti todennettavissa. Häntämutkan sanotaan periytyvän yhden viallisen geeniparin
kautta resessiivisesti. Häntämutkan yleisyydestä pohjanpystykorvalla ei ole tarkempaa tietoa.

Diabetes I. sokeritauti (todettu, autoimmuunisairaus) Insuliinia erittyä haiman Langerhansin saa-
rekkeiden beeta-soluissa. Insuliinin tehtävä on muodostaa veren glukoosista glykogeenia, joka va-

rastoituu maksaan ja lihaksiin. Langerhansin saarekkeiden alfa-solujen glukagoni hormoni taas pilkkoo tarvittaessa glykokeenin takaisin glukooksi. Jos insuliinia erittyy liian vähän, ei elimistö kykene varastoimaan hiilihydraatteja ja veren sokeripitoisuus nousee liikaa, jolloin yksilölle kehittyy sokeritauti. Tilaa hoidetaan niin ihmisillä, kuin koirillakin insuliinin elinikäisellä korvaushoidolla ja ruokavaliolla.

Hypotyreoosi l. kilpirauhasen vajaatoiminta (mahdollisesti, autoimmuunisairaus). Kilpirauhaset ovat normaalisti n. 2-5cm kokoiset soikeat umpirauhaset, jotka sijaitsevat koiran henkitorven molemmin puolin. Kilpirauhasen vaikuttava hormoni on jodipitoinen tyroksiini, jota erittyy rauhasista verenkiertoon. Normaalisti aivoista lähtee viesti, joka saa aikaan tyroksiinin tuotannon kilpirauhasen rakkuloissa. Tämä hormoni ohjaa aineenvaihduntaa ja monia kehon toimintoja. Hypotyreoosissa häiriö ei ole aivojen lähettämässä käskyssä, vaan kilpirauhasen tyroksiinin tuotannossa, jota se ei kykene valmistamaan tai sitä ei esiinny riittävästi. Oireisto voi olla hyvin monenlaista. Aineenvaihdunnan häiriöt näkyvät mm. alentuneena kylmän kestona ja lihomisena. Turkin laatu huononee ja kuivuu, eikä se vaihdu normaalisti. Tavallisimpien oireiden lisäksi voi ilmetä alentunutta vastustuskykyä infektioita vastaan, sekä silmän sarveiskalvomuutoksia ja lisääntymisvaikeuksia. Hoitona on elinikäinen kilpirauhashormonin korvaushoito. Hypotyreoosin yleisyys pohjanpystykorvalla ei ole tiedossa.

Kondrodystrofia l. periytyvä luiden epifyysirustojen kasvu- ja luutumishäiriö, jolloin raajat jäävät lyhyiksi (mahdollisesti, tiedotettu, yksinkertainen resessiivi) Kondrodystrofiaa esiintyy tutkimusten mukaan sairautena monilla eri roduilla, kuten alaskanmalamuutilla, norjan harmaalla hirvikoiralla, beaglella ja karjalankarhukoiralla. Näillä roduilla sairauteen liittyy usein muitakin luuston ja nikamien ongelmia. Kondrodystrofian on todettu periytyvän yksinkertaisesti ja resessiivisesti. Kahden kantajan jälkeläisistä on laskennallisesti ¼ kondrodystrofiaa sairastavia, ½ terveitä sairauden kantajia ja loput geneettisesti terveitä.

PEVISA-ohjelman ulkopuolella on lonkkakuvattu 21 koiraa, jotka kaikki ovat terveitä (A, B).

4.3.2.1 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Pohjanpystykorva on suhteellisen terve rotu myös maailmalla. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan, jossa tutkittiin eri koirarotujen sairastavuutta ja elinikää vakuutusyhtiöaineistoista, oli skandinaavisilla metsästyskoiraroduilla (pohjanpystykorva, suomenpystykorva, karjalankarhukoiraa), buhundilla ja siperianhuskylalla pienin kuolleisuus ja sairastavuus.

Perusterveydestä huolimatta on pohjanpystykorvalla todettu Ruotsissa Suomea runsaammin perinnöllistä kaihia (Hereditary Cataract). Käynnistetyn vastustamisohjelman avulla kaihin esiintyminen saatiin pudotettua 14 %:sta (vv.1984 – 1993) 3,4 %:iin (vv. 1994 – 2003). Vuosien 2008-2012 aikana kaihin esiintymistiheys on Ruotsissa ollut nousussa ja on tällä hetkellä 6,45 % ajanjaksolla tutkituista [SKK AvelsData 07/2013], joka on 3,35 %-yksikköä suurempi, kuin Suomessa vastaavana aikana tutkituista (3,1 %). Kymmenellä koiralla (0,3 %) vv.1984 – 2003 tarkas-tetuista havaittiin PRA:ta. Viimeiset PRA tapaukset ovat esiintyneet vuonna 1992 syntyneillä.

Ruotsissa jalostukseen käytettyjen koirien tulee olla silmätarkastettuja. Astutusajankohtana tutkimustulos ei saa olla 12 kk vanhempi. Polvitarkastusta ei tarvita. Lisäksi jalostuskoirilta ei saa puuttua enempää kuin neljä hammasta.

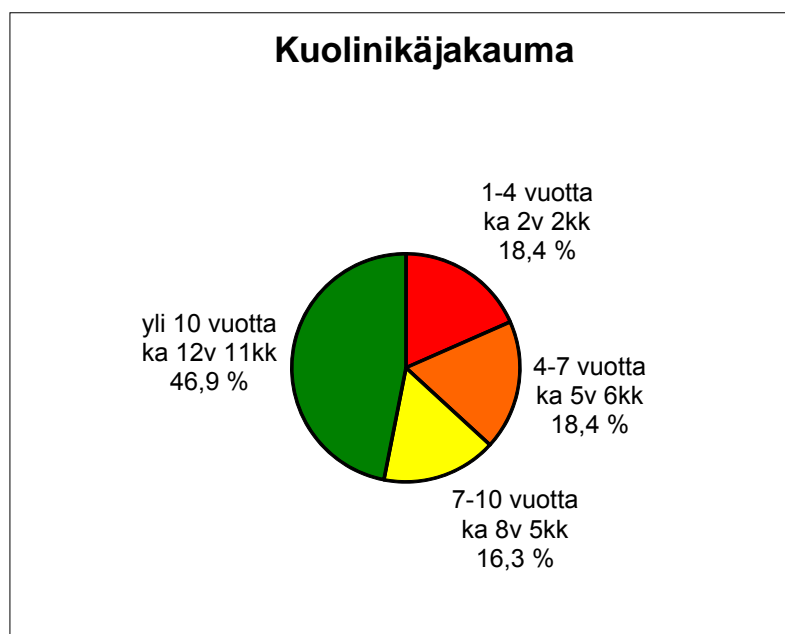
Ruotsin pystykorvajärjestö (SSF) alkoi kesällä 2009 kerätä tietoa pohjanpystykorvan epilepsiasta ja jo syksyllä oli saatu tiedot noin 40 ruotsalaisesta epileptisestä pohjanpystykorvasta. Tällä hetkellä kolmessa pohjoismaassa (FI, SE, NO) on tiedossa 81 epileptistä tai mahdollisesti epileptistä pohjanpystykorvaa, joista 25 Suomessa. Vuosina 1993-2007 rekisteröidyistä ruotsalaisista pohjanpystykorvista 2%:lla on todettu epilepsia. Vuosittaisen vaihteluvälin olleessa 0,61% - 4%.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Pohjanpystykorvan elinikäennuste on yleensä pitkä, keskimäärin 12–14 vuotta, eikä vanhuuden vaivoja tunnu myöskään esiintyvän rodulla merkittävästi. Vanhuus tulee yleensä yllättäen – tänään vielä vetreä, huomenna vanhus. Tämän hetken jälkeen yleinen heikkeneminen tapahtuu varsin nopeasti, joskus jopa muutamassa kuukaudessa. Metsästyskoirana pohjanpystykorvan keskimääräistä elinikää alentaa etupäässä tapaturma-alttius.

Suomen Kennelliitto on alkanut kerätä tietokantaansa myös koirien kuolinsyytä ja -ikä. Ilmoituksia ei pohjanpystykorville ole vielä kertynyt rodun populaatioon nähden kovinkaan paljon. Kaikkien ilmoitusten mukaan rodun keski-ikäksi tulee edellä mainitusta elinikäennusteesta melkoisen paljon alempi eli vain 8 vuotta 9 kuukautta. Tämä johtuu suurelta osalta nuorten koirien korkeasta tapaturma-alttiudesta. 72,2 % alle 4 vuotiaiden kuolemantapauksista johtuu tapaturmista tai liikennevahingoista, näille koirille keski-ikäksi tulee vain 2v 5kk. Nuorena nukkuneita on 18,4 % kaikista kuolleiksi ilmoitetuista pohjanpystykorvista. 4 - 10 vuotiaiden kuolemantapauksissa ei syytä ole useimmiten ilmoitettu tai sairautta diagnosoitu, mutta kuolema/lopetus erilaisten sairauksien seurauksena tuntuu lisääntyvän noin kuuden vuoden iästä lähtien. Sairausdiagnoosin saaneiden keski-ikä tässä ikäkategoriassa on 8v 3kk. Yli 10 vuotiaana kuolleita/lopetettuja koiria on lähes puolet kaikista. Keski-ikä nousee näillä lähes 13 vuoteen, joka vastaa edellä mainittua elinikäennustetta (Kaavio 15).

Kaavio 15

Kuolinsyistä yleisimpiä ovat erilaiset kasvaimet ja syövät, joita esiintyy yli 60%:lla niistä, joille diagnoosi on annettu. Syöpä / kasvain voi esiintyä missä tahansa kehossa. Kaikkien diagnoosin saaneiden keski-ikä on noin 9 vuotta. Taulukko 16 esittää KoiraNetiin heinäkuuhun 2013 mennessä ilmoitetut pohjanpystykorvien kuolinsyyt.

Taulukko 16. Kuolinsyyt

Diagnoosi	kpl	%
Kasvainsairaudet, syöpä	5	5,1 %
Lymfoma, imusolmuke-syöpä	1	1 %
Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	2	2 %
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	1	1 %
Pernan, sydämen tai verisuonijärjestelmän kasvain	1	1 %
Utarekasvain, nisäkasvain	1	1 %
Muu kasvainsairaus	2	2 %

Silmäsairaus	1	1 %
Hengitystiesairaus	1	1 %
Immunologinen sairaus	1	1 %
Sydänsairaus	1	1 %
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	1	1 %
Luusto- ja nivelsairaus	1	1 %
Muu sairaus	2	2%
Ei diagnoosia		
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	19	19,4%
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	3	3,1 %
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	8	8,2 %
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	27	27,5%
Tapaturma tai liikennevahinko	19	19,4%
Yhteensä	98	100 %

4.3.4 Lisääntyminen

Sekä nartut, että urokset ovat normaalin parittelunhaluisia. Pohjanpystykorvat tiinehtyvät yleensä helposti. Mikäli narttu jää tyhjäksi, on useimmiten syynä väärä astutusajankohta. Astutukset ja penikoimiset ovat suhteellisen helppoja, joskin pienten pentueiden kyseessä ollen suuret pennut voivat aiheuttaa hankaluuksia ensisynnyttäjille. Astumisvaikeuksia esiintyy jonkin verran nuorilla kokemattomilla uroksilla. Joillain uroksilla on todettu siittiöiden puutetta – useimmiten jonkin infektion jälkiseurauksena. Pentuekoko on viimeiset parikymmentä vuotta pysynyt suhteellisen tasaisena. Keskimäärin pentuekoko on 3-4 pentua. Suurin syntynyt pentue on ollut 13 pentua, joista eloon jäi kymmenen. Pentukuolleisuus on kaikesta huolimatta melko alhaisella tasolla, sillä vain alle 5% syntyneistä pennuista syntyy kuolleina tai kuolee alle 2vk:n iässä. Keskimääräinen pentuekoko on Suomessa pienempi (1990-2012 – 3,85), kuin Ruotsissa (1990-2012 - 4,16). Tämä on varsin merkittävä ero.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Pohjanpystykorvalla ei ole sellaisia anatomisia piirteitä, jotka altistaisivat sairauksille ja lisääntymisongelmille. Rodulla esiintyy kuitenkin jonkun verran suoria polvikulmauksia, jotka altistavat polvilumpionluksaatiolle.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Pohjanpystykorvan terveydellisiä ongelmia ovat etupäässä erilaiset silmäsairaudet, joita PEVISA-ohjelman puitteissa on vastustettu. Patellaluksaatio diagnoosin on saanut reilu 6% tutkituista. Suurin osa (4,95%) on ollut 1-asteen luksaatioita, joille on valittava tervepolvinen partneri. Positiivisena seikkana voidaan pitää, että jalostuskoirat on nykyään tutkittava jo ennen ensimmäistä astutusta, jolloin sairaut yksilöt karsiutuvat automaattisesti jalostuksesta. Pohjanpystykorvalla esiintyy myös epilepsiaa, mutta Suomessa ei ole tullut tietoon riittävästi virallisia epilepsiailmoituksia, jotta epilepsian todellisesta esiintymistiheydestä Suomessa voisi vielä tehdä oikeita päätelmiä.

Lisääntymisongelmia ei tavallisesti esiinny. Tiinehtymättömät nartut on yleensä astutettu väärään aikaan. Astumisvaikeuksia esiintyy jonkin verran nuorilla kokemattomilla uroksilla. Joillain uroksilla on todettu siittiöiden puutetta – useimmiten jonkin infektion jälkiseurauksena.

4.4 Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/A5BAA761-E52D-444B-9EB5-93892E127857/0/pohjanpystykorva114.pdf>

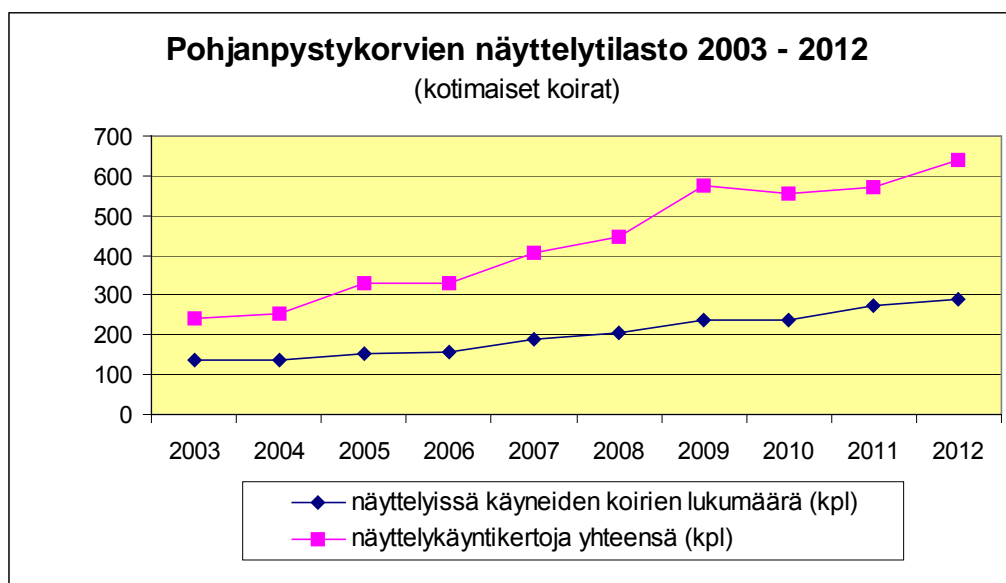
Pohjanpystykorvan ulkomuoto on edelleen melko epäyhtenäinen johtuen rotuunottojen tuomasta vaihtelevasta geeniperimästä. Eniten vaihtelua esiintyy turkin laadussa (esim. pohjakarvan puute ja peitinkarvan liiallinen pehmeys), turkin värissä ja karvan pituudessa. Lähes yhtä paljon vaihtelua on koirien koossa ja jonkin verran vaihtelua on myös rungon rakenteessa ja rotupiirteissä ilmeten lähinnä neliömäisinä, liian raskaina tai liian ilmavina yksilöinä. Näyttelyarvosteluissa on mainintoja myös liian keveistä päistä, liian suurista tai taittuneista korvista sekä liian suorista etu- tai takakulmauksista. Uusittu rotumääritelmä ohjaa toivon mukaan ulkomuotoa yhtenäisemmäksi (hyväksytty SKK/CS 5.2.2009).

Rotumääritelmään ei ole kirjattu senkaltaisia vaatimuksia, jotka altistaisivat koirat hyvinvointiongelmille. Jalostus ei myöskään ole ulkomuoto-ominaisuuksien osalta johtanut sellaisiin rakenteellisiin muutoksiin, jotka altistaisivat koirat terveydellisille ongelmille tai haittaisivat niiden rotumääritelmän mukaista käyttöä.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyssä käyneiden koirien sekä näyttelykäyntien lukumäärät ovat edelleen jatkuvassa kasvussa (Kaavio 16). Viimeisen kymmenen vuoden aikana näyttelyssä käyneiden koirayksilöiden lukumäärä on yli kaksinkertaistunut (2,1) ja näyttelykäyntien lukumäärä on lähes kolminkertaistunut (2,6). Tämä huima kasvu selittynee pääasiassa pohjanpystykorvarodun kasvaneesta suosioista, joka on lisännyt vuosittaisia rekisteröintimääriä ja sen myötä tuonut uusia harrastajia mukaan aktiivitoimintaan. Vuonna 2012 näyttelykäyntikertoja oli yhteensä 640 kpl ja näyttelyissä kävi 242 eri yksilöä.

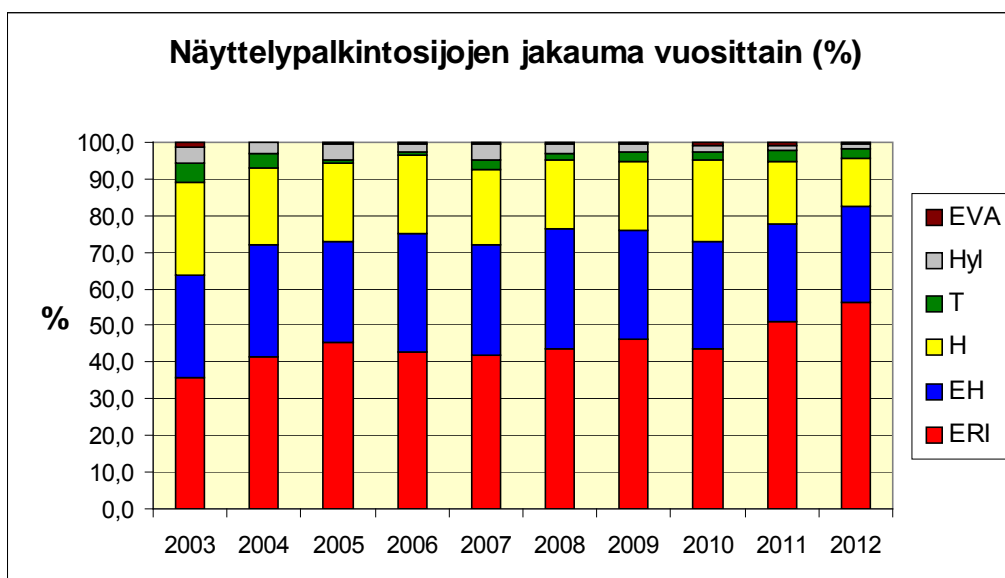
Kaavio 16

Epäyhtenäinen ulkomuoto ei kuitenkaan ole osoittautunut rodulle ongelmaksi, sillä viimeisten 10 vuoden aikana keskimäärin 74% näyttelykäynneistä on johtanut laatuarvostelun Erinomainen (ERI) tai Erittäin Hyvä (EH). Laatuarvosteluja Hyvä (H) näyttelyissä on annettu keskimäärin 20%. Laatuarvosteluja Tyydyttävä (T) vajaa 2,5%. Hylättyjä (HYL) on ollut vuosittain 1,2 –

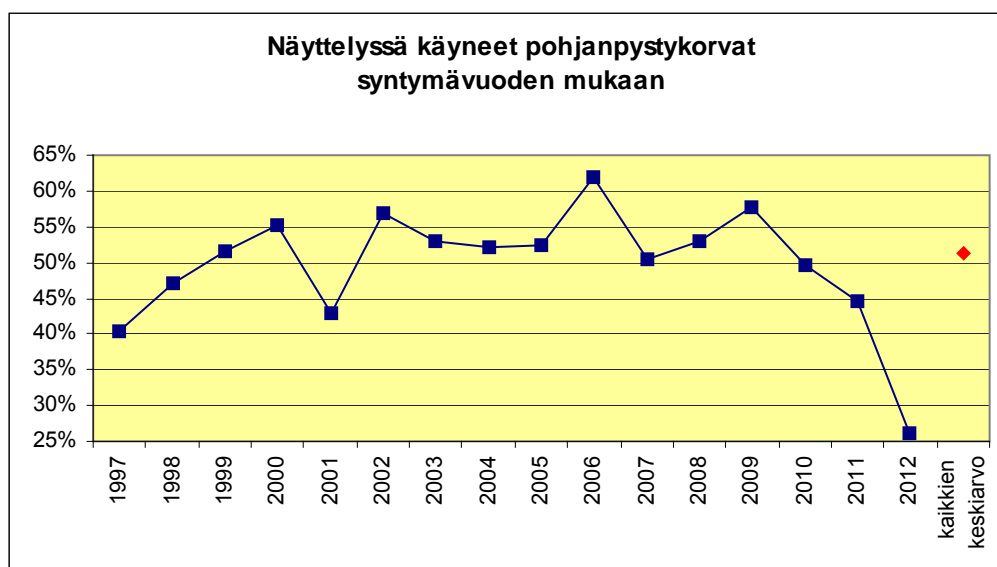
4,5% ja EVA:a 0 – 1,2% (Kaavio 17). Yleisimmät hylätyksi joutumisen syitä ovat olleet liian suuri koko tai arkuus. Muita hylkäysten syitä ovat olleet liian pieni koko, purentavirheet ja muutama kivesvikaisuus. Vuonna 2009 uusittu rotumääritelmä ei lisänne tulevaisuudessa hylkäysten lukumäärää, sillä uudistuksen yhteydessä siinä lähinnä tarkennettiin yksityiskohtia kuten esimerkiksi koiran väritystä (puhtaanvalkoinen, jossa aina selvästi erottuneet ja hyvin jakautuneet laikut, joiden ihannevärit ovat kaikki punaisen ja keltaisen sävyt), jolloin poikkeava väritys pääsääntöisesti vain laskee palkintosijaa eikä automaattisesti aiheuta hylkäystä. Eva:n yleisin syy on ollut tuomarin ja koiran yhteistyöhaluttomuus esim. hampaiden katsomisen yhteydessä.

Kaavio 17

Näyttelyssä ainakin kerran käyneiden koirien osuus koko kannasta (yli 50 % ajanjaksolla 2001-2010; Kaavio 18) on niin suuri, että kaavion 17 palkintosijajakauman voidaan katsoa kuvaavan pohjanpystykorvien ulkomuototasoa kokonaisuudessaan ja koirakanta vastaa ulkomuodoltaan keskimäärin Hyvin tai Erittäin Hyvin rotumääritelmää. Jalostus ei ole ulkomuoto-ominaisuuksien osalta johtanut sellaisiin rakenteellisiin muutoksiin, jotka altistaisivat koirat terveydellisille ongelmille tai haittaisivat niiden rotumääritelmän mukaista käyttöä.

Kaavio 18

Näyttelyssä ainakin kerran käyneiden koirien osuus koko kannasta (yli 50 % ajanjaksolla 1997-2012) on niin suuri että palkitsemis-%:n voidaan katsoa kuvaavan koirien tasoa kokonaisu-

nessaan ja koirakanta vastaa ulkomuodoltaan keskimäärin Hyvin tai Erittäin Hyvin rotumääritelmää. (Kaavio 18)

Jalostustarkastus koskee tällä hetkellä vain uroksia. Tarkastetut 33 urosta ovat olleet ulkomuodoltaan varsin moninaisia. Kookkaita uroksia on löytynyt noin 15%, samoin 15%lla on ei-toivottuja värimerkkejä. Yhdellä koiralla todettiin luppakorvat. Rakenteellisesti jalostustarkastetut urokset vastaavat kuitenkin näyttelyssä käyneitä koiria, sillä noin 70% on saanut yleisarvosanan ERI tai EH.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun tämänhetkinen rakenne, ulkomuoto ja käyttötarkoitus ovat sopuossuussa keskennään. Ulkomuodossa ei ole mitään sellaista, joka estäisi koiraa sen alkuperäisessä tehtävässään puuhun haukkuvana lintukoirona ja kaikenviljan metsästyskoirona.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Rodun ulkomuoto ei ole missään määrin liioiteltu, eikä siinä ole havaittavissa vakavia ulkomuoto- tai/ja rakenneongelmia, mutta, koiria joilta näyttelyarvostelussa tai jalostustarkastuksessa löytyy samanlainen rakentellinen puute – esim. suorat polvikulmaukset tai tiukkakaarinen häntä ja lyhyt risti – ei pitäisi parittaa keskenään.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Jalostuskoirien taso on varsin kirjavaa. Yhteistä sekä urosten että narttujen osalta on, että suurinta osaa kuitenkin käytetään käytännön metsästyksessä, vaikkei niillä koetulosta olekaan. Eniten käytetyistä uroksista 70%:lla ja nartuista 60%:lla on hyväksytty koetulos ja 35% on valioita (KVA, MVA). Jälkeläisistä on keskimäärin 32% - 38% tutkittu silmien ja polvien osalta. Jonkun verran löytyy erilaisia silmänsairauksia ja 1-asteen polvilumpioluksaatioita

Taulukko 17. Urosten jälkeläistilasto 2003 – 2012

Uros	Synt. vuosi	Pennut Yhteensä	Polvet					Silmät					Koe-luokka	Titteli
			Tutkit-tu	Tutkit-tu %	Sairai-ta	Lux-aste	Sairas % tut-kituis-ta	Tutkit-tu	Tutkit-tu %	Sairai-ta	Diag-noosi	Sairas % tut-kituis-ta		
Vauhti	2004	31	9	29%	1	1	11%	9	29%	0		0%	VOI	X
Suvantobik	1996	27	16	59%	1	1	6%	16	59%	1	Dist	6%	-	
Joutsenvaaran Luukas	2007	26	14	54%	1	1	7%	14	54%	1	MRD	7%	-	
Chic Choix Aavan Aarre	2003	26	9	35%	0		0%	9	35%	1	Glauk	11%	VOI	X
Vili	2004	25	10	40%	0		0%	10	40%	1	Dist	10%	VOI	XXX
Jimi	2007	25	3	12%	0		0%	3	12%	0		0%	KARH	
Joutsenvaaran Dave	2003	24	10	42%	0		0%	10	42%	1	Trich	10%	AVO	X
Piilokorven Viti	2005	23	7	30%	0		0%	7	30%	0		0%	VOI	XXX
Arsipan Joiku	2005	23	5	22%	0		0%	5	22%	0		0%	-	
Hupi	2005	23	8	35%	0		0%	8	35%	2	MRD KAT	25%	VOI	XXX
Rontti	2008	23	1	4%	1	1	*)	5	22%	0		0%	-	

Veeti	2009	21	1	5%	0		*)	1	5%	0		*)	AVO	
Vili	2005	21	12	57%	1	1	8%	12	57%	1	Dist	8%	AVO	
Ruskohangen Topi	2006	20	7	35%	0		0%	7	35%	0		0%	AVO	
Pohjanukon Tuisku	2007	20	6	30%	1	1	17%	6	30%	0		0%	VOI	XXX
Hopeapajulaakson Valdo	2004	20	6	30%	0		0%	6	30%	0		0%	AVO	
Paukku	2003	19	8	42%	1	1	12%	8	42%	0		0%	VOI	
Reetu	2003	19	8	42%	0		0%	8	42%	0		0%	-	
Koppeloperän Nalle	2008	19	0	0%	0		*)	0	0%	0		*)	-	
Pohjanukon Salama	2007	19	8	42%	0		0%	8	42%	1	Dist	12%	VOI	

X = muotovalio, XX = käyttövalio, XXX = muoto- ja käyttövalio
 *) liian pieni tutkittujen jälkeläisten otos [taulukko päivitetty 15.10.2013]

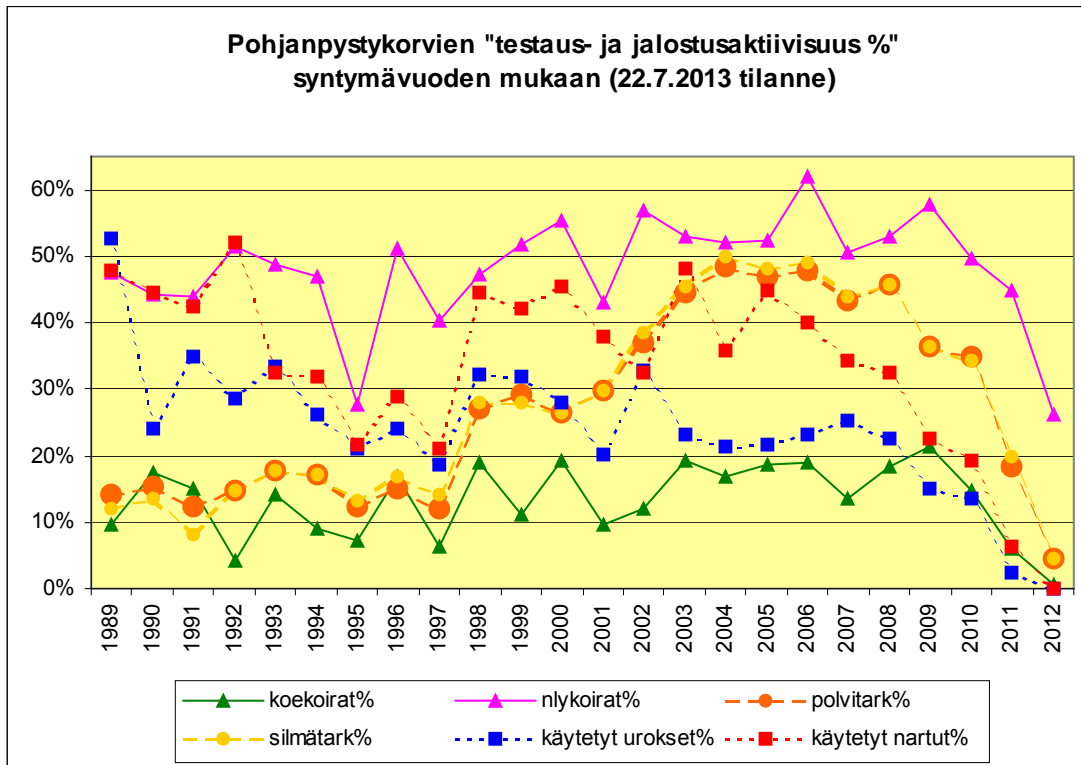
Taulukko 18. Narttujen jälkeläistilasto 2003 – 2012

Narttu	Synt. vuosi	Pennut	Polvet					Silmät					Koe- luokka	Titteli
			Tutkit- tu	Tutkit- tu %	Sairai- ta	Lux- aste	Sairas % tut- kituis- ta	Tutkit- tu	Tutkit- tu %	Sairai- ta	Diag- noosi	Sairas % tut- kituis- ta		
Nasta	2005	27	5	19%	0		0%	5	19%	0		0%	-	
Pohjanukon Nanna	2004	25	10	40%	0		0%	10	40%	0		0%	VOI	XXX
Yavanna's Lilian	2006	22	17	77%	0		0%	17	77%	0		0%	-	
Davvins Randi	2007	21	5	24%	0		0%	5	24%	0		0%	AVO	
Riekkorannan Viena	2007	21	7	33%	0		0%	7	33%	0		0%	-	
Jessica	2005	20	7	35%	0		0%	7	35%	1	phtvl(?) dist	14%	-	
Viljakoiran Vaula	2005	18	11	61%	1	1	9%	11	61%	1	MRD	9%	VOI	XX
Viljakoiran Wiina	2005	18	4	22%	0		0%	5	28%	0		0%	VOI	X
Taika	2003	17	7	41%	0		0%	7	41%	1	MRD	14%	AVO	
Joutsenvaaran Eku	2004	16	4	25%	2	1&2	50%	3	19%	0		0%	-	
Joutsenvaaran Heavy Honey	2005	16	2	12%	0		0%	2	12%	0		0%	VOI	X
Sileston Penni	2003	16	11	69%	0		0%	11	69%	1	trich	9%	-	
Taika	2006	16	7	44%	0		0%	7	44%	1	MRD	14%	VOI	X
Yavanna's Amelie	2008	15	8	53%	0		0%	8	53%	0		0%	-	
Pohjanukon Taru	2003	15	13	87%	0		0%	13	87%	0		0%	VOI	XXX
Neljäntuulen Nella	2008	15	3	20%	0		0%	3	20%	0		0%	VOI	
Karo	2008	14	2	14%	1	1	50%	2	14%	0		0%	VOI	
Kikka	2005	14	4	29%	0		0%	4	20%	0		0%	AVO	

Kainuunkairan Tepsu	2006	14	2	14%	0		0%	2	14%	0		0%	-	
Riekkorannan Hippu	2004	13	6	46%	0		0%	6	46%	2	dist KAT	33%	VOI	X

X = muotovalio, XX = käyttövalio, XXX = muoto- ja käyttövalio

Kaavio 19

Kaavioon 19 on kerätty kaikki eri tavoin testatut (koekoirat, näyttelykoirat, terveystutkitut koirat) ja jalostukseen käytetyt urokset ja nartut vuosiluokittain (syntymävuosi). Huomattavaa on terveystestauksen lisääntyminen Pevisa-ohjelman kiristymisen myötä, sillä vuoden 2002 jälkeen terveystarkoitukset on tehty yhä useammalle, myös jalostuksen ulkopuolelle jäävälle koirille, mikä osaltaan lisää kartoituksen tarkkuutta.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Pohjanpystykorvan ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma hyväksyttiin SPJ:n vuosikokouksessa Kemissä 19.3.1988. Se päivitettiin 4.4.1998 ja oli voimassa 31.12.2005 saakka. Siinä määritellyt tavoitteet ja strategia pitävät edelleen paikkansa. Ensimmäinen JTO oli vain pohjanpystykorvajaoston ja sen jalostusneuvojen käytössä. Uudenmallinen JTO (JTTn kokouksessaan 3/05 hyväksymä) tuli voimaan 1.1.2006.

1.1.2006 voimaantullut JTO (ajalle 1.1.2006-31.12.2010) toteutui kiitettävästi. Rodun terveystilanne, varsinkin silmäsairauksien esiintymistiheys aleni huomattavasti tiukentuneen PEVISA-ohjelman myötä. Samoin jalostuskoirien liikakäyttö pysähtyi 1.1.2006 voimaantulleen jälkeläisrajoituksen ansiosta. PEVISA-ohjelmalla on ollut hyödyllinen vaikutus rodun hyvän terveyden ylläpidossa, vaikkakin selvä tarve tarkastusohjelman kiristämiseen silmätarkastuslausunnon voimassaolon (36kk) osalta oli olemassa.

1.1.2011 voimaantullut JTO (ajalle 1.1.2011-31.12.2015) on samoin toteutunut erinomaisesti jo aiemmin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Paineita kuitenkin päivittää JTO ennen aikaisesti johtuu etupäässä Ruotsista kantautuneista epilepsian runsaasta esiintyvyydestä heidän pohjanpystykorvakannassaan. Koska myös suomalaisessa kannassa esiintyy ruotsalaistaustaa on tässä JTOssa myös epilepsian esiintyminen suomalaisessa populaatiossa otettu huomioon. Lisäksi

polvilumpioluoksaation esiintyvyys on lisääntynyt viimeisen sukupolven aikana 3,89% -> 6,05%. Sen vähentämiseksi on harkittava jos mahdollista esim. BLUP-menetelmää.

Ulkomuotoasiat ovat edelleen ohittaneet harrastajakunnan tärkeysjärjestyksessä käyttöpuolen asiat. Syynä on todennäköisesti ero vaivan määrässä, kun käydään joko näyttelyssä tai sitten käyttökokeessa. Pitkällä aikavälillä yli 50 % koirista käy näyttelyssä, kun taas vain noin 16 % osallistuu linnunhaukkukokeisiin.

Vuosittainen sukusiitosaste on saatu painumaan alle 2,5 % laskettuna 7-polvella, mikä on positiivista kehitystä ja koko populaation keskimääräinen sukusiitosaste on vahvasti laskusuunnassa.

Suosituksena on ollut, ettei uroksella saisi olla enempää kuin kolme astutusta/pentuetta vuodessa. Tämä on toteutunut melko hyvin, joskin muutamia uroksia on käytetty useamminkin ja tietyillä uroksilla on yleisesti ottaen runsaammin jälkeläisiä, sillä koiria käytetään useita vuosia jalostukseen.

Tulevaisuuden tavoitteet ja toimenpiteet, sekä toimenpiteen tulos

Tavoite	Toimenpide	Toimenpiteen tulos
Koekäyntimäärien lisääminen	v.2005 aloitettu kampanja linnunhaukkuoikeiden tunnetuksi tekemiseksi	Koekäyntimäärät kääntyivät välittömään kasvuun keskiarvosta 130,2/v (2001-2006) ->290,5/v (2007-2012), joka on yli kaksinkertainen
Matadoriurosten käytön pysäyttäminen	PPK-jaoston esitys ja rotukohdainen erikoisohje, joka sisältää maksimi jälkeläismäärän ja tuli voimaan 1.1.2006	Uroksia käytetään jalostukseen laajemmalla pohjalla
Rodun yleisen terveyden ja lisääntyvyyden kartoitus	SPJ:n 70-vuotiskirjaa varten suoritettu kasvattajakysely vuodenvaihteessa 2006-2007	Ei ole havaittavissa vakavia elinkykyä alentavia terveysongelmia eikä lisääntymisongelmia
Rodun käyttöominaisuuksien ja luonteen kartoitus kasvattajien kannalta	SPJ:n 70-vuotiskirjaa varten suoritettu kasvattajakysely vuodenvaihteessa 2006-2007	Rotua harrastetaan edelleen etupäässä metsästystarkoituksia varten, eikä luonteessa ole ongelmia
Perinnöllisen kaihin ja PHTVL/PHPVn frekvenssin alentaminen	Omistajien kannustaminen käyttämään koiriaan silmätarkastuksessa	35 % vuosina 2001-2012 syntyneistä pohjanpystykorvista on silmätarkastettu. Perinnöllisen kaihin esiintymistiheys on laskenut 5,05% -> 3,88 % ja PHTVL / PHPV asteet 2-6 esiintymistiheys 3,9% -> 1,06 %
Sukusiitosasteen kehityksen seuranta	Vuosittaisen ssa % laskeminen 9-polvella	Sekä vuosittainen, että elossa olevan (laskennallisesti 10 v. jaksot) kannan sukusiitosaste on laskusuunnassa ollen nyt alle 3%
Uusi tavoite: Epilepsiariskin vähentäminen. Viime vuosien aikana epilepsiatapauksia on ilmoitettu yli 20	Pyritään vähentämään epilepsiariskiä käyttämällä epilukulasentaa ja mahdollisesti BLUP-menetelmää yhdistelmien suunnittelussa	

Uusi tavoite: Polvilumpioluksaation esiintyvyyden vähentäminen. Viimeisen sukupolven aikana polvilumpioluksaation esiintyvyys on lisääntynyt 3,89% -> 6,05%.	Pyritään vähentämään esiintyvyyttä käyttäen riskikartoitusta. Mahdollisesti BLUP-menetelmää tai muuta indeksisiä yhdistelmiä suunniteltaessa.	
--	---	--

6 JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Pohjanpystykorvan toivotaan edelleen pysyvän pienehkönä lintua haukkuvana metsästyskoirana, jolla on kiinnostusta myös muuhun riistaan ja joka on pitkäikäinen sekä henkisesti ja fyysisesti terve.

Metsästysmahdollisuuksien väheneminen (lintukantojen pieneminen, metsästysmaastojen pirstoutuminen) asettaa tulevaisuudessa rotujärjestölle paineita keksiä sopivia korvaavia koemuotoja, jotta käyttöominaisuuksia voidaan arvioida tulevaisuudessakin.

Ulkomuototavoitteena on pyrkiä yhtenäistämään rodun kokonaiskuvaa uusitun rotumääritelmän tavoitteen mukaan, pienentämään rodun kokovaihtelua, säilyttää karvapeite kaksikerroksisena (karkeahko peitinkarva ja tiivis pohjavilla), luusto voimakkaana ja luonne tasapainoisena.

Rodun kannalta on edelleen tärkeintä kehittää rodun linnunhaukkuominaisuuksia unohtamatta kuitenkaan rodun monikäyttöisyyttä, eikä rodunomaista ulkomuotoa. Pohjanpystykorva ”kaikenviljan” metsästyskoirana mahdollistaa sen käytön myös suurriistajahdissa kuten hirvi- ja karhu-koirana sekä pienpetojahdissa (näätä, kärppä, orava, supi ja minkki), joihin rotu osoittaa myös vahvaa kiinnostusta.

Populaatiotasolla tavoitteena on laajentaa jalostuspohjaa käyttämällä sekä uroksia, että narttuja laajalla pohjalla ja pitämällä vuosittainen urosten ja narttujen suhde mahdollisimman lähellä yhtä (1). Kannustetaan uusia harrastajia harkitsemaan pennutusta tai uroksen käyttämistä astutukseen. Sukusiitosastetta kontrolloidaan suosittelemalla yhdistelmiä, joiden sukusiitosaste ei nouse yli 3% laskettuna 7 sukupolvella.

Rodun tunnetuksi tekemiseksi ja myös jalostuspohjan laajentamiseksi, on kampanjoitava myös rodun muita ”nykyaikaisempia” käyttötarkoituksia, kuten jäljestäminen, pelastusetsintä, raunio-koiratoiminta ja agility. Pohjanpystykorva on luonnostaan utelias ja aktiivinen rotu, jolla on hyvä haju- ja kuuloaisti, sekä ilmiömäinen ketteryys, joten se sopii erittäin hyvin em. harrastuksiin, joissa se myös saa käyttää samoja ominaisuuksia ja aisteja, joita se tarvitsee metsälläkin.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostuskoiriksi suositellaan koiria,

- jotka ovat fyysisesti ja henkisesti terveitä ja niillä on voimassa oleva PEVISA tarkastuslausunto.
- joilla on rodunomaisessa käyttökokeessa vähintään AVO-3 palkintosija
- jotka ulkomuodon osalta omaavat vähintään laatuarvostelun ”hyvä” (ent. 2 palkinto, nykyisin keltainen kortti)
- joilla on alle 30 jälkeläistä/yksilö tai uroksella on astutuksia vähemmän kuin 2 kpl ko. kalenterivuotena. Huom. Kuluva vuosi huomioidaan laskennassa, joten ennakkointia vaaditaan. Uroksen omistajan on omalta osaltaan huolehdittava, ettei pentumäärä ylitä.

- uroksia, jotka ovat vähintään 18 kk ikäisiä astutushetkellä, mutta kuitenkin alle 12 vuotta vanhoja, sekä yli 12 vuotiaita uroksia, joilla ei vielä ole jälkeläisiä.
- narttuja, jotka ovat vähintään 24 kk ikäisiä astutushetkellä, mutta kuitenkin alle 10 vuotta vanhoja. Huom. yli 8 vuotiailta nartuilta vaaditaan ennen astutusta eläinlääkärin todistus, jonka mukaan pennutuksesta ei ole haittaa nartun terveydelle, jotta sitä voidaan käyttää jalostukseen. Eläinlääkärin todistus on voimassa 6kk.
- nartuille sallitaan maksimissaan viisi (5) pentuetta.

Lisäkritterit:

- Jalostukseen ei suositella käytettävän koiraa joka on saanut kaksi (2) kertaa laatupalkinnon 0 (HYLÄTTY) tai kaksi (2) kertaa laatumaininnan EVA (ei voida arvostella) luonteensa vuoksi.
- Kahden tunnetun PRA:n kantajan jälkeläisiä ei saa parittaa keskenään

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Siitoseläiminä tulee käyttää keskitasoa parempia koiria. Urosten kohdalla valinnan on oltava tiukempaa kuin narttujen, koska ne saavat kaiken kaikkiaan enemmän jälkeläisiä. Periaatteet ovat kuitenkin kummallakin sukupuolella samat. Pyritään suosittamaan mahdollisimman laajalla pohjalla eri sukuisia uroksia ja siten leventämään jalostuspohjaa.

Ominaisuuksista ehdottomasti tärkeimmät ovat luonne, terveys ja normaali lisääntyminen. Vain henkisesti ja fyysisesti terve koira elää omistajansa iloksi pitkän ja tasapainoisen elämän. Koiran on oltava myös käyttöominaisuuksiltaan hyvä, rodunomainen. Ulkomuodollisesti oikea tyyppi tulee säilyttää. Ulkomuotojalostus ei kuitenkaan saa mennä terveyden eikä käyttöominaisuuksien edelle. Jalostus tulee olla rodun parantamista kokonaisuutena, ei huippuyksilöiden rääteläintä.

Suomen Kennelliiton hallitus on 8.4.2010 pidetyssä kokouksessaan hyväksynyt rotukirjan uudelleen avaamisen JTTn päätöksen 17.2.2010 (2/2010) mukaisesti. Rotuunottoa varten rotujärjestö on nimennyt seuraavat ulkomuototuomarit suorittamaan pohjanpystykorvan rotuunottoja: Pekka Teini, Reino Korpela, Matti Palojärvi ja Tapio Eerola. Pohjanpystykorvajaosto järjestää vuosittain enintään kaksi erillistä rotuunottotilaisuutta. Tilaisuudessa otetaan hyväksytyiltä koirilta näyte DNA-tunnisteen muodostamista varten. DNA-tunniste on koiralta otettuun DNA-näytteeseen perustuva yksilöllinen ”DNA-sormenjälki” (SKLn Koirarekisteriohje) Ensimmäiset kolme koiraa (kaksi urosta ja narttu) rotuunotettiin Kuopiossa 29.1.2011. Kuopion jalostuspäivillä 26.1.2013 rotuunotettiin yksi narttu.

Jalostuksen osa-alueiden tärkeysjärjestys on:

1. Populaation kokonaistila ja rakenne: Tärkeintä on pitää huolta koko rodusta. Jalostuskoirien liikakäyttöä on säännelty PEVISA-ohjelmassa rajoittamalla jokaisen koirayksilön jälkeläismäärää. Sukusiitosta kontrolloidaan suosittelemalla yhdistelmiä, joiden sukusiitosaste ei nouse yli 3% laskettuna 7 polvella.

2. Terveys: Tarpeeksi laaja jalostuspohja luo edellytykset tehdä valintaa myös terveyspuolella. Mahdolliset ja tunnetut vakavaa sairautta (esim. epilepsia) kantavat / levittävät yksilöt on pyrittävä seuloimaan pois jalostuksen piiristä ilman, että käytettävissä oleva jalostusyksilöiden lukumäärä ja samalla geenipohja supistuisi.

3. Luonne ja käyttöominaisuudet: Pohjanpystykorva on alkuperäiseltä käyttötarkoitukseltaan metsästyskoira, joten sen tulee olla luonteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan siihen kykenevä. Jalostuksessa on käytettävä niitä koiria, jotka ovat osoittaneet kykynsä, joko käytännön metsästyksessä tai rotujärjestön järjestämissä kokeissa. Näiden koirien esille tuominen on tärkeää. Paukkuarkuutta ei tule sallia jalostuskoirilta.

4. Ulkomuoto: Ulkomuoto on vasta viimeisellä sijalla tärkeysjärjestyksessä. Ulkomuodollisesti kaunis, mutta henkisiltä kyvyiltään metsästyskäyttöön soveltumaton koira on rodunjalostuksellisesti arvoton yksilö. Kun käyttöominaisuudet saadaan kuntoon, voidaan keskittyä ulkomuodon korjaamiseen. Jalostukseen ei tule kuitenkaan käyttää epärodunomaisia yksilöitä (esim. huomattavasti ylikorkeita, pitkäkarvaisia tai vakavia rotumääritelmän vastaisia ominaisuuksia omaavia yksilöitä)

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

SWOT-nelikenttäänalyysin tulkinta	
<i>Vahvuudet (Strength)</i> - käytä hyväksi, vahvista	<i>Heikkoudet (Weakness)</i> - vältä, lievennä, poista
<i>Mahdollisuudet (Opportunity)</i> - varmista niiden hyödyntäminen	<i>Uhat (Threat)</i> - kierrä, lievennä, poista

Populaatio ja terveys	
<i>Vahvuudet</i> etupäässä terve ja pitkäikäinen vahva perinne lisääntynyt rodun suosio kasvavat rekisteröintimäärät mahdolliset uudet rotuunotot yleinen valistaminen ja tiedottaminen lehdessä ja rotujärjestön sivuilla	<i>Heikkoudet</i> populaation keskimääräisen sukusiitosasteen ja keskimääräisen sukulaisuussuhteen kasvu rotuunottojen vähentynyt lukumäärä kaikkia rotuunotettuja koiria ei käytetä jalostukseen perinnöllisten sairauksien mahdollisuus harrastajien passiivisuus ja tietämättömyys riskeistä
<i>Mahdollisuudet</i> rotuunotot ja uudet tuonnit käytetään vain PEVISA-tarkastuksessa terveiksi todettuja koiria jalostukseen jalostusneuvonnan tehostaminen	<i>Uhat</i> liian tiukat jalostussuositukset, jolloin osaa pentueista ei rekisteröidä sisäsiitos ulkomuodon parantamiseksi sairauksien salailu (esim. epilepsia) ER-rekisterissä olevien koiria ei käytetä riittävästi jalostukseen ER-rekisterissä olevien koirien laadun todistamaton yliarvioiminen harkitsemattomat, jalostustoimikunnan riskikartoittamattomat yhdistelmät omistajien liian korkeat vaatimukset antaa urosta jalostukseen rodun kasvattaminen tienaamismielessä (kysyntä ylittää tarjonnan)

Luonne ja käyttöominaisuudet	
<p><i>Vahvuudet</i></p> <p>miellyttävä ja ystävällinen aktiivinen monipuolinen metsästyksessä riistaverisyys (riistavietti)</p>	<p><i>Heikkoudet</i></p> <p>mahdollinen paukkuarkuus taantuvat metsästysominaisuudet perinteisen linnunmetsästysmahdollisuuksien väheneminen koirien jalostusarvoa ei pystytä määrittämään koska liian pieni osa koirista käy käyttökokeissa ei pelkää ”seurakoira”</p>
<p><i>Mahdollisuudet</i></p> <p>myös muita harrastusmahdollisuuksia kuin metsästys esim. agility, TOKO, jäljestys, noutaminen, pelastustyö (raunio, etsintä)</p>	<p><i>Uhat</i></p> <p>laskeva lintukanta metsästysrajoitukset ja -kiellot rodun siirtyminen seurakoiraksi</p>

Ulkomuoto ja rakenne	
<p><i>Vahvuudet</i></p> <p>laaja vaihtelu ulkomuodossa sekä rakenteellisesti että värityksessä säätä ja rankkoja olosuhteita kestävä turkki</p>	<p><i>Heikkoudet</i></p> <p>heikkotasoisien ja epärodunomaisten koirien jalostuskäyttö yhtenäisen ulkomuodon puute</p>
<p><i>Mahdollisuudet</i></p> <p>valintaa on helppo tehdä</p>	<p><i>Uhat</i></p> <p>sisäsiitos ulkomuodon parantamiseksi koiran koon kasvu (suuruus) rungon muuttuminen neliömäiseksi luuston keveneminen ja ilmavuus</p>

Markkinapotentiaali	
<p><i>Vahvuudet</i></p> <p>monipuolisuus eri käyttötarkoituksiin mahdollistaa pitkän jahtikauden (kaiken- viljankoiria) miellyttävä luonne suosion kasvu kysyntä ylittää tarjonnan</p>	<p><i>Heikkoudet</i></p> <p>metsästäjäkunnan ”ukkoutuminen” harrastajien miesvaltaisuus harkitsematon kasvatus, koska pentujen kysyntä ylittää tarjonnan jatkuvasti harrastajien passiivisuus</p>
<p><i>Mahdollisuudet</i></p> <p>uudet nuoret harrastajat naisten mukaantulo</p>	<p><i>Uhat</i></p> <p>pentujen siirtyminen pelkää ”seurakoiriksi”</p>

Varautuminen ongelmiin				
<i>Riski</i>	<i>Syy</i>	<i>Varautuminen</i>	<i>Miten vältetään</i>	<i>Toteutuessaan merkitsee</i>
metsästyskäyttö vähenee	kaupungistuminen harrastajakunnan vanheneminen kiellot ja rajoitukset metsästysalueiden pirstoutuminen	nuorten ja naisten kannustaminen metsästys-harrastukseen	tiedotus, valistus	rotu siirtyy pääosin seurakoira-ksi käyttöttestattu populaatio pienenee
lintukannat vähenevät	vanhojen metsien väheneminen pienpeto ja vahinko-eläinten kannan kasvu	tutkitaan mahdollisuutta käyttää muussa metsästyksessä aktiivinen riistanhoito ja harrastajien valistaminen	käytetään jalostukseen monipuolisia metsästyskoiria aktiivinen riistanhoito ja harrastajien valistaminen	rotu siirtyy pääosin seurakoira-ksi käyttöttestattu populaatio pienenee
käyttökokeisiin ei saada koiria	passiiviset harrastajat tuomaripula	harrastajien aktivointi koulutuksista tiedottaminen	tiedotus kokeista, avustetaan ensikertalaisia kaikin tavoin	jalostusarvoa ei voida määrittää, jolloin rodun jalostamista halutunlaiseksi ei voi tehdä
sukusiitos-% alkaa kasvaa uudelleen	jalostusneuvontaa ei käytetä jalostussuosituksia ei noudateta	yhteenveto korkean ss-% aiheuttamista riskeistä rotuunotot	valistus, uros-suosituslistat, kasvattajien koulutus rotuunotot harrastajien motivointi koe ja näyttelykäynteihin	perinnölliset ja autoimmuunisairaudet lisääntyvät ja hedelmällisyys alenee
perinnöllisten sairauksien lisääntyminen	liian lievät PEVISA-tarkastusvaatimukset liian pieni jalostukseen käytettyjen koirien lukumäärä sairauksien salailu	kartoitetaan potentiaaliset sairauden kantajat nykyisten tietojen pohjalta yhteenvetoja syistä, jotka johtavat perinnöllisten sairauksien lisääntymiseen ja sen julkaisu	kiristetään PEVISA-tarkastusvaatimuksia jalostussuosituks- et vain terveeksi todetuista koirista käytetään riittävän vanhoja koiria (yli 4v.)	sairaiden koirien määrän lisääntyminen
ulkomuodon ihannointi	näyttelyiden korostaminen	korostetaan käyttöominaisuuksia, tyydyttään ulkomuodoltaan ”hyviin” koiriin	suunnataan pentumyynti metsästyksen harrastajille	rotu siirtyy pääosin seurakoira-ksi

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Pohjanpystykorvien jalostusta on harrastettu Suomessa neljäkymmentä vuotta. Alussa jalostusta tehtiin hyvinkin voimakkaasti sukusiitosta, linjasiitosta ja karsintaa käyttämällä. Jalostus oli suurelta osin yksittäisten henkilöiden tekemää tai vähintään heidän ohjamaansa ja sitä kautta johtanut tiettyihin ”linjatyyppeihin” ja valtasukuihin.

Jalostukseen on tuonut ja tuo edelleenkin oman lisänsä rotuun otetut koirat ja sitä kautta saatu uusi geeniperimä ja monimuotoisuus. Voidaan perustellusti luonnehtia pohjanpystykorvan olevan vielä rotuna heterogeeninen l. epäyhäinen. Rodun ominaispiirteisiin on ollut vaikuttamassa kaikkein eniten maantieteellisesti eri alueiden metsästäjät. Alueelliset käyttötarpeet ovat asettaneet metsästyskoirille erilaisia vaatimuksia, kuten runsaslumisimmille seuduille pidempi-runkoisempaa jalkavaa koira ja kun taas metsäpeitteisillä seuduilla on suosittu enempi pienempää kevyempää koira, joka on ollut ja on hanakka pienriistan haukkuja.

Edellä mainituista seikoista on seurauksena että rodun ulkomuoto, koko ja väri vaihtelevat melko voimakkaasti eri yksilöillä ja perinnöllisiä sairauksia esiintyy silloin tällöin. Tämä yhdessä melko passiivisesti kenneltoimintaan suhtautuvan harrastajakunnan kanssa asettaa voimakkaan haasteen rodun jalostukselle. Rotujärjestö/-jaosto onkin katsonut tärkeimmäksi lähitulevaisuuden tavoitteeksi terveyden ylläpidon ja käyttöominaisuuksien parantamisen. Jalostussuosituksissa etusijan saavat rodunomaisessa käyttökokeessa palkintosijan saaneet urokset ja urokset, joilla ei vielä ole jälkeläisiä. Vain PEVISA-tarkastuksessa terveeksi todettuja koiria saa käyttää jalostukseen. Ulkomuotojalostuksessa keskitytään koiran koon ja turkin pituuden vaihteluiden minimoimiseen käyttämällä jalostukseen vain yksilöitä jotka ulkomuotoarvostelussa ovat saaneet vähintään ”Hyvän” arvosanan.

Toimintasuunnitelmassa kerrotaan millä toimenpiteillä haluamaamme tavoitteeseen päästään. Nämä toimenpiteet aloitetaan välittömästi.

6.5.1 Toimenpiteet ja aikataulut

PEVISA-tarkastus on tehtävä sekä urokselle että nartulle ennen ensimmäistä astutusta /astuttamista. Mikäli koira käytetään jalostukseen myöhemmin uudelleen, niin silmä tarkastuslausunto ei saa olla 36 kk vanhempi. Kennelliiton hallitus on päivittänyt virallisten terveystutkimusten ohjeita. Suurin muutos koskee polvilausuntoja, joiden kohdalla 2012 alusta lähtien on alle kolmen vuoden ikäiselle koiralle annettu lausunto voimassa vain kaksi vuotta. Virallisen polvilausunnon alaikäraja on 12 kuukautta. Alle kolmivuotiaalle koiralle tehty tutkimus tarvitsee uusia kahden vuoden jälkeen vain, mikäli tutkimustulos halutaan pitää voimassa. Koska PEVISA-ohjelmaan on kirjattu vaatimus polvilausunnotta, pitää vanhentunut lausunto uusia ennen seuraavaa astutusta. Polvitutkimusta ei tarvitse uusia, jos koira on tutkimushetkellä täyttänyt kolme vuotta.

Urosvalintaa pyritään ohjaamaan järjestön Internet-sivuilla olevan ”jalostusurokset”-listan avulla, jossa on lueteltuna sellaiset urokset, jotka täyttävät jalostusurokselle asetettavat kriteerit. Listalla olevien urosten määrä pyritään pitämään 50 – 100 kpl välillä, jotta vaihtoehtoja olisi riittävästi. Mikäli listalle ei muuten saada haluttua määrää vaihtoehtoja, voidaan listaa täydentää sellaisilla uroskoirilla, joilta jokin vaadituista kriteereistä puuttuu (puuttuva kriteeri ilmoitetaan selvästi), mutta jotka muilta ominaisuuksiltaan ovat selvästi keskitasoa parempia. Jaoston sivulla on listattuna myös rotuun otetut urokset, joiden jalostuskäytöllä pyritään perimän laajentamiseen. KoiraNet tietokannan avulla voidaan myös tehdä tarvittavia hakuja.

Sukusiitosastetta kontrolloidaan antamalla sellaisia urossuosituksia, joissa sukusiitosaste jää alle 3% (SPJ:n Pystykorvatietokanta, Koirasuku-ohjelma tai KoiraNet laskettuna 7 sukupolven mukaan). Pitkän ajan tavoitteena on koko rodulla 2,5 % - 3 % sukusiitosasteen taso laskettuna 7 sukupolven mukaan. Tarvittaessa urossuositus voidaan antaa ”jalostusurokset”-listan ulkopuolelta tai jalostustarkastettujen listalta, jos em. tavoitteeseen ei muuten päästä, kuitenkin siten, että vain PEVISA-tarkastuksessa terveeksi todettuja koiria käytetään jalostukseen. Kannustetaan kasvat- taja käyttämään jalostusneuvonnan palveluja.

Kun sukusiitosaste pyritään pitämään mahdollisimman alhaisena ($\leq 3\%$), sukukatkerroin pyritään pitämään mahdollisimman korkeana (0,9 - 1 laskettuna 4:llä sukupolvella tai 0,8 – 0,9 laskettuna 5:llä sukupolvella), tällöin sukutaulussa esiintyvien esivanhempien lukumäärä on suuri.

Yhdistelmässä voidaan nartulle sallia lievennyksiä jalostuskoirille asetetuista kriteereistä, mikäli uros on suositeltavien jalostusurosten listalla. Edellytyksenä on että nartulla ei ole hylkääviä virheitä ja se on PEVISA-tarkastuksessa terveeksi todettu.

Yhden koiran jälkeläismäärä ei saa ylittää 5 % viiden vuoden penturekisteröinneistä. Pohjanpystykorvajaosto teki 30.10.2004 esityksen, joka hyväksyttiin SPJ:n hallituksen kokouksessa 6.11.2004 ja toistaiseksi voimassa olevan päätöksen mukaan jälkeläisten enimmäismäärä on 30 pentua/yksilö alkaen 1.1.2010. Urokselle astutussuositus on maksimissaan kolme astutusta kalenterivuodessa. Ensikertalaiselle urokselle suositellaan vain yksi astutus ensimmäisenä jalostusvuonna.

Käyttökokeissa käyntien määrää kasvatetaan aktivoimalla ja kannustamalla pohjanpystykorvaharrastajia suorilla yhteyden otoilla (jaosto ja aktiiviharrastajat), Pystykorvalehden artikkeleilla ja erilaisin aktivointikampanjoin.

Pohjanpystykorvan rotuunottokatselmuksien suunnittelut ja järjestelyt.

Aloitetaan kasvattajakoulutus Pystykorvalehdessä julkaistavilla artikkeleilla.

Laaditaan jatkuvasti PPK-jaoston nettisivuilla esillä oleva terveys- ja luonnekyselykaavake, jolla omistajat voivat ilmoittaa koirillaan esiintyvistä sairauksista ja ongelmista sekä luonteesta jalostusneuvonnan arkistoon seurantaan varten. Tämän lisäksi kyselyjä voidaan kohdistaa suoraan kasvattajille ja omistajille s-posteilla.

Aikataulut:

Tapahtuma / Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Uusittu JTO voimassa		X	X	X	X	X	
Pevisa-ohjelma voimassa	X						
Pevisa-ohjelma uusittava	X					X	
Uusittu Pevisa-ohjelma voimassa		X	X	X	X	X	
Yleinen terveystarkastus	X		X		X		X
Epilepsiakysely		X		X		X	
Luonnekysely	X			X			X
Jalostuspäivät	X	X	X	X	X	X	X
Pohjispäivät	X	X	X	X	X	X	X

6.5.2 Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Tavoitteiden toteutumista ja koirakannan kehitystä seurataan vuosittain mm. alla lueteltujen asioiden avulla:

- koirien terveys- ja PEVISA-tilanne, erilliset tutkimukset sekä muut sairaudet (esim. epilepsia)
- koirien rekisteröinnit ja jälkeläismäärät
- koirien ja niiden jälkeläisten koekäynnit ja koetulokset (koirakohtainen tulos-indeksi)
- koirien ja niiden jälkeläisten näyttelykäynnit ja näyttelytulokset
- rekisteröityjen koirien sukusiitosaste ja sukukatkerroin
- kasvattajien toiminnan tulokset

Pohjanpystykorvajaosto ja jalostusryhmä seuraavat rodun kehittymistä ja tekevät siitä tarvittaessa korjaus- ja kehittämissuunnitelmia SPJ:n hallitukselle.

7 LÄHTEET

- SPJ/Pystykorvatietokanta / SPJ
- Suomenpystykorvan ja pohjanpystykorvan vuosikirjat, SPJ
- Pystykorva-lehdet / SPJ
- SPJ 50 vuotta julkaisu / SPJ 70 vuotta julkaisu
- Internet / SKL:n KoiraNet tietokanta
- Koirasuku-ohjelma ja tietokanta
- Endog v4.8-ohjelma: Juan Pablo Gutiérrez and Félix Goyache (2005) A note on ENDOG: a computer program for analysing pedigree information. *Journal of Animal Breeding and Genetics*, 122: 172-176.
- SKK:n HundData tietokanta / SKK:n AvelsData tietokanta
- Rotuunottoaavakkeet / SKL
- 2006-2007 suoritettu kasvattajakysely 1988-2006 PPK-pentueita kasvattaneille
- Pienten populaatioiden jalostus / Katariina Mäki 2004
- Terveempien koirarotujen puolesta - sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan / Katariina Mäki ja Tarja Ekman 2004
- Vain monimuotoinen koirarotu selviää / Katariina Mäki 2007
- SKK/SFF Raskompedium 2009
- RAS Norrbottenspets (pohjanpystykorvan ruotsalainen JTO)
- SKL Luonnetestisäännöt
- Koiranjalostuksen Opas / Lauri Vuolasvirta
- Kirjallisuudessa kuvattujen sairauksien lähteet:
- *Genetics Committee of the American College of Veterinary Ophthalmologists. *Ocular Disorders presumed to be inherited in Purebred Dogs*. ISBN 0-96-35163-2-0. 3th Ed. 1999
- *Mykkänen, R. Pohjoisen pihakoira on kantanut nimeä pohjanpystykorva vasta 25 vuotta. *Koiramme* 3/1998. Suomen Kennelliiton julkaisu. s. 20-27.
- Svenska Kennelklubben. *Sund Hundavel - genetiska anomalier hos hundar*. Utg. 1. Okt. 1994. Kap. C. s. 83-85.
- Inkeri Kangasvuo, Mauri Kumpulainen ja Ilmo Karvinen

8 LIITTEET

- Rotumääritelmä <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/A5BAA761-E52D-444B-9EB5-93892E127857/0/pohjanpystykorva114.pdf>
- Rotuunottosäännöt ja –kaavake <http://www.spj.fi/fi/rodut/pohjanpystykorva/jalostus/rotuunotto/> kaavake on sivun alareunassa
- PEVISA-ohje <http://www.spj.fi/fi/rodut/pohjanpystykorva/terveys/pevisa/>

- Ohjeet rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistysten ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/3BC35A70-8DE7-4082-8F22-A68FF31A8989/0/JTMKohje2008.pdf>
- Valionarvosäännöt <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/D453C2FE-677D-4ADE-9750-33D195845452/0/valionarvosäännöt2011.pdf>
- SPJ:n säännöt ja ohjeet <http://www.spj.fi/fi/jarjesto/toiminta/saantoja+ohjeita+ja+lomakkeita/>
- Pohjanpystykorvien kasvattajakilpailusäännöt <http://www.spj.fi/binary/file/-/id/97/fid/41/>
- Pohjanpystykorvien SM kilpailusäännöt <http://www.spj.fi/binary/file/-/id/97/fid/68/>
- Eläinsuojelulaki ja –asetus <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/95A87C1B-14BB-46F2-A7AE-865BB22A88BA/0/liite1.pdf>
- Lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/957AA4B1-7BD2-4707-B7B8-5B1A88DF9153/0/liite4.pdf>
- Ohjelman laadinta ja hyväksyminen –prosessikaavio <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/1B12701F-C438-4E7A-83A4-4C8379167125/0/JTOohje.pdf>
- Ohjelman mallirunko <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/60A4DBF8-B5BC-4A7E-A9DC-87B9F9908BAE/0/JTOMalli.pdf>
- Suomen Pystykorvajärjestön tietokanta <http://www.metsastypystykorvat.com/spj/>
- Suomen Kennelliiton tietokanta KoiraNet <http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx>

9 LYHENTEET, TERMIT JA SANASTO

Autoimmuunisairaus – sairauksia jotka johtuvat immuunivasteen kohdistumisesta kehon omiin antigeneihin (= aineita, jotka aiheuttavat elimistössä vasta-aineiden eli immunoglobuliinien muodostumisen)

Geeni – perintötekijä.

Hammaspuutokset - tarkoittaa yleensä kulmahampaan takaa puuttuvia pienehköjä hampaita (P1 tai P2)

Häntämutka - syntyy, kun häntänikamien päät pyöristyvät, jolloin nikamien pinnat eivät enää ole yhteneväiset. Sairaus liittyy luunmuodostuksen häiriöön.

Jalostusorganisaatio – jalostuksesta vastuullinen toimintaryhmä ja –taho

JTO - Jalostuksen Tavoite Ohjelma

Kivesvika – yleensä laskeutumaton kives tai todellinen kiveksen puutos

Kriteeri - vaatimus

Matadoriurossa – paljon käytetty, erinomaisena jalostus- ja siitoskoirana pidetty yksilö

Napatyrä – napanuoran katkaisusta aiheutunut vaurio, jonka seurauksena napa-aukon sulkeutuminen epäonnistuu ja navan alue pullistuu tyräksi

PEVISA – Suomen Kennelliiton ”Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma”

Populaatio – rodun tietyn alueen yksilöistä rakentunut eläinjoukko

Polygeeninen periytyminen – monen eri geenin aikaansaama ominaisuus, lisäksi ympäristöllä on suuri vaikutus ilmiösuun

Resessiivinen - peittyvä/väistyvä geeni tai ominaisuus. Geenin vaikutus ilmenee ainoastaan jos yksilö saa kaksi kopiota geenistä. Resessiivinen ominaisuus voi pysyä piilossa useiden sukupolvien yli.

Siitosmateriaali – jalostuspohja, elossa oleva terve kanta

Sukusiitosaste, ssa – Sukusiitosaste kertoo eläimen sellaisten geeniparien (geenipari: toinen isältä, toinen emältä) osuuden, joissa molemmat alleelit (geenin eri versiot) ovat alkuperältään samoja ja homotsygoottisia, siis peräisin samalta esivanhemmalta. Eläin on silloin saanut saman alleelin kummaltakin vanhemmaltaan. Sukusiitosaste lasketaan jakamalla koiran vanhempien sukulaisuussuhde kahdella. Pennun sukusiitosaste ei siis riipu vanhempien sukusiitosasteista vaan siitä, ovatko vanhemmat keskenään sukua.

Strategia – toimintasuunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi

Tehollinen populaatio – jalostukseen käytettyjen yksilöiden suhteellinen lukumäärä, joka vaihtelee sukupolvittain ja johon vaikuttaa pentuja tuottavien yksilöiden lukumäärä ja niiden sukupuolijakauma. Yleensä pentuja tuottava koirakanta on suurempi kuin tehollinen populaatiokoko

10 JTO:N TEHDYT MUUTOKSET JA PÄIVITYKSET

Päiväys	Versio	Päivitysvastaava	Muutos
14.1.2005	1.0	Jari Lehtonen	Hyväksytty hallituksen kokouksessa (§ 131.1)
19.3.2007	1.1	Inkeri Kangasvuo	Kappale 4.1, 4.1.1, 4.1.2 ja 4.3.2 päivitetty v.2006 huomioiden
15.5.2007	1.2	Jari Lehtonen	Kappaleet 4.1.3, 4.1.4 ja 4.1.5 päivitetty v.2006 tilannetta vastaavaksi
5.7.2007	1.3	Jari Lehtonen	Taulukot 5 ja 6 sekä kappaleet 4.2.2 ja 4.4 päivitetty v. 2006 tilanne huomioiden
27.5.2008	1.4	Jari Lehtonen	Taulukko 5
20.4.2009	1.4.1	Inkeri Kangasvuo	Kappaleet 4.1, 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.1.6, 4.3.2 ja 4.3.3 Taulukko 5 sekä osia tekstissä päivitetty v.2008 huomioiden
29.4.2009	1.5	Inkeri Kangasvuo	Taulukot 2, 3, 4 ja 5
19.5.2009	1.5	Jari Lehtonen	Taulukko 6 ja kappaleet 4.2.2 ja 4.4 päivitetty v. 2008 tilanne huomioiden
24.10.2009	1.6	Jalostusneuvonta	Täysin uudistettu ja päivitetty JTO
29.1.2010	1.6	Jalostusneuvonta	Hyväksytty hallituksen kokouksessa (§115.1)
20.3.2010	1.6	SPJ vuosikokous	Hyväksytty SPJn vuosikokouksessa
27.4.2010	1.6	JTTn kokous	Hyväksytty JTTn kokouksessa 5/2010
1.11.2013	2	PPK-jaosto ja jalostusneuvonta	Päivitetty ja kokonaan uusittu JTO
24.1.2014	2	Jalostusneuvonta	Hyväksytty hallituksen kokouksessa (§154)
15.3.2014	2	SPJ vuosikokous	Hyväksytty SPJn vuosikokouksessa
15.4.2014	2	JTTn kokous	Hyväksytty JTTn kokouksessa 4/2014